

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Historický ústav

Sklárna v Anníně u Sušice
- od poloviny 19. století do současnosti
Diplomová práce

Autor: Bc. Dagmar Kolovecká
Studijní program: N7105 Historické vědy
Studijní obor: Historie

Vedoucí práce: Mgr. Petr Grulich, Ph.D.

Hradec Králové, 2014

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta

Zadání diplomové práce

Autor:	Bc. Dagmar Kolovecká
Studijní program:	N7105 Historické vědy
Studijní obor:	Historie
Název závěrečné práce:	Sklárna v Anníně u Sušice - od poloviny 19. století do současnosti
Název závěrečné práce AJ:	Glassworks in Annín near Sušice - since the Half of 19th Century till Present Days

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce si klade za cíl zmapovat historii sklárny a brusírny v Anníně u Sušice se zaměřením na období od 2. poloviny 19. století do současnosti. Již v 60. letech 19. století byla sklárna díky svému novému majiteli Josefu Eduardu Schmidovi považována za jeden z nejmodernějších sklářských provozů zaměřujících se na výrobu dutého skla v Čechách. Zdejší produkce nacházela uplatnění i na zahraničních trzích. Fungování sklárny je neodmyslitelně spjata nejen se jménem Josefa Eduarda Schmidy, ale i s jeho následovníky, kteří vedli sklárnu až do zavedení národní správy v době po 2. světové válce. Činnost majitelů se neomezovala pouze na samotný sklářský podnik, ale zahrnovala také fungování pily, mlýna či pohostinství. Práce se bude opírat o dostupnou literaturu a dobový tisk, těžištěm však budou především prameny z fondů Státního oblastního archivu v Třeboni, oddělení České Budějovice a ze sbírek Muzea Šumavy Sušice, resp. pobočky v Kašperských Horách, kde je umístěna expozice s názvem Sklářství na Šumavě. Metody zpracování: analytická a syntetická
Literatura: Drahotová, Olga: České sklo, Praha 1970; Drahotová, Olga a kol.: Historie sklářské výroby v českých zemích, Díl 1, Praha 2005; Kirsch, Roland a kol.: Historie sklářské výroby v českých zemích, Díl 2, Praha 2003; Kudrlička, Vilém; Zálaha, Jiří: Umění šumavských sklářů, České Budějovice 1987; Lněničková, Jitka: Příběhy šumavských sklářů, Plzeň 2011; Lněničková, Jitka: Šumavské sklářství, Sušice 1996 Mareš, František: České sklo, Praha 1893; Vondruška, Vlastimil: Sklářství, Praha 2002

Garantující pracoviště:	Historický ústav, Filozofická fakulta
Vedoucí práce:	Mgr. Petr Grulich, Ph.D.
Konzultant:	
Oponent:	doc. PhDr. Dana Musilová, CSc.
Datum zadání závěrečné práce:	1. 7. 2013
Datum odevzdání závěrečné práce:	2. 1. 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala (pod vedením vedoucího diplomové práce) samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

Anotace

KOLOVECKÁ, DAGMAR. Sklárna v Anníně u Sušice - od poloviny 19. století do současnosti. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2014, 105 s. Diplomová práce.

Cílem této diplomové práce je zmapovat historii a tradici sklářství v Anníně u Sušice od založení v 18. století až do současnosti, s důrazem na období od poloviny 19. století. Práce podává komplexní souhrn poznatků o zdejším sklářství, etapách prosperity, úpadku i nečinnosti a sklářských rodech, které stály během jednotlivých etap v čele annínské sklárny. Současně je cílem připomenout další méně známé aktivity majitelů sklárny a jejich rodin, s důrazem na rozvoj obce, který nepochybně přímo souvisel s provozem sklárny a jejími majiteli. Práce se na základě dostupné literatury a především na základě průzkumu podkladů z rodinného archivu rodiny Schmid-Hofmann v německém Wangenu, ale také dalších archivů, především pramenů z fondu Státního oblastního archivu v Třeboni, oddělení České Budějovice, pokouší představit významnou šumavskou sklárnu, sklářské rody a osobnosti, které se zásadním způsobem podílely na rozvoji sklářství v tomto regionu i na rozvoji samotné obce.

Klíčová slova

sklo, sklářství, sklárna, Annín, brusírna, broušení

Annotation

KOLOVECKÁ, DAGMAR. Glassworks in Annín near Sušice - since the Half of 19th Century till Present Days. Hradec Králové: Faculty of Philosophy, University of Hradec Králové, 2014, 105 p. Dissertation Thesis.

This dissertation comprises the history and the tradition of glass-making in Annín near Sušice since it's founding in the 18th century until the present day, the focus has been especially on the time period since the 19th century. The dissertation offers a complex summary of the local glass-making, the time period of prosperity, decline and inaction as well as of glass making families which run the glassworks in Annín during the particular time periods. The goal of the dissertation is at the same time to cast a light on the other less well-known activities of the glassworks owners and their families focusing on the development of the village which was beyond doubt closely connected with the glassworks operation and it's owners. The dissertation is based on the accessible literature and the research of the Schmid-Novotny family archive from Wangen in Germany, as well as the other sources mainly from The National Local Archive in Třeboň, department České Budějovice and is attempting to present the significant glassworks in Šumava, glass-making families and personalities, who were essential for the development of the glass-making in the area, but also for the development of the whole village.

Key words:

glass, glassware, glassworks, Annín, glass grindery, cutting

Obsah

Úvod	7
I. Z nejstarších dějin sklárny v Anníně s ohledem na celkový vývoj šumavského sklářství	12
II. Dlouhé stabilizační období za rodiny Schmid – od roku 1863 do roku 1910	23
▪ Rodinné zázemí nového majitele Josefa Eduarda Schmida	
▪ Fungování a provoz sklárny	
III. Sklárna od roku 1910 do roku 1933	30
▪ František Novotný - následovník J. E. Schmida	
▪ Fungování sklárny a modernizace v letech 1910 až 1933	
IV. Provoz sklárny a modernizace v éře posledního majitele v letech 1934 až 1945	46
V. Prezentace sklárny v období od roku 1863 až do zavedení národní správy	59
VI. Přidružené podnikání majitelů sklárny - od doby J. E. Schmida do zavedení národní správy	65
VII. Období od roku 1945 do roku 1993 - poválečná léta a zavedení národní správy	73
VIII. Novodobá historie sklárny, současnost a budoucnost	92
IX. Kaple v Anníně	96
X. Annín a annínské sklo nejen v expozici Muzea Šumavy	100
Závěr	103
Seznam příloh	
Přílohy	
Seznam použitých zkratk, značek, termínů a jiného označení	
Seznam použitých pramenů a literatury	
Jmenný rejstřík	

Úvod

Annín, malá obec v malebném prostředí řeky Otavy ležící necelých 10 km od Sušice, čítající sotva několik desítek domů. Přesto však tato nenápadná obec disponuje slavnou minulostí sahající až za hranice naší země, a to především díky řemeslné dovednosti a umu tamních sklářů a jejich rodů. V minulosti jedno z významných center proslulého šumavského sklářství dnes připomíná již jen rozlehlá budova bývalé sklárny. I zde se však díky novému majiteli blýská na lepší časy a snad se sklárna v budoucnu opět stane příjemným a poučným pozastavením pro ty, kteří se zajímají o tradiční řemeslo a ruční výrobu a dokáží tuto náročnou práci ocenit. Dosud živou vzpomínkou na zašlou tradici je malá a dodnes funkční brusírna, která je umístěna v budově bývalé továrny. Následující stránky se budou věnovat místní sklářské tradici od počátku až do současnosti.

Časový rozsah práce byl vymezen na celé období fungování sklárny, tedy od 1. poloviny 18. století až do dnešních dnů. Celá práce je rozdělena do 10 kapitol. V té části práce, která se týká doby nejnovější, se budu věnovat i vyhlídkám do budoucna, neboť nejen tato sklárna, ale znovu oživené zbytky bývalého slavného sklářského podnikání na Šumavě jsou jednou ze zajímavých aktivit podporujících turistických ruch v tomto regionu. To dokládá např. i malá rodinná brusírna v nedalekém Rajsku, kterou vede jedna z bývalých zaměstnankyň a nájemkyň annínské brusírny.

Stěžejním badatelským cílem této práce je shrnout dosavadní poznatky o historii sklárny a rozšířit je o nově získané informace, které jsou výsledkem bádání v archivech státních a především v dosud neprobádaných archivech rodinných. Sklárna jako jedna z nejstarších dosud funkčních skláren na našem území zažívala v průběhu staletí období prosperity, úpadků i absolutní nečinnosti. Ruku v ruce s tím byl více či méně spjat i rozvoj samotné obce, příchod i odchod obyvatel, jejich počet, ale i národnostní složení. Výzkum mohl proběhnout v relativně dlouhém časovém horizontu, ve kterém však můžeme díky dochovaným archivním materiálům časově téměř přesně vymezit jednotlivá období, ve kterých sklárna fungovala, kdy upadala a kdy přicházeli a měnili se majitelé, včetně časových úseků, kdy sklárna nebyla funkční vůbec.

Ačkoliv se zdá, že téma šumavského sklářství je již poměrně známou a probádanou oblastí, a to především díky PhDr. Jitce Lněničkové, je zde stále co

objevovat. PhDr. Jitka Lněničková je jednou z nejuznávanějších historiček českého sklářství a konkrétně tomu šumavskému již věnovala celou řadu publikací. Pro tuto práci jsou inspirací zejména Příběhy Šumavských sklářů a Šumavské sklářství. PhDr. Lněničková je současně autorkou mnoha článků, kurátorkou celé řady výstav a sklářských sbírek a bývalou kurátorkou stále sklářské expozice umístěné v pobočce Muzea Šumavy v Kašperských Horách. Právě zdejší muzeum a jeho sbírky se staly jedním z významných zdrojů pro tuto diplomovou práci. Stejně tak její knihy i články mi posloužily jako zdroj informací, na jejichž základě jsem se mohla zorientovat v historii a sklářské tradici v celém šumavském regionu a získala jsem i důležité informace o historii sklářství v Anníně. Z dalších dostupných literárních zdrojů budu jmenovat alespoň ty nejdůležitější, které jsem dohledala v převážné většině a za pomoci pracovníků Muzea Šumavy v Sušici v knihovně muzea. Jedná se např. o články Bedřicha Štiesse uveřejněné v „Časopisech Společnosti přátel starožitností“ z 50. let 20. století, či zmínky v publikacích, které byly vydány v Německu.

Neméně důležitým zdrojem informací se stal archivní fond „Josef Eduard Schmidt, sklárna Annín u Sušice“ uložený v SOA v Třeboni, resp. v jeho pobočce v Českých Budějovicích. Archivní fond „Josef Eduard Schmidt“ je evidován jako nepřístupný fond, proto bylo nutné si k němu vyžádat přístup a požádat o možnost bádání. Chtěla bych tímto poděkovat za zpřístupnění tohoto fondu, bez toho by tato práce mohla jen těžko vzniknout. Kdykoliv v práci jmenuji tento fond, jmenuji ho přesně pod stejným názvem, pod kterým je v archivu veden. Jméno Josefa Eduarda Schmida je v názvu tohoto fondu uvedeno jako Schmidt. Stejně je uvedeno např. i v německém textu, který pochází z února roku 1803 ze sklárny ve Zlaté Studni. V dokumentech z archivu, v dokumentech rodiny a například i na nápisech v rodinné hrobní kapli je ale vždy uváděno jméno Schmid, které tedy používám v celém textu práce, kromě uvedení názvu archivního fondu. Součástí fondu je šest kartonů, které se týkají správy závodu, výrobních a zaměstnaneckých záležitostí a účetnictví. Najdeme zde také situační a stavební plány nebo vzorník brusů. Samostatný karton obsahuje dokumenty k období národní správy. Velká část zde uložených písemností je vzhledem k zeměpisné poloze Annína v německém jazyce. Proto jednou ze stěžejních podmínek pro vznik této práce byla nutná znalost německého jazyka.

Jelikož se Annín ve své novodobé historii stal na několik let také součástí nižborské sklárny „Rüchl Crystal a.s.“, resp. „Antonín Rüchl a synové s.r.o.“, svůj cenný čas a informace z archivu mi poskytl i nynější prezident této společnosti Ing. Jiří Rüchl, jemuž tímto za jeho ochotu rovněž velmi děkuji.

Bohužel došlo v průběhu minulého století ke ztrátě velkého množství pramenů. Celá řada dokumentů zmizela nebo byla zničena. K dohledání nejsou například žádné obecní kroniky. Stejně tak nejsou v dostatečném množství prameny k období, kdy se obec a sklárna nacházely pod německým zábořem nebo k období odsunu a osidlování po roce 1945.

S postupným bádáním a vznikem této práce se však otevřel prostor pro další, původně nepředpokládané, ale o to cennější zdroje a využití další metody - orální historie. V Anníně jsou dodnes otevřenou chodící kronikou bývalí zaměstnanci sklárny z období po roce 1945. Jsou studnicí informací dokládající život ve sklárně v éře socialismu, ale i v novodobé historii po roce 1989. Ovšem nejcenějším zdrojem informací se stal rodinný archiv potomků sklářského rodu Schmid-Novotný, kteří dnes žijí v německém Wangenu. Rodinu se mi podařilo zkontaktovat. Paní Erika Hofmann, vnučka jednoho z původních majitelů sklárny Františka Novotného, mi s nesmírnou ochotou vyhověla, umožnila setkání a přístup do rodinného archivu. Cestu do Německa jsem uskutečnila v prosinci roku 2013 a měla jsem tak možnost strávit dva dny bádáním v rodinných dokumentech, nepřeberném množství fotografií, vidět staré obrazy Annína i originály annínských sklářských výrobků z doby první republiky i starší. Neméně cenný však byl čas strávený s paní Erikou Hofmann, její dcerou Hanou a zetěm Walterem. Jejich vzpomínky a vyprávění daly této práci nejhodnotnější obsah a to nejen z hlediska toho, že s rodinou doposud nikdo z badatelů v přímém kontaktu nebyl, ale především proto, že od nikoho nelze získat plnější a věrohodnější informace než právě od lidí, spojených s rodinou sklářských mistrů, sklárnou samotnou i s Annínem poutem nejsilnějším, rodným poutem. Tímto bych chtěla poděkovat celé rodině, za jejich čas a energii, kterou mi věnovali a za jejich laskavost, že mi umožnili bádání v rodinných dokumentech, které jsou tak pečlivě uspořádány v šanonech i souborech fotografií, převážně opatřených popisky s datací nebo jmény fotografovaných osob. Kdykoliv v práci uvádím archiv rodiny Schmid-Hofmann, jedná se o osobní archiv rodiny v soukromém držení, veřejně nepřístupný. Rodinné vyprávění bylo nejen bohatým

zdrojem informací, ale doplnilo vznik této práce také o emoce a pro mě osobně představovalo i poučení z událostí let minulých. Musím poznamenat, že vyprávění, ať už šťastných či naopak chmurnějších okamžiků, bylo velmi emotivní a zážitek z celé návštěvy pro mě byl velmi silný. Jen těžko se mi podaří přenést tyto emoce do písemné podoby, aby atmosféra podtrhla a zdůraznila fakta, přesto se o to pokusím.

Sklářské podnikání však nebylo jedinou činností zdejších majitelů. Vedle sklářské výroby a brusírny vlastnili i papírnu a pekárnu. Ke sklárně patřily polnosti, lesy, ale i většina domů v Anníně určených k pronájmu a nájemnímu bydlení. Patřil sem i hostinec, který fungoval také jako kulturní centrum obce.

V textu uvádím citace z nejzajímavějších textů, ať už pocházejí z veřejně přístupných archivních fondů nebo ze soukromého archivu rodiny Schmid-Hofmann. Texty nebo úryvky z nich jsou ocitovány přesně dle původních dokumentů, tedy včetně drobných chyb či strojopisných nepřesností. Pouze tam, kde byla zcela zjevná čistě gramatická chyba způsobená překlepem při psaní na stroji, jsem si toto v citaci dovolila upravit.

Ještě jednou bych tedy chtěla poděkovat všem, kteří mi poskytli svůj čas, odborné rady a přístup k materiálům. Byli to zejména pracovníci archivu a historičtí pracovníci Muzea Šumavy v Sušici a v Kašperských Horách a také pracovnice v archivu v Českých Budějovicích, která mi na základě předem schválené žádosti ochotně poskytovala archivní materiály z běžné nedostupného fondu, SOA v Třeboni děkuji za povolení k bádání ve fondu. Rovněž některé fotokopie archivních dokumentů v přílohách v závěru práce jsou použity s laskavým svolením SOA v Třeboni. Svým časem, vzpomínkami a vyprávěním tuto práci obohatili pamětníci z Annína a Rajska i prezident a majitel sklárny v Nižboru Ing. Jiří Rückl. Velký dík patří především PhDr. Jitce Lněničkové, díky jejímž rozsáhlým odborným znalostem, energii a zaujetí pro českou sklářskou historii, jsem alespoň lehce pronikla do této oblasti naší historie. Zároveň mi poskytla velmi cenné rady, díky nimž jsem začala sklářskou historii chápat v širších souvislostech než jako pouhý výčet dat o lidech či firmách.

V neposlední řadě chci ještě jednou vyjádřit srdečný dík potomkům rodiny Schmid-Novotný v německém Wangenu – paní Erice Hofmann a paní Haně a Walteru Kuplentovým, díky nimž byla práce obohacena o celou řadu dosud neprobádaných a nepublikovaných informací. Jejich zásluhou získala práce zcela

jiný rozměr než jen pouhý výčet faktů. Díky nim jsem získala nové poznatky o sklárně v Anníně, ale také o běžném životě především Františka Novotného a jeho rodiny. Kromě papírových archivních materiálů, dokumentů, rodinné korespondence a fotografií, bylo možné prohlédnout si i předměty trojrozměrné povahy – tedy historické annínské sklo. Toto setkání mi rovněž pomohlo uvědomit si hořkost, kterou majitelé prožívali v roce 1945 a znovu, když opustili v 60. letech vlast. Rodina ve Wangenu i po více než 50 letech po odstěhování používá pro Annín slovo „*doma*“. Přestože se zde narodili, vyrůstali a žili, museli odejít. Díky paní Erice Hofmann, její dceři Haně a jejímu manželovi Walterovi jsem tuto práci mohla doplnit i o osobní příběhy, které jsou se sklárnou, Annínem a jejich zdejším životem spjaty. Jen velmi dobrý spisovatel by dokázal přenést na papír emoce, které toto vyprávění provázely. Nejsem profesionální spisovatel a tak jen doufám, že se mi to alespoň částečně podaří.

I. Z nejstarších dějin sklárny v Anníně s ohledem na celkový vývoj šumavského sklářství

Bývalá slavná sklárna a brusírna v malé obci Annín je jedním z nejstarších dosud fungujících sklářských provozů na našem území, byť od roku 1947 až do současnosti byl zdejší provoz omezen pouze na provoz brusírny. V pramenech a textech se sklárna objevuje pod různými názvy, jako Augustiner Hütte, později Wasser- nebo Wimmer Hütte. Současné pojmenování Annathal Hütte neboli sklárna Annín se ustálilo až v průběhu 19. století a pod tímto označením známe sklárnu dodnes. V historii sklárny se vystřídali méně známí majitelé, ale také příslušníci nejslavnějších šumavských sklářských rodin. Působili zde například Paul Meyr, Johann Lötze nebo rodina Blochů.¹ Zmíněná jména jsou více než důkazem a zárukou prestiže, výjimečnosti i kvality zdejší sklárny a její produkce. Každý ze zdejších majitelů zanechal nerasmazatelnou stopu jak ve sklářském provozu, tak v historii samotné obce. Ta právě vznikala a rozvíjela se téměř výlučně se zdejším sklářským podnikáním. Nejslavnější a také nejdélejší era zdejší sklárny však měla teprve přijít a souvisela s příchodem mladého, energického, moderního a podnikavého Josefa Eduarda Schmida a jeho ženy Anny do Annína. Tomuto období věnuji následující samostatnou kapitolu. Pojdme však nejdříve nahlédnout do nejstarších dějin sklárny a připomenout začátky sklářství v Anníně.

Počátky sklářství v oblasti Šumavy nemůžeme přesně datovat, ale sahají velmi hluboko do minulosti. Nejstarší prokazatelné zmínky jsou až ze 13. století. Annínská sklárna tedy patří k jedné z mladších šumavských skláren. Po celá staletí zde však mělo velký vliv několik faktorů. Jednak to byly ideální podmínky a dostatek surovin, především dřeva, kterého bylo v neprostupných šumavských lesích dostatek. Ten přetrval až do doby, kdy sklárny v jiných oblastech Čech již začaly mít s dostatkem zdrojů problémy. Když se nedostatek dřeva projevil i v Anníně, vozilo se denně na povozech z Podlesí², odkud se dovážela i dobrá pitná voda.³ Dalším velmi významným faktorem byla samotná poloha Šumavy nedaleko obchodních stezek, a hlavně blízko Bavorska. Velký vliv měl Norimberk, významné město, kam i odkud směřovaly obchodní aktivity. Nebyla

¹ LNĚNIČKOVÁ, Jitka: Příběhy šumavských sklářů, Praha 1958, s. 136.

² Osada Podlesí - známá spíše pod původním německým označením Vogelsang

³ Dle rozhovoru s paní Erikou Hofmann, veden ve dnech 7. a 8. prosince 2013

to ale jen otázka obchodu, nýbrž i příchodu a později i odchodu sklářů, jejich tovaryšů a pomocníků. Právě z německé oblasti se na Šumavu pravděpodobně dostali první skláři. Tuto oblast můžeme také považovat za jednu ze spojnic s vyvinutou kulturou zemí na západ od našich hranic, ať už hovoříme o samotné německé oblasti či zemích sousedících. Dalším důležitým faktorem pro rozvoj sklářství, a to nejen pro tuto oblast, ale pro obor obecně, byly hospodářské poměry. Sklářské výrobky byly jednak velmi drahé a pro svého majitele a tedy kupce a objednatele, byly známkou luxusu a přepychu, ale současně jde o výrobky, bez kterých se dalo v období snížené hospodářské prosperity obejít. To se pak samozřejmě projevilo i na objemu produkce a odbytu sklářských výrobků. Obecně se dá říci, že tomuto oboru se dařilo v době, kdy se dařilo celé zemi, jako bylo např. období posledních Přemyslovců či období panování lucemburských panovníků na našem trůně, především Karla IV. Negativně se naopak vždy projevila léta neutěšené sociální a hospodářské situace během let konfliktů a válek, ale také let, kdy země zasáhly větší přírodní katastrofy, jako období sucha, neúrody a následná období hladomoru či jiných epidemií. Sklářské hutě se následně většinou jen velmi těžko zotavovaly z takových událostí. Dá se tedy říci, že pravidelně docházelo k vyhašení některých skláren, některé hutě zanikly zcela, jiné byly obnoveny nebo byla alespoň snaha o jejich obnovu. Vznikaly ale také hutě zcela nové, na nových místech, vždy s ohledem na lepší dostupnost základních surovinových zdrojů. Jedním z takových příkladů může být období husitských válek. Pravým opakem je například období renesance. Spolu s renesancí se v dosud nebývalé míře změnil životní styl šlechtických rodin i měšťanů a ruku v ruce s tím se projevil i zvýšený zájem o produkty uměleckých řemesel. Ve sklářství se to týkalo různých druhů výroby – stolních a nápojových souprav, ale i lustrů, zrcadel a skelných výplní. Období 16. století je rovněž dobou rozmachu šlechtického podnikání a sklářství dávalo jistotu efektivního využití zdrojů i v oblastech, kde by jiný druh podnikání měl jen velmi nepatrnou šanci na úspěch. Z novodobější historie pak sklářské odvětví v negativním slova smyslu zasáhlo období napoleonských válek a následné kontinentální blokády, která znamenala rapidní pokles exportu z našich zemí a naopak nadvládu produkce z Anglie. Ta vynikala jak kvalitou skloviny, tak i uměleckým zdobením. Z vnitřních záležitostí monarchie se k tomu přidal také negativní důsledek státního bankrotu v roce 1811, který nastartoval další poměrně dlouhou etapu

krize, jež byla vždy jen v krátkých intervalech přerušena obdobími s optimističtějším pohledem na budoucnost, skýtajícím naději na oživení slávy českého sklářství a na návrat do svých původních pozic i ve srovnání s konkurencí z ostatních zemí. V neposlední řadě je tu ještě jeden neméně důležitý faktor, který měl vliv na počet skláren, jejich umístění a rovněž jejich udržitelnost a prosperitu. Tím je, a v obchodě vždycky byla, blízkost a síla konkurence a tedy konkurenceschopnost výrobků. Sklářská produkce musela chtět nechtět držet krok s kvalitní produkcí sousedních zemí, ať už to byla německá oblast nebo později především vlivy benátské, anglické a francouzské. Otázka konkurenceschopnosti byla stejně tak rozhodující ve 13. století jako ve stoletích následujících a platí dodnes. Výrobky se musely vyrovnat konkurenci hned v několika směrech – cenou, kvalitou a zpracováním. Kvalitní musela být jak sklovina, tak provedení řemeslné práce. Zpracování nebylo jen otázkou tvaru, ale rovněž uměleckého opracování a zdobení. To bylo samozřejmě vždy poplatné dobovému vkusu, dnes bychom řekli módním trendům, jejichž tón později udávala především Anglie a země dodnes považovaná za ikonu a kolébku módy - Francie. Proto také výrobní programy jednotlivých skláren musely rychle reagovat na potřeby trhu a přizpůsobovat se momentálnímu vkusu a byly často obměňovány. V tomto ohledu si jednotlivé sklárny konkurovaly mezi sebou. To se samozřejmě netýkalo jen zahraniční konkurence, ale konkurenční boj sváděly i uvnitř českých zemí. Tento vnitřní konkurenční boj však nebyl zdaleka tak ostrý, jak by se mohlo zdát a to z několika důvodů. Jedním z nejpodstatnějších důvodů byla rodinná pouta mezi sklářskými rody. Velmi časté a obvyklé byly příbuzenské svazky mezi významnými sklářskými rodinami, které se s dalšími uzavřenými sňatky v rodině nadále rozšiřovaly. Uzavíraná manželství tak byla v mnoha případech předem domluvená a odrážela v sobě i obchodní stránku věci. Například i sklářská rodina Schmidů byla příbuzensky spojena s jedním z nejslavnějších sklářských rodů Eisnerů, kteří působili na Šumavě již od 17. století. Stejně tak byli v příbuzenské přízvi s dalším neméně slavným sklářským rodem Meyrů. Další příbuzenské svazky pak vedly do rodiny Kraliků či Pocků. Spolu s příbuzenskými svazky šla ruku v ruce i výměna zkušeností, což se týkalo nejen sklářských programů, ale i receptur na výrobu skloviny či způsobů uměleckého zpracování. Tak se v několika sklárnách zároveň můžeme setkat s obdobným zpracováním a výrobním programem, který se pak lišil především umem a šikovností

sklářského mistra a osazenstva na huti, stejně tak jako podnikavostí majitelů sklárny a jejich odvahou k modernizaci a zavádění novinek, ať už se to týkalo technologických postupů či způsobu výroby a zařízení samotných skláren. V tomto ohledu vynikli i pozdější majitel sklárny v Anníně Josef Eduard Schmid a jeho následovníci, kteří učinili z původně menší sklárny jednu z největších, nejmodernějších a nejstabilnějších továren. Naopak některé sklárny se těm, které svůj výrobní program přizpůsobovaly trhu a rozšiřovaly ho, snažily vzdorovat úzce zaměřenou a specializovanou výrobou s minimem odchylek. V případě Šumavy můžeme za tuto specializaci zcela jednoznačně považovat spíše menší provozy, které se po staletí držely výroby pateříků a svá odbytiště velmi často nacházely za hranicemi našich zemí.⁴ Některé provozovny se naopak soustředily čistě na výrobu tabulového a zrcadlového skla. Na Šumavě to byla např. sklářská rodina Abelů či jeden čas i v Anníně působící rodina Blochů. Častější však byly sklárny se smíšeným výrobním programem. Během staletí došlo rovněž k oddělení prvotního zpracování skloviny, tedy výroby surových výrobků a následného zušlechťování skla. Vznikly tak samostatné rafinérské provozy, kam prvotní zpracovatelé dodávali své polotovary. Výrobky ze Šumavy směřovaly do rafinérií například také v severních Čechách. Velmi často však byly rafinérie zakládány hned v sousedství hutí a tak vznikal v jednom místě ucelený výrobní a zpracovatelský program. Vedle zpracování skloviny fungovala i brusírna, malírna, dílna rytců, pozlacovačů a další provozovny. Mezi takové podniky patřil i Annín. Ve 2. polovině 20. století zde ale zůstala zachována pouze brusírna, do které se dovážely polotovary k brusírenskému opracování. Sklárny měly vytvořené i vlastní nabídkové katalogy, podle nichž vyráběly. Vyrábělo se ale také zakázkové zboží dle požadavku odběratelů.

Vše, co bylo doposud napsáno, se týká šumavského sklářství, ale rovněž sklářství obecně. Stejně tak se to platí i pro sklárnu v Anníně, která je pro tuto práci stěžejním bodem zájmu. První sklářská huť v blízkosti dnešní sklárny v Anníně, dříve součást velkostatku Vatětice, byla založena již v první polovině

⁴ Pateříky = skleněné korálky na výrobu modlitebních růženců, vyrábějící se v různých velikostech a barvách. Po staletí tradiční produkt šumavského sklářství, v minulosti jeden z významných exportních artiklů. Svě jméno získaly z latinského Pater Noster, v českém překladu Otče náš, tedy dle prvních slov modlitby. Díky snahám o znovuoživení a oživení zašlých tradic, se dnes řada sklářů a menších sklářských dílen vrátila i k výrobě těchto krásných korálků a slouží jak svému původnímu účelu, tedy výrobě růženců, ale i samostatných dekorativních a upomínkových předmětů.

18. století. Přesnou dataci založení sklárny neznáme, ale sklářská huť se smíšeným výrobním programem zde vznikla mezi lety 1736-1743.⁵ Výrobní program byl tehdy poměrně moderní, vedle pateříků to bylo duté sklo v čirém, ale také rubínovém barevném provedení a také sklářská výroba pro praktické užití, jako láhve či lékárnické sklo.⁶ Statek se ale dostal potíží, byl na něj uvalen konkurs a sklářská huť po několika letech provozu zanikla. O této nejstarší předchůdkyni sklárny v dnešním Anníně, bohužel, nemáme mnoho zpráv. Sklárnou založil tehdejší majitel vatětického statku Bomal nedaleko bývalé osady Wunderbach, podle níž se tato sklárna nazývala. Skelmistrem zde byl pravděpodobně Johann Carl Eisner.⁷ Dá se předpokládat, že tehdejší sklárna vznikla na zelené louce a dala základ i vzniku pozdější sklářské osady.

Sklářské osady vznikaly v okolí skláren buď na místech zcela nových, bez předchozího souvislého osídlení, nebo naopak navazovaly na původní osídlení v místě bývalých vyhašených skláren. Velikost a rozvoj osady pak většinou přímo souvisely s velikostí sklářské huti, neboť většinu obyvatel osady tvořili lidé, kteří byli s hutí více či méně spjati a funkční sklářský provoz pro ně znamenal denní obživu. Nejednalo se pouze o přímé pracovníky sklárny, ale rovněž o zázemí. Např. k zajišťování dovozu, ať už suroviny nebo výrobků, byl potřeba povoz, což znamenalo zvířata – tedy hospodářské pracovníky a samozřejmě také kováře a další zázemí. Období, kdy se huť potácela ve finančních problémech nebo došlo k jejímu úpadku, ovlivnilo početnost osídlení osady či obce i proměny v sociální struktuře zdejšího obyvatelstva. Majitelé sklárny a sklářští mistři byli sice hlavním motorem a páteří sklárny, nicméně bez dalšího personálu by žádná větší huť nedokázala fungovat a obstát v konkurenčním boji. Mezi personál sklárny patřili taviči skla, kteří připravovali surovinu ke zpracování, jakmile byla surovina připravena, bitím zvonu byl do práce povoláván další personál. Byli to skláři, brusiči a jiní dekoratéři, ale také např. odnášníci skla a ti, kteří se zabývali balením sklářských výrobků. Velmi často byly na provozu sklárny závislé celé rodiny, jejich příslušníci pro danou sklárnu pracovali a to včetně dětí, které se od útlého věku zabývaly drobnějšími pomocnými pracemi. Samostatnou kapitolou by pak mohly být pracovní podmínky sklářů, které měly velmi často za následek

⁵ LNĚNIČKOVÁ, Jitka: Šumavské sklářství, Sušice 1996, s. 25.

⁶ LNĚNIČKOVÁ, Jitka: Šumavské sklářství ... s. 25.

⁷ LNĚNIČKOVÁ, Jitka: Text v brožůře k výstavě annínskému skla ve Frauenau.

migraci sklářů za lepším živobytím za hranice našich zemí. Tomu se úřady v monarchii snažily opakovaně různými výnosy a patenty zamezit. Přes veškerou snahu však tato opatření neměla dostatečný účinek a hutě se tak po celé 18. i 19. století potýkaly s nedostatkem kvalifikovaných pracovních sil. Jednou ze snah o změnu poměrů bylo vydání tzv. Sklářského regulamentu v roce 1767, kterým se stát snažil vstoupit do vztahu mezi skláři a majiteli skláren zákonnou úpravou pracovních podmínek, zmiňoval se rovněž o hodnocení sklářů a výučních podmínkách.⁸

Znovu sklárna v Anníně ožila až na konci 18. století. Roku 1796 se o to postaral další z majitelů vatětického panství a současně purkmistr Kašperských Hor Augustin Müller, který zažádal na Českém guberniu o povolení ke stavbě sklářské huti včetně provozů na zušlechťování skla – malírny, brusírny, pozlacovačské i řezačské dílny. I přes protesty okolních sklářů povolení získal dne 15. září 1796. Postavena byla huť s 1 pecí, 1 chladicí pecí a 10 pánvemi spolu s ostatními dílnami pro zušlechťování skla a svůj provoz zahájila v roce 1797.⁹ V témže roce byla i vysvěcena. Na počátku zde pracovalo 24 dělníků a až do roku 1802 pracovala pod vedením Antona Pelzela.¹⁰ Podmínkou pro získání povolení bylo, že dřevo pro provoz sklárny bude odebíráno pouze z vlastního panství a v žádném případě nebude užito splavného dřeva. Tehdy byla sklárna nazývána po svém staviteli Augustinova huť¹¹ a kromě tradičního šumavského sklářského sortimentu pateříků vyráběla i křišťálové sklo. Roku 1804¹², Bedřich Štiess uvádí rok 1803¹³, se stal novým majitelem statku Vatětice známý podnikatel a velkostatkář svobodný pán Jakub Wimmer¹⁴ a sklárna nově nesla jeho jméno nebo byla nazývána dle statku vatětická, případně Wasserhütte. Právě v této době zde byla zrušena pec na výrobu pateříků a tím definitivně skončila výroba tohoto

⁸ LNĚNICKOVÁ, Jitka: Šumavské sklářství ... s. 28.

⁹ NOVOTNÁ, Daniela: Technické památky v Čechách na Moravě a ve Slezsku, Sušice 1996, s. 28.

¹⁰ RŮCKL, Jiří: příspěvek Minulost a současnost sklářství v Anníně publikovaný ve Sborníku příspěvků ze semináře 10. – 11. září 1998, Sklo bez hranic – Glas ohne Grenzen, Sušice 1998, s. 113

¹¹ Zvána též vatětická či Annín dle manželky Augustina Müllera nebo Wasserhütte.

¹² Dle textu v knize Technické památky v Čechách na Moravě a ve Slezsku se tak stalo již v roce 1803, všechny ostatní práce však uvádějí letopočet 1804

¹³ ŠTIESS, Bedřich: Annín, publikováno v: Časopis společnosti přátel starožitností, ročník LXII., 1954, Praha 1954, s. 208

¹⁴ Baron Jakub Wimmer vlastnil např. proslulý dům Platýz na Národní třídě v Praze. Byl zároveň známým mecenášem. Díky němu byly zbudovány veřejné sady v Praze na Vinohradech či na Letné. Na Národní třídě stávala Wimmerova kašna, kterou zde zřídil vlastním nákladem, zvána též Ledererova; dnes na Uhelném trhu v Praze.

tradičního produktu šumavského sklářství. Jakub Wimmer sklárnu na 5 let pronajal Václavu Furlingerovi a kromě dutého se do zdejšího sortimentu dostává i tabulové sklo.¹⁵ Další etapa annínského sklářství je spojena s významným sklářským rodem Meyrů.¹⁶ Po vypršení nájmu Václava Furlingera se stal Paul Meyr, nejstarší syn Josefa Meyra, novým nájemcem huti. Předchozím působištěm tohoto zkušeného skelmistra byla sklárna v Kaltenbachu.¹⁷ Byla to etapa velmi kvalitní produkce, neboť Paul Meyr se dokázal velmi rychle přizpůsobit tehdejší módě a ve své sklárně ve Vateticích dokázal vyrábět klasicistní sklo zdobené diamantovým brusem, jehož vzor můžeme najít již v předchozím století v Anglii, a který záhy převzali i skláři ve Francii. Paul Meyr si tak do svého podniku přenesl sklářské umění získané od svého otce, jehož novohradská sklárna se dokázala s tímto zpracováním vyrovnat anglické a francouzské konkurenci již na konci 18. století. Paul Meyr vedl sklárnu ve Vateticích v letech 1808 až 1817. Velmi pravděpodobně zde však Meyrové působili ještě déle.¹⁸ Ve výrobním programu nebyly pouze luxusní broušené výrobky, které se vyvážely např. do Polska, Saska, Pruska nebo Ruska, ale i obyčejné sklo a sklo na výrobu okenních tabulí.¹⁹ Bedřich Štiess například ve svém příspěvku o Anníně zmiňuje i hodinová sklíčka a lahvové sklo. Tehdy byly součástí sklárny i rafinérské dílny, v nichž se prvotní produkce zušlechťovala. Cílem tak bylo nebýt pouze součástí prvovýroby a dodávat své výrobky jako polotovary k dalšímu zpracování do rafinérií. Vatetická sklárna produkovala hotový výrobek a to navíc ve velmi vysoké kvalitě. Paul Meyr byl i velmi dobrým technologem a je vynálezcem rubínové skloviny na výrobu tabulí.²⁰ Nedocenitelnou zásluhu na nových technologiích měl i jeho mladší bratr Johann, který vedl provozovny např. v Lenoře nebo Adolfově. Právě Paul Meyr byl za své zásluhy o znovuoobjevení výroby rubínového skla oceněn císařem Františkem II. zlatou medailí střední velikosti, kterou převzal dne 9. srpna roku 1801.²¹ Paul Meyr měl zcela jistě v úmyslu vybudovat v Anníně mnohem větší podnik, nicméně vzhledem k finančním potížím byl nucen zdejší výrobu zastavit již v roce 1817. Život na huti se tak zastavil na dlouhých dvacet let. Paul

¹⁵ LNĚNIČKOVÁ, Jitka: Text v brožurě k výstavě annínského skla ve Frauenau.

¹⁶ Jméno v dokumentech uváděno také jako Mayer.

¹⁷ NOVOTNÁ, Daniela: Technické památky ... s. 28

¹⁸ LNĚNIČKOVÁ, Jitka: Text v brožurě k výstavě annínského skla ve Frauenau.

¹⁹ Např. v roce 1812 je uváděno v textu Technické památky v Čechách na Moravě a ve Slezsku, že zde bylo vyrobeno 164 250 „jemně broušených kusů značné ceny“.

²⁰ LNĚNIČKOVÁ, Jitka: Šumavské sklářství ... s. 35.

²¹ ŠTIESS, Bedřich: Annín ... s. 209

Myer s ní měl mnohem větší plány, než se mu podařilo zrealizovat. Velký vliv na to měla nepříznivá situace v monarchii - státním bankrot v roce 1811 - a rovněž odbytové potíže, kterým musel čelit v důsledku napoleonských válek a kontinentální blokády. Tyto okolnosti ovlivnily sklářské odvětví obecně, a tak po zastavení provozu na huti ve Vatěticích sám Paul Meyr, i přes své nesporné schopnosti, jen těžko hledal pracovní uplatnění.²² Na finančních potížích měla podíl zřejmě i výroba rubínového skla, jehož receptura se zlatou příměsí byla velmi nákladná. I to mohlo být důvodem, proč se annínské sklárně příliš nevedlo a proč se stal pachtýřem na huti ve Vimperku. Vimperskou huť v poslední vůli odkázal svému adoptivnímu synovi Wilhelmu Kralikovi. Ten se stal na huti faktorem a z úcty ke svému strýci ponechal v názvu firmy i strýcovo jméno. Sklárnou pojmenoval na počest Adolfa ze Schwarzenbergu – Adolfov.

V první polovině 19. století docházelo u většiny významných sklářských provozů k postupné modernizaci, případně vznikaly sklárny nové. K nejvýznamnějším sklářským rodinám tehdy patřili Meyrové, Lötzové, Eisnerové a rovněž Schmidové, s jejichž rodem bude později spojena nejdelší a nejvýznamnější etapa v historii annínské sklárny. K modernizaci docházelo především v provozech, které drželi v rukou příslušníci zmíněných rodin. Modernizace provozu se dočkala sklárna v Klášterském Mlýně, ve Zlaté Studni, ve Stachách, ale také v Anníně. Tehdejší produkce těchto skláren byla na velmi vysoké úrovni, což potvrzuje i řada ocenění z různých průmyslových výstav. Modernizace annínské sklárny v 1. polovině 19. století je spojena s rodinou Lötzu. S nimi je nejčastěji spojována sklárna v Klášterském Mlýně, jejich historie je již detailně zpracována v rozsáhlých publikacích PhDr. Lněničkové. V letech 1836 a 1837 si od nového majitele zemského statku Vatětice Emanuela Müllera, po svolení od gubernia z 27. listopadu 1837, najal sklárnu v Anníně Johann Lötz.²³ Ten zde také 17. března roku 1844 zemřel.²⁴

Vedle toho měl Johann Lötz sklářskou huť ve Zlaté Studni, která byla těsně před koncem 18. století založena a na vlastní náklady vystavěna Josefem

²² ŠTIESS, Bedřich: příspěvek Annín, publikováno v: Časopis společnosti přátel starožitností, ročník LIX., 1951, Praha 1954, s. 211.

²³ Annín tehdy veden u statku Vatětice v katastru Nového Městečka, farností spadal pod sv. Mouřenec.

²⁴ ŠTIESS, Bedřich: Lötzova sklárna v Klášterském mlýně u Rejštejna, publikováno v: Časopis společnosti přátel starožitností, ročník LIX. 1951, Praha 1951, s. 204.

Eisnerem.²⁵ Na Zlaté Studni provozoval huť jako nájemce od roku 1824 s Josefem Schmidem.²⁶ Sklářská rodina Schmidů se na přelomu 18. a 19. století přistěhovala na Šumavu z Rabensteinu.²⁷ Jejich společná firma fungovala pod názvem „Johann Lötzer & Josef Schmid“. To byl Josef Schmid starší.²⁸ Později, když své místo ve firmě přenechal svému synovi, se změnil název na „Johann Lötzer, Schmid a syn“.²⁹ Zdejší sklářské výrobky byly prvotřídní. Roku 1831 byly v Praze oceněny stříbrnou medailí³⁰ a vyvážely se daleko za hranice, např. až do Turecka. Vyráběly se zde např. duté sklenice zdobené broušením s antickými vzory, které byly vyváženy rovněž do Terstu a Itálie.³¹ Už to, že zájem o zdejší výrobky byl i v proslulé sklářské zemi jakou je Itálie, bylo nejvyšší poctou potvrzující vysokou kvalitu a prestiž skla, které Lötzerové a Schmidové ve Zlaté Studni produkovali.

Vraťme se však opět k Annínu. V této době se již pro huť i osadu ustálil název Annín, dle křestního jména choti Emanuela Müllera, syna Augustina Müllera, Anně Müllerové.³² Po smrti Johanna Lötze roku 1844 převzala annínskou sklárnu vdova Zuzana, která firmu dále provozovala pod názvem „Johann Lötzer vdova“. Přestože nájemní smlouva na annínskou sklárnu vypršela až na konci října roku 1849, Zuzana Lötzerová těžiště svého působení přenesla velmi brzy na sklárnu do Klášterského Mlýna.³³ Po vypršení nájemní smlouvy na konci října roku 1849³⁴ a odchodu Zuzany Lötzerové z Annína se annínská sklárna, díky novým nájemcům, zaměřuje i na jiný typ skla než tomu bylo doposud. Díky Samuelu Blochovi se opět na krátkou dobu do Annína dostává výroba tabulového zrcadlového skla. Rodina Blochů měla sklárnu v pronájmu v 50. letech 19. století. Orientace na

²⁵ BLAU, Josef: Die Glasmacher im Böhmer- und Bayerwald, II. Band: Familienkunde (Skláři v Českém a Bavorském lese, II. svazek: Rodinné vztahy), Regensburg 1956, s. 198

²⁶ ŠTIESS, Bedřich: Lötzerova sklárna ... s. 204.

²⁷ Bez uvedení autorů – vlastivědný sborník: Im Lande der künischen Freibauern. Heimatbuch für den mittleren Böhmerwald, Grafenau 1980, s. 609

²⁸ Otec Josefa Schmidy st. rovněž jménem Josef Schmid byl sklářským mistrem na huti Antigl,

²⁹ Josef Schmid st. se oženil s dcerou Josefa Eisnera Therese a sňatkem se tak dostává rodina Schmidů na sklářskou huť v Podlesí, který je později označován jako jejich hlavní rodová sklárna a rodové sídlo. A nebylo to jediné spojení mezi rodem Eisnerů a rodem Schmidů. Roku 1842 se Emilie Eisner, dcera Johanna Baptista Eisnera a Thekly, rozené Friedlové, narozená ve Vídni roku 1822 provdala za o 3 roky staršího Martina Schmidy. – Uvádí Josef Blau, s. 199.

³⁰ BLAU, Josef: Die Glasmacher im Böhmer- und Bayerwald, II. Band: Familienkunde (Skláři v Českém a Bavorském lese, II. svazek: Rodinné vztahy), Regensburg 1956, s. 131

³¹ BLAU, Josef: Die Glasmacher im Böhmer- und Bayerwald ... s. 199

³² GABRIEL, J. A.: Královské město Sušice a jeho okolí, aneb Popis všech v okresu Sušickém ležících měst, městeček, vesnic, samot, kostelů, hradů a tvrzí, všech zemských panství a statků, na základě statistiky, děje- a místopisu., Praha 1948, s. 117

³³ LNĚNIČKOVÁ, Jitka: Šumavské sklářství ... s. 28.

³⁴ ŠTIESS, Bedřich: Lötzerova sklárna ... s. 204.

výrobu luxusních výrobků tak byla na několik let přerušena a vrátila se zpět až s příchodem Josefa Eduarda Schmida. V protokolu z května roku 1855, kde je Samuel Bloch uváděn jako majitel továrny na sklo a papírny v Anníně, je Samuelu Blochovi udělena rovněž koncese k výstavbě nového mlýna, kde měla být mleta mouka pro vlastní potřebu a pro potřebu zaměstnanců továrny. Současně měla být v blízkosti sklářské fabriky a mlýna na papír zřízena pila na dřevo.³⁵

Přes veškerou modernizaci skláren v šumavském regionu zůstává první polovina 19. století z pohledu sklářství obdobím neustálých výkyvů a prudkých reakcí na soudobé poměry, ať už to byly napoleonské války, důsledek kontinentální blokády nebo následné revoluční vlny v Evropě. Navíc do konkurenčního boje, který byl doposud veden spíše vůči konkurenci zahraniční, v 19. století vstupuje zcela nový faktor, jehož následkem přiosťřil konkurenční boj i mezi tuzemskými sklárnami, respektive spíše mezi sklárnami z různých regionů. Svou roli zde sehrálo využití uhlí místo dosavadního dřeva pro otop. Větší uhelná výhřevnost znamenala zvýšení kapacity sklárny, což samozřejmě mohly rychleji a více využít provozy, pro něž bylo uhlí lehce dostupným zdrojem, například sklárny v severních Čechách. Jejich výroba díky tomu byla mnohem méně nákladná ve srovnání se šumavskými sklárnami, které stále využívaly dřevo. V důsledku toho došlo po polovině 19. století k redukci skláren na Šumavě a naopak z těch provozoven, které se udržely, začaly vznikat moderní a rozsáhlé továrenské provozy. A jedním z takových příkladů se od 2. poloviny 60. let 19. století stala díky svému novému majiteli Josefu Eduardu Schmidovi sklárna v Anníně. O tom už ale následující kapitola.

Faktem zůstává, že úplné začátky sklárny v tomto místě zůstanou díky nedostatku archivního materiálu neobjasněné. I dosavadní texty se liší a dochované prameny se rozcházejí. Jde především o barokní sklárnu z první poloviny 18. století, která stávala v blízkosti místa dnešní sklárny na Wunderbachu. Snad v tomto pomohou průzkumy, při kterých se terénním výzkumem odborníci snaží najít místa původních skláren. Nicméně jde o průzkum velmi složitý, místo je dnes velmi pravděpodobně zalesněné a určení místa

³⁵ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 16, Opis protokolu ze dne 5. května 1855, opis zhotovený okresním soudem v Sušici dne 12. listopadu 1935 dle originálu ze spisů okresního úřadu v Sušici

původní sklárny např. dle nálezů střepů, či zbytků a základů stavení, pecí apod., bude proto velmi složité, pokud se to vůbec někdy podaří. Za zcela jistý však již můžeme považovat rok 1796, který je uváděn i v dnešním emblému na fasádě budovy bývalé sklárny, dnešní prodejny a brusírny. Zde je již jasně doložitelná žádost Augustina Müllera o povolení k založení sklárny, k čemuž i přes nesnáze nakonec povolení obdržel.

Ačkoliv se zdá, že nejstarší dějiny sklárny jsou zde rozvedeny dosti podrobně, je to podstatné pro pochopení, jak vznikla huť a osídlení v tomto místě a pro pochopení budoucího rozvoje sklárny po polovině 19. století, resp. od první poloviny 60. let, kdy sklárna přešla do rukou sklářské rodiny Schmidů. V jejich rodině zůstala po dlouhých téměř 80 let až do konce 2. světové války. Tato kapitola je důležitá ještě z dalšího důvodu. Ukázala, jak spletité byly vztahy mezi jednotlivými sklářskými rody a jak byla sklářská rodina Schmidů příbuzenskými svazky propojena s různými šumavskými hutěmi. Tyto složité vazby daly základ i předpoklady pro rozvoj dalších generací potomků těchto sklářů a dá se říci, že příbuzenské svazky s dalšími skláři nepřetrvaly pouze po následující generace, ale trvají dodnes.

II. Dlouhé stabilizační období za rodiny Schmid – od roku 1863 do roku 1910

Rodinné zázemí nového majitele Josefa Eduarda Schmidu

Josef Eduard Schmid se narodil 12. října 1836 jako syn významného sklářského továrníka Josefa Schmidu ml. a jeho choti Terezie. Matka Josefa Eduarda Schmidu, Theresia Schmid, rozená Eisnerová z Podlesí, se narodila 28. prosince 1811 a zemřela 11. května 1897. Dnes odpočívá v rodinné hrobní kapli v Anníně.³⁶ Otec Josef Schmid, narozen 19. února 1802 na huti Antigell č. p. 23, zemřel 5. května 1866 v Podlesí. Je pohřben na hřbitově sv. Anny v Kašperských Horách v hrobce náležející příbuzným z rodu Stingl. Po jeho smrti dostal do správy sklárnu a rovněž rodinný dům na Voglesangu syn Josef Eduard. Eduard měl další čtyři sourozence, bratry Rudolfa a Josefa a dvě sestry - Theresii provdanou za Roberta Müllera z Palvinova a Marii provdanou za Adolfa Schönhansela z Horažďovic. Všechny bratry rodinná tradice přímo předurčovala v pokračování ve sklářském řemesle. Otec Eduarda Schmidu, Josef, byl oceněn za své výrobky prezentované na průmyslové výstavě od královské ministerské komise stříbrnou medailí pro rok 1834, o čemž mu komise vystavila legitimaci dne 24. června roku 1835.³⁷ Navíc kromě znamenitého skláře musel být nanejvýš schopným podnikatelem a obchodníkem. O své syny se postaral tak, že každému z nich zajistil vlastní sklárnu. Rudolf provozoval sklárnu ve Stachách – Kusově³⁸, Josef zůstal na sklárně v Podlesí, kde bylo i hlavní rodinné sídlo rodiny Schmid³⁹; v Podlesí byla i drobná bíle omítnutá kaple s doškovou střechou a malou zvoničkou. Eduard Schmid se stal sklářským továrníkem v Anníně a jako majitel

³⁶ Rovněž označována jako Annathal či Aninov nebo Annov.

³⁷ Archiv rodiny Schmid-Hofmann: Kopie legitimace – osvědčení o udělení stříbrné medaile.

³⁸ Josef Schmid získal sklárnu ve Stachách za 10.000 fl. od Johanna Baptista Eisnera, za stejnou sumu ji od otce roku 1857 převzal Eduard a postoupil ji po sedmi letech svému bratru Rudolfovi. Pravděpodobně toto předání souvisí s tím, že převzal sklárnu v Anníně, kde se rozhodl založit své hlavní podnikání – letopočty dle BLAU, Josef: Die Glasmacher im Böhmer- und Bayerwald, II. Band: Familienkunde (Skláři v Českém a Bavorském lese, II. svazek: Rodinné vztahy), Regensburg 1956, s. 200.

³⁹ Do Podlesí se rod Schmidů dostal sňatkem dcery majitele Jana Křítitele Eisnera a Emilie s Martinem Emanuelem Schmidem roku 1841, kdy novomanžel rovněž převzal sklárnu a po smrti tchána roku 1847 se stal jejím majitelem. K vyhašení došlo roku 1891. – převzato z: Vlastivědné zprávy Muzea Šumavy I. Muzeum Šumavy v Sušici 1989, str. 41 Jak uvádí Blau (s. 203) později vlastnil již jen hospodářské stavení v Podlesí manžel dcery Josefa Eduarda Josefíny – Béla Pock, který ho prodal včetně tamní pily knížeti Schwarzenbergovi za 300 000 rakouských korun v roce 1911.

zdejší sklárny je zde uváděn v letech 1863 až 1910. Eduard Schmid byl velmi vzdělaný muž a byl nejen úspěšným továrníkem, výborným obchodníkem a technickým nadšencem. Jeho zájmy překračovaly do oblasti kulturní. Schmidové byli organizátory kultury v Anníně v tomto období. Mezi jeho zájmy jsou uváděny také metafyzika a spiritismus. V duchu dobových zvyklostí došlo i při výběru jeho budoucí manželky ke spojení jednoho sklářského rodu s dalším významným sklářským rodem. V srpnu roku 1863 pojal tehdy dvacetisedmiletý Josef Eduard za manželku devatenáctiletou Annu Wilhelminu Kralikovou, dceru proslulého a prosperujícího sklářského továrníka Wilhelma Kralíka, provozujícího rovněž sklářskou továrnu v Lenoře, a jeho ženy Anny rozené Pinhakové.⁴⁰ Kromě toho kolovalo v Anně Kralikové ze strany matky i příbuzenské pouto s neméně slavným rodem Meyrů; známý sklář Johann Meyr byl prastrýcem mladé Anny. Svatba se konala 18. srpna 1863 ve Vimperku. Mladí manželé záhy po svatbě přesídlili do Annína, kde Josef Schmid zakoupil ve stejném roce pro svého syna Josefa Eduarda zdejší sklárnu. Ten se vedení podniku ujal v následujícím roce.⁴¹ Josefu Eduardovi jeho žena Anna porodila pět dcer - Herminu, Marii, Annu později provdanou Novotnou, Therese a Josefínu provdanou Pock. Marie a Hermine zůstaly svobodné, Therese zemřela v mladém věku.

S Josefem Eduardem Schmidem a jeho svatbou souvisí i jeden z nejcennějších a na pohled jistě jeden z nejkrásnějších exponátů ve sbírkách Muzea Šumavy. Jsou to dvě speciální technikou stříbřené vázy, bohatě zdobené čínskou tematikou. Byly objeveny zásluhou PhDr. Lněničkové na Slovensku a díky ní se dostaly po několikaletém vyjednávání nákupem v roce 2008 do sbírek zmíněného muzea a jsou umístěny v expozici Sklářství na Šumavě v Kašperských Horách. Vázy lze zařadit do období krátce po polovině 19. století a svým provedením ukazují na provenienci některé ze skláren rodiny Schmidů. Malba pochází pravděpodobně z rafinérských provozů významného pražského sklářského továrníka a obchodníka Wilhelma Hofmanna, který se začal jako první inspirovat módní vlnou stříbřeného skla, jež se rozmohla již během první poloviny 19. století v Anglii. Wilhelm Hofmann jako přítel rodiny Schmidů a kmotr Anny, rozené Kralikové, věnoval obě vázy jako svatební dar mladým novomanželům. V důsledku předávání svatebního daru na další dcery, kdy jedna z dcer Josefa Eduarda a Anny Josefína

⁴⁰ BLAU, Josef: Die Glasmacher im Böhmer- und Bayerwald ... s. 202

⁴¹ LNĚNIČKOVÁ, Jitka: Příběhy šumavských ... s. 134.

se roku 1895 provdala za skelmistra Bélu Pocka, se vázy dostaly z Annína. Po skonu Josefíny krátce po porodu dcery, pak putoval vdovec se svou dcerou a spolu s nimi i stříbřené vázy na Slovensko do sklárny ve Zlatně, kde byly dále předávány jako svatební dar nejstarší dceři.⁴²

V rodinném archivu se dochovala i čilá korespondence osobního charakteru ať už běžná denní či např. vánoční a novoroční přání mezi členy rodiny Schmid. Tato korespondence není jen dokladem vřelých vztahů v rodině, ale korespondenční lístky a pohlednice jsou přímo galerií dobových fotografií. Na lístcích jsou fotografie členů rodiny, velmi často se zde objevuje i rodinné sídlo dům a huť v Podlesí. Krásné černobílé fotografie jsou rovněž přehlídkou fotografického umění, jsou na nich i emblémy fotografických ateliérů, které je zhotovily. Zdaleka se nejednalo pouze o místní záležitost, tak můžeme vidět např. fotografie provedené firmou M. L. Winter fotograf v Praze, fotografem Otto Reitmayerem z Mnichova, z jehož emblému se můžeme dočíst, že jeho firma byla dvorním fotografem jeho výsosti vévody z Anhaltu. Z vídeňského fotoateliéru pochází fotografie Anny Schmidové z roku 1873, pořízená při návštěvě Vídně u příležitosti světové výstavy. Zastoupen je zde i další pražský ateliér fotografa Hanse Fiedlera, který byl provozován na pražském Václavském náměstí nebo místní fotografický ateliér J. Javůrka ze Sušice. Krásné kolorované rodinné portréty pocházejí z ateliéru fotografa v Písku a v Sušici a malíře na sklo Gustava Adolfa Quasta.

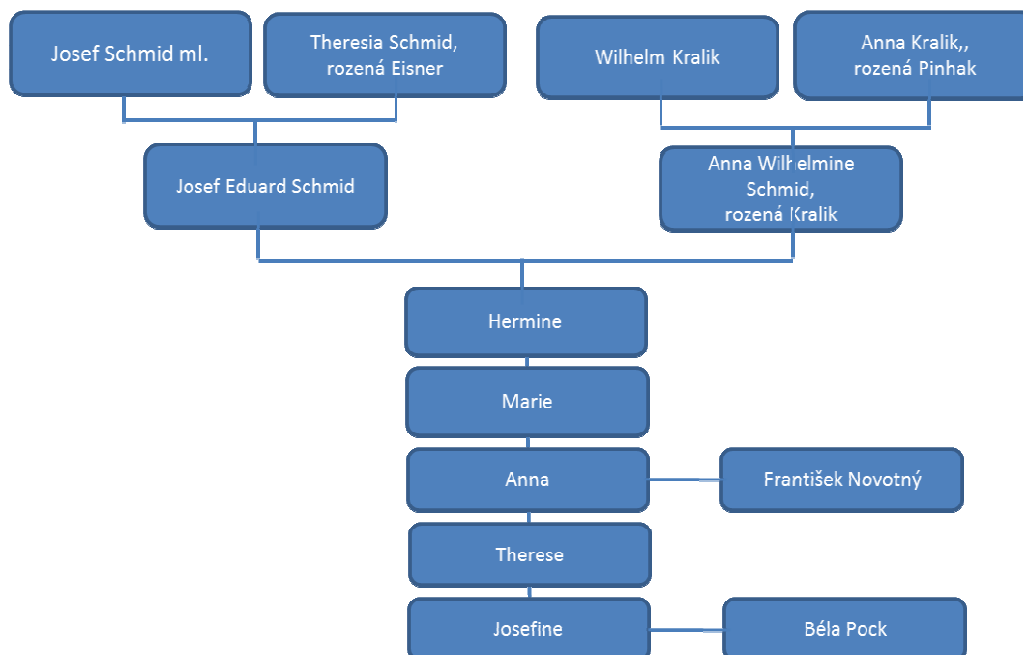
Josef Eduard Schmid byl majitelem sklárny až do roku 1910, kdy sklárnu přenechal svému zeti. Další fungování sklárny je tedy již spojeno s následující generací. V lednu roku 1891 se zasnoubila dcera Eduarda a Anny Schmidových, po matce pojmenovaná Anna. Jejím nastávajícím se stal František Novotný, s jehož jménem je od smrti Josefa Eduarda Schmida roku 1910 spojeno budoucí více než dvě desetiletí dlouhé fungování sklárny. V rodinném archivu je dodnes zachováno krásné oznámení k příležitosti zásnub.

Josef Eduard Schmid zemřel 22. října 1910 na mozkovou příhodu na statku v Podlesí a dnes odpočívá v rodinné kapli na vršku nad jeho vlastní sklárnou.⁴³

⁴² LNĚNIČKOVÁ, Jitka: Příběhy šumavských ... s. 134.

⁴³ Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Základní přehled příbuzenských vazeb týkajících se Josefa Eduarda Schmid a Anny Schmidové:

Fungování a provoz sklárny

Sklárny, zakoupené v roce 1863, se téměř neprodleně ujal Josef Eduard, s nímž je neodmyslitelně spjata její úspěšné fungování, kvalita produkce i modernizace provozu. Josef Eduard si vzápětí nechal vystavit živnostenský list pro provozování činnosti v Anníně. Založení firmy nesoucí název „Jos. Ed. Schmid, továrna na sklo“ po právní stránce dokončil 8. listopadu 1863, kdy byla firma zapsána u krajského úřadu v Písku a následně na začátku prosince v rejstříku firem.⁴⁴ V sortimentu je uváděno bílé křišťálové sklo s vysokým leskem a duté sklo, které bylo zušlechťováno přímo v rafinérských provozech v Anníně, ale také jako polotovar dováženo do rafinérií nejen v tuzemsku, např. do Kamenického Šenova, ale také do Anglie nebo Francie. Rovněž je uváděno anglické zboží s točenými oušky a jemným zdobením.⁴⁵ Již v době Josefa Eduarda zde byla zřízena výstavka vzorků a možnost domluvy prohlídky celé továrny. Kromě sklářského provozu patřilo do sféry podnikání rodiny Schmidů několik dalších aktivit. K továrně patřilo kompletní hospodářské zázemí, mlýn a rovněž pohostinská činnost.

⁴⁴ ŠTIESS, Bedřich: Annín ... s. 209.

⁴⁵ BLAU, Josef: Die Glasmacher im Böhmer- und Bayerwald ... s. 202

Co se týče samotné továrny, ihned po jejím převzetí započala velká modernizace provozu. Pro pohon brusírny bylo v roce 1865 zavedeno pohánění vodní silou a parním pohonem⁴⁶, do provozu byly zavedeny nové brousící a opukovací stroje.⁴⁷ O několik let později v roce 1872 přešlo vytápění pecí v továrně z klasického dřeva na dřevný plyn.⁴⁸ Rovněž v této době přebudoval celou huť. Povolení k vybudování nové sklářské továrny v Anníně mu bylo vydáno ediktem v březnu 1872 v souladu s instrukcemi Živnostenského řádu z 20. prosince 1859. Stavba továrny pokračovala velmi rychle. Již 25. září tohoto roku požádal Josef Eduard Schmid o provedení komisionální prohlídky před 5. říjnem, což byl termín, kdy po všech přípravách mohla být továrna uvedena do provozu. Podařilo se mu vybudovat velkou moderní továrnu vzdálenou asi 200 metrů od původní sklárny⁴⁹ s 2 tavícími pecemi firmy Siemens.⁵⁰ Plynový generátor byl navržen firmou Siemens-Siebert.⁵¹ Ve firmě tehdy pracovalo 22 dělníků.⁵²

Firma Jos. Ed. Schmida v písemném úředním styku používala krásný dopisní hlavičkový papír v záhlaví s vyobrazením fabriky a rafinerie v Anníně, který byl vyráběn přímo v Anníně.

Na produkci z období Schmidů jednoznačně vidíme snahu o vysokou uměleckou úroveň sklářských výrobků. Technologie zdobení a ani technologie skloviny se nikdy nezastavila. Skláři objevovali neustále nové recepty na výrobu skloviny v různých barevných odstínech, rafiněři přicházeli stále s novými vzory a technikami zušlechťování skla, ať už se jednalo o náročné malování, rytí, zdobení zlatem a stříbrem či velmi komplikované broušení. Náročnost brusů dokládá i dochovaný vzorník brusů s annínské sklárny z období Jos. Ed. Schmida. Jeho práce byla rovněž oceněna na celé řadě výstav. Zásahu na tom mělo zavedení výroby křišťálového skla po benátském vzoru, které svou kvalitou předstihlo i původní vzory z benátské oblasti a ostrova Murano. Toto sklo se

⁴⁶ Do té doby se pro pohon užívalo šlapání.

⁴⁷ RŮCKL, Jiří: příspěvek Minulost a současnost sklářství v Anníně ... s. 113

⁴⁸ NOVOTNÁ, Daniela: Technické památky ... s.28

⁴⁹ V tomto místě dnes stojí obecní kaplička.

⁵⁰ Bez uvedení autorů - vlastivědný sborník: Im Lande der künischen Freibauern ... s. 609

⁵¹ RŮCKL, Jiří: příspěvek Minulost a současnost sklářství v Anníně ... s.

⁵² SOKA Klatovy, fond: Archiv města Sušice tzv. „muzeální spisy, článek Kajetána Turka k výstavě annínského skla - separát pro autorovu potřebu, vydáno pod názvem: Výstavka skla annínského sklárny v Městském museu v Sušici, Sušické listy 15, 1932, č. 33, s. 1-2, sign. IX.4.B.271

dočkalo velkého uznání na světové výstavě ve Vídni roku 1873.⁵³ Velmi typické pro sklárnu bylo rovněž růžovofialové sklo zdobené irisem. Stále více se však sklárna specializovala na broušené sklo. Ve fondu Josef Eduard Schmid v archivu v Českých Budějovicích je zachováno mnoho stříhů vzorů s brusem. Ty však pocházejí až z období, kdy sklárnu vedl František Novotný. Přečasně a velmi náročné vzory můžeme i z dnešního hlediska pokládat za velmi moderní. Nejednalo se pouze o klasické vzory, které známe z dnešní produkce, ale o velmi pokrokové a módní vzory, které by i v dnešní době mohly inspirovat skláře, a které by zcela jistě našly uplatnění na dnešních stolech a slavnostních tabulích při různých příležitostech.

Netýkalo se to však výhradně produkce broušeného skla, velmi ceněno bylo již v době Josefa Eduarda Schmida sklo benátského stylu a irisované. Ve sborníku „Im Lande der künischen Freibauern“ je zmínka o světoznámých karlovarských kompotových miskách na dvou, třech nebo čtyřech otáčivých nožičkách a s držáčky vytočenými ze skla ve spirálovitých formách. Tzv. karlovarské mísy měly přihrádky na různé druhy ovoce. Obzvláště v lázeňské sezóně firma zásobovala výrobky ze své produkce lázeňská města, včetně Karlových Varů.⁵⁴ Zájem o výrobky z továrny Josefa Eduarda Schmida byl rovněž v zámoří, na britských ostrovech, jeden z broušených servisů byl dodán i na ruský carský dvůr.⁵⁵ Vedle benátských vzorů se v Annině dělaly i čínské a japonské vzory.

Z firmy Josefa Eduarda Schmida se v rodinném archivu dochoval i ručně psaný receptář skla, kde můžeme najít receptury na různé typy výrobků, např. na křišťálové sklenice, opálové irisové sklo, včetně různých odstínů jeho zabarvení. Kromě základních odstínů barev jako modrá nebo zelená, případně růžová nebo rubínová, zde můžeme najít nejrozmanitější škálu názvů barevných odstínů – např. „*Annagelb, Goldgrün mit Alabaster, Ordinargrün*“.⁵⁶

Zcela specifickou záležitostí sortimentu výrobků jsou skleněné lahvičky na šňupací tabák. Tomuto druhu výrobku věnovala rozsáhlou a velmi podrobnou práci paní PhDr. Lněničková. V německo-české publikaci s názvem „Historické lahvičky na šňupavý tabák v Čechách“ najdeme v rozsáhlé fotogalerii i produkty

⁵³ NOVOTNÁ, Daniela: Technické památky ... s. 28

⁵⁴ Bez uvedení autorů - vlastivědný sborník: Im Lande der künischen Freibauern ... s. 609

⁵⁵ Bez uvedení autorů - vlastivědný sborník: Im Lande der künischen Freibauern ... s. 609

⁵⁶ Archiv rodiny Schmid-Hofmann, receptář skla z doby Josefa Eduarda Schmida, blíže nedatováno

ukazující na provenienci annínské sklárny. Objevují se i výrobky ze sklárny rodiny Schmidů v Podlesí i ve Stachách. Vzhledem k minimálnímu počtu výrobků se však nedá předpokládat, že by byly standardní součástí výrobních programů. Někdy bývají nazývány dokonce jako „volnočasové sklo“, které vyrobili skláři ve volných chvílích ze zbytků skloviny. Díky tomu však mají vysokou kvalitu jak po sklářské, tak po umělecké stránce. Byly zhotoveny velmi dobrými skláři ve sklárnách, kde se vyrábělo z velmi kvalitní skloviny, tedy i zbytková sklovina byla velmi kvalitní. Některé lahvičky však nesou i konkrétní jména či figury nebo odkaz na řemeslo, z čehož je vidět, že stejně tak mohly být vyráběny i na zakázku dle konkrétního přání. Ačkoliv většina z nich je dnes součástí soukromých sbírek, některé kusy se objevují i v expozicích muzeí v Čechách. Jeden z annínských kusů vlastní i Muzeum Šumavy, jedná se nejspíše o lahvičku právě z období Josefa Eduarda Schmidy. Je z křišťálového skla a je zdobená brusem a emailovou malbou.⁵⁷

Bohužel se nám nedochovalo mnoho archivních materiálů, které by nám více přiblížily hospodaření sklárny. K tomuto období chybí například účetní doklady, knihy příjmů a vydání aj.

Až do konce života náležela Eduardu Schmidovi rovněž sklárna v Podlesí, její provoz byl v rámci sklářského podnikání rodiny Schmidů spíše doplňkového charakteru a po konečném vyhašení sklárny zde zůstala již jen hospodářská usedlost a na velmi krátkou dobu ještě brusírna.⁵⁸

V době, kdy sklárnu vedl Josef Eduard Schmid, je v soudním okrese Hartmanice, příslušností okresnímu hejtmanství v Sušici uvedeno, že osada Annín – zde označována jako místo či samota Annov – příslušející katastrální obci Novoměstčko a místní obci Vatětice a náležející k farnosti sv. Mouřence měla 14 domů a 96 obyvatel.⁵⁹

⁵⁷ LNĚNIČKOVÁ, Jitka: Schriftenreihe des Glasmuseums Frauenau, Band 8, Schnupftabakgläser, Alte Schnupftabakgläser in Böhmen – Historické lahvičky na šňupavý tabák v Čechách, Frauenau 2008. S. 146.

⁵⁸ LNĚNIČKOVÁ, Jitka: Sklárny v Podlesí (Vogelsangu), publikováno v: Vlastivědné zprávy Muzea Šumavy I, Muzeum Šumavy v Sušici, Sušice 1989, s. 41

⁵⁹ Bez uvedení autorů – sborník: Orts-Repertorium für das Königreich Böhmen, v Praze 1893, s. 332

III. Sklárna od roku 1910 do roku 1933

František Novotný - následovník J. E. Schmida

Velmi zajímavou součástí rodinné historie je osobnost, dětství a původ následovníka a zetě Josefa Eduarda Schmida Františka Novotného, jehož kořeny nás zavedou až k jednomu z buditelů doby obrozenecké, Antonínu Markovi.

František Novotný se narodil 16. srpna 1860 v Libni. Jeho matkou byla Barbara Novotná, dcera Jana Novotného, sedláka z Pařezské Lhoty č. p. 12 a Kateřiny rodem Válkovy rovněž z Pařezské Lhoty. Barbara se narodila v Pařezské Lhotě v kraji jičínském dne 11. října roku 1827. Téhož dne byla Barbara, dcera katolických manželů, pokřtěna za přítomnosti kmotrů, kterými se stala chalupnice Ludmila Kůtková a sedlák Josef Matoušek. Křest provedl Antonín Marek, děkan a kanovník farního úřadu v Libuni v okrese Lomnice v podkraji jičínském.⁶⁰ A právě tento páter je otcem Františka Novotného, který nesl příjmení po své matce.

V rodinném archivu se dochovala četná vzájemná korespondence mezi Josefem Novotným, Františkem Novotným a Antonínem Markem, jejich otcem. Zároveň je dochována i korespondence mezi páterem Markem a Baruškou, jak j i nazýval, tedy Barbarou Novotnou. Ale pro smysluplnost je nutné zmínit, kdo to vlastně byl Antonín Marek.

Antonín Marek byl pozoruhodnou osobností doby národního obrození. Jeho životními osudy se ve své práci zabývala historička Marie Šulcová. Vzhledem k nemožnosti vydání v období komunismu, se její práce dlouho nacházela v šuplíku a dočkala se vydání až v roce 2002 pod názvem „Antonín Marek, národní buditel“.⁶¹ Antonín Marek byl knězem a děkanem v Libuni u Jičína, v místě na hony vzdáleném od šumavského Annína. Je potomkem českých

⁶⁰ Archiv rodiny Schmid-Hofmann: Z křestního listu Barbary Novotné vystaveného 9. září 1833 Antonínem Markem dle farních matrik.

⁶¹ Za komunistů práce o Antonínu Markovi nemohla být vydána, jak píše Marie Šulcová paní Erice Hofmann dne 2. října 2003, kde uvádí, že článek o Antonínu Markovi vyjde příští rok na jaře ve Varnsdorfské ročence: „Vidíte, léta mě všechno leželo v šuplíku, komunisté nedovolili, aby cokoliv o Markovi šlo do tisku, ne proto, že byl knězem, ale že byl velkým vlastencem.“ K příležitosti vydání práce o Antonínu Markovi organizovala Šulcová po své varnsdorfské autogramiádě rovněž besedu o této osobnosti a měla v plánu vytvořit malou výstavu o Anníně – o rodině dědečka paní Eriky i jeho sklárně. – z dopisu paní Erice ze dne 15. října 2003 Další rukopis měl být vydán pod názvem „Antonín Marek a jeho rodina, děti“, jak píše dne 10. ledna roku 2014, půjde tato práce brzo do tisku, následně 6. února uvádí, že v tisku již je a brzy vyjde.

exulantů, kteří odešli z vlasti po Bílé hoře. Zpět se po vydání Tolerančního patentu Josefa II. vrátil jeho otec jménem rovněž Antonín. V Trutnově, kde se usadil, pojal později za manželku Josefu Renátovou a z manželského svazku se narodil dne 5. září roku 1785 syn Antonín. Jemu se dostalo vzdělání v Křešově ve Slezsku na cisterciáckém klášterním gymnáziu. Zdejší klášter opustil ve svých 16 letech a odešel na studia filosofie na pražskou Karlo-Ferdinandovu univerzitu. Po tříletém studiu filozofie odešel do kněžského semináře v Litoměřicích a 30. srpna roku 1808 byl vysvěcen na kněze. O rok později se natrvalo usadil v Libuni. O svém poslání kněze však nebyl zcela přesvědčen, dokonce se ho chtěl vzdát. Díky přesvědčivosti přítele Josefa Jungmanna to neudělal, dá se říci, spíše z pragmatických důvodů, neboť církevní poslání bylo považováno za celkem jistou životní existenci. Zřejmě po něm zdědil syn František nadání v otázkách hospodářských, neboť jeho otec velmi zdatně vedl nemalé hospodářství tamní farnosti. Největší slabinou však byl kněžský celibát. A snad bylo doslova dílem osudu, že holčička, kterou sám jako novorozenou křtil, se tehdy ještě nic netušíc stala později jeho životní láskou. Tou holčičkou byla matka Františka Novotného, budoucího majitele sklárny v Anníně, o 42 let mladší Barbara Novotná, která za mlada pracovala jako pomocnice hospodyně na faře v Libuni. Antonín Marek se stal nakonec otcem tří synů, které mu porodila jeho osudová a životní láska Baruška. Chlapci se jmenovali František, Josef a Bohumil. Svou rodinu Antonín Marek nikdy nenechal v zapření a snažil se ji zaopatřit. Nejstarší syn Josef se narodil roku 1854 v Libuni. Mladší František je uváděn jako syn zemřelého obchodníka pana Františka Novotného.⁶² Narodil se 16. srpna roku 1860 v Dolní Libni, kam se Baruška po narození prvního syna odstěhovala a kde pro ně páter Marek zajistil domek. Na stejnou adresu rovněž posílal pravidelně zásoby potravin. Třetí a nejmladší syn, Bohumil, se narodil 26. července 1863, ale zemřel v pouhých šesti letech.⁶³

Korespondence je důkazem o častých návštěvách Antonína Marka u jeho synů a jeho vroucí lásce k nim. V jednom z dopisů adresovaných bratru Františka, Josefovi, se např. uvádí:

„Milý Josefe“

⁶² Archiv rodiny Schmid-Hofmann, Vysvědčení z Pražské obchodní akademie

⁶³ Archiv rodiny Schmid-Hofmann, Rodinná korespondence

By u Vás nemoh jsem s pokojem v přátelském hovoru se baviti. Ty sám z počátku posloužívaje své chorobě byls odkázán do teplé postelky, a Ti druzí buřičové dali nám o své svrchované netrpělivosti plné koše svého nářku a bičování slyšeti, tak že nelze bylo, abychom soukromě spolu pobesedovati mohli. A nyní už jest, jak doufám pořádek do domu uveden.“ Další část textu dopisu je již psána azbukou, která se v jeho korespondenci se syny objevuje poměrně často⁶⁴, aby následně zakončení přešlo opět v jazyk český, kdy nabádá svého syna jako rozumného a zkušeného, aby mohl být pro jiného pěstounem a učitelem a jak uvádí“ *„jen jako hračkou mohl bys jej písmenům učiti, a zvláště jeho chybnou výřečnost napravovati, aby dostal zřetelnější způsob mluvení. Uč se sám všemu pilně, abys do vyšší třídy postoupiti mohl. Zatím tě Bohu poroučím a líbám!“*⁶⁵ List je datován 20. března roku 1864. Již v dopise z dubna předchozího roku píše o synově zdraví, že ho *„leckdy napadá neduživost“* a přeje mu hodně zdraví.⁶⁶

Bohužel, neduživost, o které se v dopise synovi Antonín Marek zmiňuje, nebyla jen otázkou krátkodobého stavu. Ve svých dopisech o nemoci syna píše velmi často. Jednalo se o tuberkulózu, které chlapec nakonec podlehl. V ohledu studijním byl Josef pravým opakem svého bratra Františka. Nadaný, pilný premiant a budoucí medik však zemřel 30. července 1875.

Jiné dopisy jsou pak adresovány přímo Františkovi Novotnému. Z nich se dozvídáme o jeho studijních úspěších či neúspěších. Korespondenci dokládá i vysvědčení, které se dochovalo v rodinném archivu jeho vnučky Eriky Hofmann. Známe tak vysvědčení za první pololetí ze sedmé třídy gymnázia, které navštěvoval v Praze, a které je datováno dnem 9. února 1872. Víme tak, že tamní studium bylo kromě základních předmětů jako náboženství, matematika, přírodopis, dějepis a zeměpis, zaměřeno na výuku jazyků. František se tak vyučoval v jazyce latinském, řeckém, německém, českém, ale také francouzském. Právě ve francouzštině bylo jeho hodnocení velmi příznivé, byl klasifikován známkou chvalitebnou. Nad rámec předmětů se na rozdíl od hodnocení, které známe dnes, hodnotila také pilnost a zevnějšek prací písemných. Na gymnasiálních studiích nebyl František excelentním žákem, příliš se nezajímal o humanitní předměty, což zcela jistě nebylo k radosti jeho otce, který s ním sice

⁶⁴ Výuku ruštině můžeme přisuzovat dobovému smýšlení osobnosti obrozenecké.

⁶⁵ Archiv rodiny Schmid-Hofmann, Dopis Antonína Marka ze dne 20. března 1864

⁶⁶ Archiv rodiny Schmid-Hofmann, Dopis Antonína Marka z dubna 1863

o nevalném prospěchu písemně diskutoval, nikdy ho však zle nekáral a vždy ho choval ve velké lásce. Z gymnázia František přešel na tříletou Pražskou obchodní akademii, kde svá studia zakončil maturitou. Ze zdejších studijních výsledků jasně vyplývá vhodnost volby tohoto studijního zaměření. Kromě běžných obchodně-hospodářských předmětů jako jsou obchodní vědy, korespondence, obchodnická aritmetika, obchodní zeměpis a dějiny, národní ekonomika, zboží a technologie, se věnoval kaligrafii a jazykům - angličtině, francouzštině, němčině a češtině. To se mu, jak se později ukáže, bude velmi dobře hodit při přijetí do sklářské huti v Anníně. Závěrečné vysvědčení je datováno dnem 15. června roku 1881.⁶⁷ František byl kromě toho milovníkem zvířat, zejména koček. V jednom z dopisů od otce, který je tentokrát adresován Jindříškovi⁶⁸, jak ho otec rovněž velmi často oslovoval, se píše, že slyšel od poutníků o chlapci, který bydlí nedaleko Prahy a je velkým boháčem a jeho bohatství tkví v tom, že je majitelem mnoha malých koťat. Pátera Marka tedy napadlo, že právě František je milovníkem koček a mohlo by se tedy jednat o něj. Pokud to tak vskutku bylo, pak se hoch ujímal malých koťat a staral se o ně, v dnešní době bychom moderním názvoslovím mohli hovořit o útulku.⁶⁹

Antonín Marek se velmi často ve svých dopisech synům zajímal o jejich studijní výsledky. Zatímco Josef byl premiantem, František ke studiu tolik netíhl, jak již bylo zmíněno. Nicméně velkou pochvalu s hodnocením známkou výborně od otce získával za své výkresy. Otec rovněž vždy nabádal syny k poslušnosti a za tu je rovněž chválil, neboť vždy dostával jen pochvalné zprávy hovořící o jejich poslušnosti, pilnosti a kázni. Věděl například, že se František jako vzorný syn staral o maminku, že jí vzorně sloužil, když stonala.⁷⁰ Svého syna také často nabádal k četbě a k lásce ke knihám. Sám zasílal nejen potraviny, ale také balíčky knih na povozu z Libuně do Libně. František se díky němu vzdělával v cizích řečech i mimo školu. Kromě češtiny a ruštiny, kdy někdy celý dopis, jindy část textu a někdy pouze jednotlivá slova do českého textu doplňoval, vkládal i části textu ve francouzštině. Možná právě proto byla francouzština jedním z nejlépe

⁶⁷ Archiv rodiny Schmid-Hofman: Závěrečné vysvědčení z obchodní akademie v Praze

⁶⁸ František Novotný celým jménem František Jindřich Novotný, německy Franz Heinrich Novotny

⁶⁹ Archiv rodiny Schmid-Hofman: Z dopisu Antonína Marka synu Františkovi ze dne 29. května 1869

⁷⁰ Archiv rodiny Schmid-Hofman: Z dopisu Antonína Marka synu Františkovi ze dne 19. května 1870

hodnocených předmětů i ve škole. Rovněž syna Františka nabádal k tomu, aby se s maminkou v teplých měsících chodil koupat a sám se jako nezkušený k vodě a do vody nepouštěl: „... *abys jen nezkušen sám a sám k vodě a do vody se pouštěl. Kde už tak mnozí o život se připravili. Jelikož plavání jest nanejvýš každému člověku potřebno. I ty se musíš naučiti plavání. V Praze jsou plovárny, kde se mládež plovati učí, ovšemže za peníze. Konečně i ty se tam budeš ucházeti aby tě mezi žáky plavbě se učivší přijali. Možno, že bys brzo se tomu naučil, protože ti na schopnostech neschází.*“.⁷¹ Ze stejného dopisu také víme, že měl František doma piano, na které se rovněž učil hrát. Páter Marek tedy dbal o synovo všeobecné vzdělání. A jak dnes vzpomíná paní Erika, uměl její dědeček rovněž velmi pěkně malovat. Ve chvílích volna, kdy nebyl na sklárně, maloval.⁷²

Závěr svého života strávil Antonín Marek v Praze na Smíchově, kam odešel z Libuně v závěru roku 1876. Po čtyřech týdnech pobytu v Praze, datováno 2. listopadu 1876, poslal synovi Františkovi list, v němž píše o hojných návštěvách v jeho domě. Zároveň lituje, že ještě nikoho z nich, myšleno Františka a Barbaru, nemohl vidět a zve syna na návštěvu. Na Smíchov, do prvního poschodí domu v Husově ulici č. 358, kde pobýval, ho chodily navštěvovat přední osobnosti doby obrozenecké, nebo jak píše paní Marie Šulcová „probuzenecké“ – Jan Neruda, Vojtěch Náprstek i známý vyšehradský probošt Václav Štulc. Do konce života vzpomínal na svého zemřelého syna Josífka. Antonín Marek se dožil velmi vysokého věku. V jeho posledních hodinách se o něj staral lékař Josef Thomayer a hlavně u něj byla jeho životní družka Baruška i milovaný syn František, kteří se o něj starali do poslední minuty. Antonín Marek zemřel dne 15. února roku 1877 ve svých 92 letech a tuto zprávu publikovaly hned na druhý den Národní listy. Velmi zajímavou kapitolou by byl následný pohřeb Antonína Marka, který se konal 18. února. Velikost této smuteční akce a obrovská účast osobností tehdejší doby, představitelé umělců, vzdělávacích a kulturních institucí i politické reprezentace, spolků i obyčejných lidí, jen dokazuje neobyčejnou osobnost Antonína Marka, otce Františka Novotného.⁷³ O tomto velkolepém pohřbu, poslední cestě pátera Marka krok za krokem ulicemi Prahy až do místa posledního odpočinku na vyšehradském hřbitově, nás informuje Denní kronika

⁷¹ Archiv rodiny Schmid-Hofmann: Antonín Marek synu Františkovi 10. dubna 1863

⁷² Dle rozhovoru s paní Erikou Hofmann, veden ve dnech 7. a 8. prosince 2013

⁷³ Archiv rodiny Schmid-Hofmann: dle textu „Antonín Marek – životní osudy“ od Marie Šulcové a rodinná korespondence Antonína Marka a jeho synů.

Národních listů z 19. února roku 1877.⁷⁴ Jeho družka Barbara zemřela dne 9. srpna 1909 u svého syna Františka v Anníně.

František Novotný přišel do Annína v říjnu 1882. Dne 27. října posílá z Annína dopis své mamince, ve kterém ji zpravuje o ne zcela příjemné, dlouhé a namáhavé cestě s odůvodněním, že jel povozem a že silnice jsou zde velmi špatné, obzvláště když tolik přišlo po celý den jeho jízdy. Na další den však již popisuje krásné téměř jarní počasí a krásu zdejších lesů a krajiny a dále již popisuje své přijetí v Anníně. Přesně uvádí: „*Hned jsem potkal pana chefa, představil jsem se mu a on dovedl mne do pokojíčka, ovšem prozatímního neb později budu spát v komptoiru. Ale jaké to skvostné až nádherné zařízení zde. Nic není slyšet než hudba.*“ Tou hudbou jak dále popisuje, myslel hru na piano, jak rovněž píše: „*Jsou zde pět děvčat s učitelkou ovšem, že mladý všechny. umí hrát na piano.*“ .. V poměrně dlouhém dopise popisuje i první dojmy z pana „chefa“: „*Muj pan chef jest asi 45 roků stár a jak jsem poznal, velmi rozšafný, který se více stará o vědu než o obchod, on jest velmi příjemný pan, upřímný.*“ Dále doufá, že se zde velmi mnoho naučí, protože ve sklárně byl doposud pouze: „*jeden úředník knihvedoucí, který vše vedl sám a sám, jelikož jest již 5 let a sám pro sebe chce si zavést obchod tak byl přinucen pan chef mě přijmouti. To se rozumí, že p. chef bude mi muset nápomocen býti zpočátku, nežli se do toho vpravím. On se mne ptal na vše. Jestli umím francouzsky, anglicky, stenographii, psát, kreslit, cvičit na tělocviku.*“ Také píše o dotazování na plavání a další věci a uvádí, že ne všechno zcela ovládá, ale co neumí, bude se muset naučit. Také píše, že nejvíce pana šéfa zajímalo kreslení, díky němuž by mohl být prospěšný nejen v hutí, ale že by mohl vyučovat mladší děvče kreslení. Proto žádá maminku, aby mu v menším kufru zaslala všechny jeho nákresy, co najde a červenými deskami opatřený „*Correspondenzheft*“, co v něm jsou uloženy všelijaké velké archy, co nosíval do Akademie. Dále prosil maminku o zaslání osobních věcí, konkrétně o kožich, kamaše, hůl, vysoké boty, želízka⁷⁵ či ručníky. V pokoji prý má zatopeno a nic mu neschází. „*Když nás chce pan chef potěšiti, tak dá elektrickým zvoncem znamení a my pomocí telefonu posloucháme hru na piano a nebo co nám chce.*“ Dále se

⁷⁴ Ze zprávy z Denní kroniky ze dne 19. února 1877 víme, že mezi smutečními hosty nechyběli jeho osobní přátelé Dobrovský, Jungmann, Palacký, Šafařík či Hanka

⁷⁵ Želízka na úpravu kadeří

zmiňuje i o knihvedoucím, odkud pochází a o jeho zkušenostech, a že je to velmi hodný člověk.^{76, 77} Dopis je psán na papíře, který se vyráběl v Anníně.

František Novotný – celým jménem Franz Heinrich Novotný – později uznává notářským zápisem Antonína Marka za svého otce. Zápis byl datován 7. prosince roku 1939 a potvrdil ho notář v Hartmanicích Dr. Franz Lumpe. Je veden v němčině, v překladu se uvádí toto:

„Já František Jindřich Novotný, rozený 5. srpna 1860 v Praze – Libni, prohlašuji tímto pod přísahou, že můj otec byl Antonín Josef Marek, římskokatolický děkan v Libuni u Jičína, rozený 5. září 1785 v Turnově. Prohlašuji, že jsem pana Antonína Josefa Marka vždy pokládal za svého otce, kterého mi také moje matka Barbara Novotná jako mého otce označila, že také sourozenci ho stále za svého otce pokládali a že tato skutečnosti nikdy a nikým zpochybněna nebyla.

Skutečnost, že Antonín Josef Marek je můj otec, je také tou okolností stvrzena /potvrzena, že on mě a mého bratra studovat nechal a náklady za studia nesl.

Jako důkaz přikládám také dopisy a jinou korespondenci v českém a německém jazyce k nahlédnutí, z kterých rovněž patrné jest, že Antonín Josef Marek byl mým otcem. ...“⁷⁸

Dnes v Německu žijící Erika Hofmann je vnučkou Františka a Anny Novotných. Její maminkou byla Olga rozená Novotná a tatínkem Franz Baier, jejich svatba se konala 22. listopadu roku 1924. Skvostná svatební tabule byla připravena ve velké jídelně v domě rodičů Olgy v Anníně. Jako první se manželům Baierovým narodila dcera Erika, v současnosti žijící se svou rodinou v německém Wangenu. Ačkoliv byla paní Erika nucena odejít se svojí rodinou z rodné vlasti, zůstávají její vzpomínky stále živé a vypráví je hlasem stále plným dojetí. Její lásku k rodnému Annínu dokazuje i rukou psaný popis k jedné z mnoha fotografií Annína, které se v rodinném archivu paní Eriky nacházejí. Na

⁷⁶ Archiv rodiny Schmid-Hofmann: Soukromý dopis Františka Novotného adresovaný mamince v Anníně dne 27. října 188.

⁷⁷ Ze vzájemné korespondence mezi paní Erikou Hofmann a Marií Šulcovou vyplývá, že složka Antonína Marka je uložena v Památníku národního písemnictví na Strahově. Paní Šulcová ji obohatila se svolením paní Eriky o fotokopie zapůjčených rodinných dokumentů a korespondence. Kromě originálů v rodinném archivu, můžeme část dokumentů nalézt i tam. Ze vzájemné časté a rozsáhlé korespondence rovněž vyplývá, že kromě práce o Antonínu Markovi měla paní Šulcová v úmyslu věnovat výzkum i annínské sklárně. V té době (rok 2003/2004) však již byla dlouho těžce nemocná, jak sama uvádí v soukromých dopisech paní Erice.

⁷⁸ Archiv rodiny Schmid-Hofmann: Místopřísežné prohlášení stvrzené notářem ze 7. prosince 1939

fotografii je zachycen pohled na Annín s kaplí sv. Mořice v pozadí a popisek zní: „*Die alte liebe Heimat, aber nicht mehr zu unseren Zeit*“.⁷⁹ Paní Erika Hofmann vzpomíná na své dětství v Anníně, na dětské hry, rodinná setkání, oslavy Vánoc i psy, které v rodině chovali. Vždyť i účast na lovech a honitbách patřila k oblíbeným zábavám v rodině napříč generacemi. Součástí rodiny se tak stávali i psi, velmi často lovečtí, kteří byli často zachycováni na fotografiích spolu s rodinou. Díky dokonalým popiskům fotografií v rodinném archivu tak můžeme znát nejen jména a osobní data členů rodiny, ale stejně tak i jména jejich psů. Tak je na jedné z fotografií zachycena rodina Baier s jejich loveckým psem Lordem.

Lov byl jednou z mnoha zálib v rodině. František Novotný podepsal v polovině května nájemní smlouvu na lovecký revír, dle které roční pachtovné na období od 1. února 1925 do 31. ledna 1931 činilo 300 Kč. Poplatek za první dva roky byl splatný ihned po uzavření smlouvy, z čehož polovina měla sloužit jako kauce. V případě, že by pan Novotný chtěl přenechat část nebo celý lovecký revír s loveckými právy jiné osobě, mohl tak učinit pouze se svolením oblastního výboru loveckého družstva v Budašicích. Honitba se v té době řídila ještě honebním zákonem vydaným pro Čechy 1. června 1866 pod číslem 49/1866, který nově upravoval práva myslivosti.⁸⁰ Získání tohoto loveckého práva a uzavření smlouvy nebylo jednoduché. Oproti nové volbě honebního výboru se pokusil uplatnit stížnost Zdenko Müller, který podal rekurs oproti volbě Františka Novotného „z volné ruky“ za obnos 450 Kč. Zdenko Müller byl původním držitelem honební koncese v předchozím šestiletém období, tedy od února 1919 do konce ledna 1925, roční nájemní poplatky tehdy činily pouze 100 Kč. V podané stížnosti si stěžoval, že jako dlouholetý pachtovník nebyl vyrozuměn a nedostal možnost ucházet se dále o lovecké oprávnění a předložit nabídku a také, že k volbě „z volné ruky“ nebyl opodstatněný důvod. Rovněž se vyjádřil, že při veřejné volbě by bylo docíleno značně vyššího poplatku, a že je ochoten platit rovněž obnos ve výši 450 Kč, který ale, jak poznamenal, byl i tak stále příliš nízký vzhledem k současným poměrům. Žádal tedy o pronájem honitby ve veřejné dražbě.⁸¹ Přesto byl pro následující období účtován poplatek ve výši

⁷⁹ Volný překlad: „Stará milovaná domovina, ale bohužel jí již není do dnešních dnů.“

⁸⁰ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 16, Lovecká nájemní smlouva ze dne 16. května 1924

⁸¹ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 16, Stížnost ze dne 28. března 1924 adresovaná oblastnímu správnímu výboru.

sjednané smlouvou z května 1924, tedy ve výši 300 Kč. Stejný poplatek byl placen ještě za následné šestileté období. Ačkoliv se celá záležitost vlekla a ještě na konci roku 1924 nebyla zcela ukončena a navíc byl podán ještě další rekurs vlastníkem pozemku z Nového Městečka, obdržel na začátku února František Novotný lovecký průkaz a zbrojní pas a dále dva kusy loveckých karet pro hosty. Za loveckou kartu byl účtován poplatek 150 Kč, hostovské karty byly za 100 Kč.⁸² Honitbou se zabýval i následující majitel annínské sklárny Ing. Karl Schell. Zajímavostí je, že výnos z poplatků z honitby sloužil díky majitelům pozemků, kteří se ho ochotně vzdali, dobrým obecním účelům. Tak například pacht z honitby za roky 1923 až 1925 byl se svolením majetníků pozemků v Novém Městečku použit ke zhotovení nové katastrální mapy obce Vatětice.⁸³ Jedním z majitelů pozemků byla např. farnost sv. Mouřenec.

Lov však nebyl jedinou oblíbenou činností v rodině majitelů sklárny. Díky fotografiím si rovněž můžeme udělat představu o běžném denním životě členů rodiny i jejich zálibách, ať už šlo například o již zmíněný lov či rybaření. V létě se děti věnovaly venkovním hrám, chodily se koupat a slunit na břehy Otavy, na ní se rovněž jezdilo na lodičkách či veslicích, pořádaly se letní slavnosti. V zimě se v Anníně lyžovalo a bruslilo.

Majitelé sklárny se starali rovněž o obec jako takovou, vnášeli sem kulturu a vzdělanost. Místní hostinec tak velmi často sloužil jako kulturní centrum celé obce, konaly se zde pravidelné nedělní zábavy. Své zábavy zde pořádala i česká menšina v Anníně nebo „Národní Jednota Pošumavská v Anníně a Dlouhé Vsi“. V archivu se dochovala původní pozvánka na nedělní odpolední zábavu pořádnou právě českou menšinou v Anníně dne 16. listopadu 1924 v prostorách místní restaurace. Zábavu zahajovalo úvodní slovo a národní hymny. Součástí programu byla recitace žactva, hra na housle v doprovodu klavíru. Klavírního doprovodu se ujala osobně paní továrníková Novotná. Celá slavnost končila volnou zábavou a tancem. Účast na této slavnosti podporoval a organizoval také pořadatelský odbor Sokola. Čistý výtěžek byl určen na vánoční nadílku pro místní školní děti.⁸⁴ V restauraci se konaly rovněž koncerty, žákovská vystoupení či recitály. Mezi

⁸² SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 16, Vyúčtování poplatků za lovecké karty ze dne 5. února 1925

⁸³ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 16, Oznámení honebního výboru Okresnímu úřadu v Sušici ze dne 3. srpna 1929

⁸⁴ SOkA Klatovy, fond: Archiv města Sušice tzv. „muzeální spisy, Koncert – žákovskou akademii v Anníně pořádané, sign. IX.4.B.17

účinkujícími byl například sušický dudák Jindra Dolanský, virtuos na housle Rudolf Sláma, na čelo zde hrál Karel Svatoš, konala se zde vystoupení v originálních chodských krojích.

V rodině byl zájem o kulturu velmi silný. Kromě vzdělání a hudby se rodina věnovala i dalším zájmům. Například sám František Novotný, dle slov jeho vnučky Eriky, velmi hezky maloval, jak již bylo dříve zmíněno. Jedna ze sester jeho choti - Hermine - se zas věnovala fotografování. Hermine byla neslyšící, ale pokud se mluvilo pomalu, dokázala odezírat. František Novotný Hermině zajistil učitelku až ze Švýcarska Hermine se učila také fotografovat, v čemž se také dále sama rozvíjela.⁸⁵

Společenským centrem rodiny byl panský dům se zahradou a skleníkem, V horním panském domě bylo velké panoramatické okno s výhledem do zahrady, kde stávala socha, tzv. Erato. Ve velké jídelně se odehrávala většina rodinných slavností – svatby, Vánoce, rodinná setkání. O Vánocích a svátcích se scházela celá rodina. Paní Erika Hofmann s dojetím vzpomíná na dvojité prosklené dveře, kterými se do jídelny vcházelo. Zde stával o Vánocích veliký ozdobený strom s dárky, u kamen leželi všichni tři psi. Vždy se zde sešlo tolik lidí, že u slavnostní tabule seděli těsně u sebe, děti měly prostřeno zvlášť. Nápojové sklo na stolech pocházelo samozřejmě z annínské sklárny.⁸⁶

Jinak se ženy v rodině věnovaly každodenním pracím. Kromě běžné práce v domácnosti a hospodářství, to bylo například předení. Na jedné z fotografií v rodinném archivu je při předení na kolovrátku zachycena maminka paní Eriky se svojí sestrou Betti Schellovou.⁸⁷ Za nákupy se jezdívalo na koňských povozech k obchodníkům do Sušice.⁸⁸

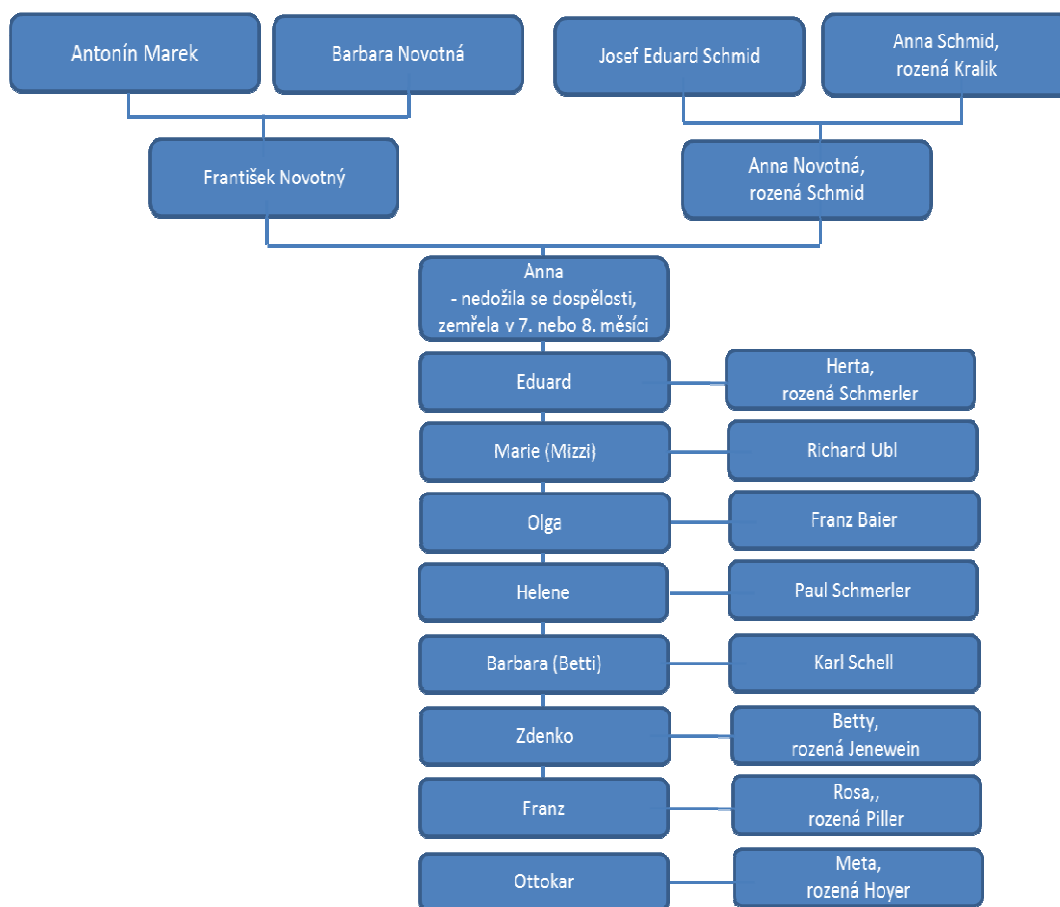
⁸⁵ Dle rozhovoru s paní Erikou Hofmann, veden ve dnech 7. a 8. prosince 2013

⁸⁶ Dle rozhovoru s paní Erikou Hofmann, veden ve dnech 7. a 8. prosince 2013

⁸⁷ Barbara Schell, rozená Novotná, též zvaná Betti

⁸⁸ Dle rozhovoru s paní Erikou Hofmann, veden ve dnech 7. a 8. prosince 2013

Základní přehled příbuzenských vazeb Františka Novotného a rodiny Schmid:

Fungování sklárny a modernizace v letech 1910 až 1933

František Novotný převzal sklárnu jako samostatný majitel 19. února 1910. Již předtím zde však působil po boku svého tchána. Byl velmi nadaným a znamenitým obchodníkem a velmi zdatně se vydal dále v odkazu svého tchána Josefa Eduarda Schmidu. Jako první na území Rakouska-Uherska zavedl chemické leštění křišťálového skla.⁸⁹ Již v roce 1912 zavedl do výroby technologickou novinku - výrobu těžkého olovnatého křišťálu.⁹⁰ Efekt navíc zvýšil leštěním pomocí kyselin cestou lučební.⁹¹ Annín se tak stal např. vedle sklárny v Harrachově jednou z mála skláren, kde se olovnatý křišťál vyráběl ještě před válkou. Ostatní sklárny přistupují k výrobě olovnatého křišťálu ve větší míře

⁸⁹ RÜCKL, Jiří: příspěvek Minulost a současnost sklářství v Anníně ... s. 119

⁹⁰ NOVOTNÁ, Daniela: Technické památky ... s. 28.

⁹¹ SOKA Klatovy, fond: Archiv města Sušice tzv. „muzeální spisy, článek Kajetána Turka k výstavě annínského skla - separát pro autorovu potřebu, vydáno pod názvem: Výstavka skla annínského sklárny v Městském museu v Sušici, Sušické listy 15, 1932, č. 33, s. 1-2, sign. IX.4.B.271

většinou až v polovině 20. let 20. století.⁹² František Novotný rozšířil elektrifikaci závodu z osvětlení i na pohon strojního zařízení. V této době se již sklárna specializovala téměř výhradně na broušené sklo. Úspěšný rozjezd však těžce zasáhla 1. světová válka. Počet zaměstnanců byl ochromen díky odvodům na frontu, s nepřátelskými státy byly uzavřeny hranice a odbytová základna se tak velmi zúžila převážně na samotný rakousko-uherský prostor. Nastaly velké odbytové problémy a pro nedostatek surovin i odborných pracovních sil musela být huť postavena mimo provoz. Tehdy zůstala v provozu pouze brusírna, což bylo poprvé v historii

I přes vysokou kvalitu a ocenění výrobků i schopnosti majitele sklárna dokázala jen velmi těžce čelit odbytovým potížím způsobených 1. světovou válkou a velkou světovou hospodářskou krizí. Díky zavedení technologických novinek, modernizaci závodu i kvalitě zdejší produkce se sice sklárně brzy podařilo získat zpět zahraniční trhy ztracené v důsledku války. Velmi vážně ji ale zasáhla následná světová hospodářská krize, která odstartovala krachem na burze v New Yorku dne 29. října 1929, Poznamenala osudy nejen této továrny, ale celkově sklářského průmyslu u nás. Přestože krize začala již v roce 1929, fatální důsledky se dostavily s několikaletým zpožděním. Rok 1929 byl ještě velmi úspěšný a až do roku 1931 se odbytová krize nijak výrazně neprojevila. Počátek roku 1932 byl ale již ve znamení silného poklesu ve srovnání s předchozími lety. Situace se začala měnit k lepšímu až v průběhu roku 1934.⁹³ Přesto se František Novotný snažil jít ve šlépějích svého tchána Josefa Eduarda Schmidu a vést obci i sklárnu v duchu modernizace. Do zdárného konce dovedl plán na využití vodní síly bývalého mlýna na řece Otavě. Vídeňská akciová společnost Spojená elektrizační⁹⁴ vybuodovala dvojitou horizontální Francisovu turbínu na množství 1,5 m³ za sekundu. Vodoprávní řízení v této věci bylo vedeno již v roce 1910, počátkem následujícího roku bylo vydáno místodržitelské povolení, Dne 6. února 1917 firma Jos. Ed. Schmid oznámila, že turbína byla již postavena. Konečné řešení se však zkomplikovalo ministerským rekuresem proti původnímu místodržitelskému povolení, ten byl však v říjnu 1919 stejným ministerstvem stažen. A tak konsens k používání turbíny byl vydán na základě vodoprávního

⁹² KIRSCH, Roland a kol.: Historie sklářské výroby v českých zemích, II. díl / 2, Praha 2003, s. 24

⁹³ VONDRUŠKA, Vlastimil; LANGHAMER Böhmisches Glas – Tradition und Gegenwart, Nový Bor 1990, s. 100

⁹⁴ Německy Vereinigte Elektrizitäts Aktiengesellschaft

kolaudačního řízení ze dne 29. července 1920. Při odbočení řeky Otavy, byla na levém břehu vybudována ochranná zeď proti nárazům plovoucího ledu.⁹⁵ Elektrárna měla sloužit k pohonu brusírny. Až do roku 1934, kdy sklárnu prodal, taval František Novotný sklo generátorovým systémem se 6 pánvovými pecemi.⁹⁶ František Novotný také nově zařídil brusírnu pro jemné broušení s kapacitou pro 100 dělníků a brusírnu s opukovacím strojem pro 12 brusičů se specializací na plošný brus.⁹⁷

Surovinová základna byla díky poloze sklárny stále velmi dobrá. Písek pro potřebu sklárny byl vybírán na vlastním pozemku na levém břehu řeky Otavy. K tomuto výběru bylo nutné povolení Zemského úřadu v Praze. Žádost byla odůvodněna i příznivým vlivem výběru písku v tomto úseku, kde se nánosy písku, štěrku a kamení řeka příliš zužovala a při značném spádu vody při povodních se silně poškozoval levý i pravý břeh řeky. František Novotný zažádal Zemský úřad v Praze o povolení těžby písku v dubnu 1932.⁹⁸ Povolení k těžbě písku a drobného štěrku v tomto úseku řeky podél jeho pozemku bylo dle příslušného paragrafu vodního zákona z roku 1870 uděleno na základě místního komisionálního šetření, které potvrdilo, že těžbou v těchto místech, prováděnou na sucho, se skutečně docílí zlepšení průtočných poměrů v řece. Povolení bylo vydáno dne 5. června 1933. Bylo uděleno do odvolání, především pro vlastní potřebu s přesným určením jak nakládat s vytříděním materiálem, do jaké úrovně smí být vybíráno atd. Rovněž pamatovalo na voroplavbu, která nesměla být provozem těžby omezována. Významným bodem povolení bylo ustanovení týkající se případných nálezů předmětů ceny přírodovědecké, historické, archeologické apod., které by byly nalezeny při dobývání materiálu. Byla stanovena povinnost o případných nálezích ihned podat zprávu okresnímu úřadu v Sušici a především povinnost nalezený předmět chránit před odcizením a poškozením.⁹⁹

⁹⁵ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 12, Zpráva Zemské správy politické v Praze z listopadu 1920

⁹⁶ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 6, inv. č. 50, Dopis ze dne 12. března 1946 ohledně sklářských pecí adresovaný Československým závodům sklářským, n. p.

⁹⁷ SOkA Klatovy, fond: Archiv města Sušice tzv. „muzeální spisy, článek Kajetána Turka k výstavě annínského skla - separát pro autorovu potřebu, vydáno pod názvem: Výstavka skla annínské sklárny v Městském museu v Sušici, Sušické listy 15, 1932, č. 33, s. 1-2, sign. IX.4.B.271

⁹⁸ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 12, Žádost o povolení k těžbě písku ze dne 14. dubna 1932

⁹⁹ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 12, Povolení Zemského úřadu v Praze k těžbě písku z Otavy ze dne 5. června 1933

Řeka přinášela zdroj písku, ale na druhou stranu značné problémy spojené s poměrně častým výskytem povodní. Vzhledem ke škodám způsobenými povodněmi požádal František Novotný o poskytnutí státní bezúročné zápůjčky z důvodu živelní pohromy v roce 1926. Další z povodní, popisovaná jako velká povodeň, zasáhla Annín 21. listopadu 1930. Tehdy došlo k zaplavení pozemků Františka Novotného a firmy Jos. Ed. Schmid. Tyto pozemky hraničily s řekou na pravém břehu v délce 12 km a na levém břehu v délce 7 km. Škoda byla tehdy způsobena především na tovární stoce a vyčíslena v celkové hodnotě 40 000 Kč. Došlo i k podemletí pilíře privátního mostu v Anníně a poškození dlažby u tohoto mostu. Podemlety byly také ochranné zdi a bránidla proti ledu a opevnění stavidla. Rumem a pískem byly zaneseny louky o výměře 500 m². Jen několik málo dní po povodni zasáhla Annín silná vichřice, která způsobila další materiální škody na budovách a to v hodnotě 8 000 Kč. Došlo k poškození střechy na domě č. p. 24, č. p. 13 a na kuželníku. Na dalších 6 budovách krytých lepenkou byla lepenka roztrhaná nebo odnesená, rozbity byly okenní tabule. V zahradách došlo k povalení ovocných stromů a oplocení. Škody byly o to citelnější, že v tomto období postihla sklářský obor všeobecná krize a tedy scházely prostředky na jejich odstranění. Z neutěšených finančních důvodů tak František Novotný požádal okresní úřad o zákrok u ministerstva vnitra, aby mu byla vymazána zaknihovaná poskytnutá subvence ve výši 20 000 Kč, na které bylo doposud splaceno 6 250 Kč. Vzhledem ke vzniklým živelným škodám a nedostatku finančních prostředků požádal dále, aby mu z dlužné daně byla odepsána částka ve výši škod, tedy ve výši 34 268 Kč.¹⁰⁰ V té době píše i o přerušení výroby skla: „*Již po léta výrobou skla se nezabývám nýbrž jen suroviny brousím, však i toto broušení jež bylo zastaveno tak-že normální zaměstnání neexistuje. Co zde na broušených výrobcích se ještě nalézá, prodává se v drobném prodeji, který jest vzhledem nedostatku peněz nepatrným ...*“ Špatnou situaci tak kromě živelných škod přičítá rovněž úpadku sklářského průmyslu.¹⁰¹ Další větší povodeň udeřila v květnu 1932, totéž se opakovalo v následujícím roce, kdy byla např. poškozena

¹⁰⁰ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 12, Žádost Okresnímu úřadu v Sušici ze dne 5. prosince 1930 a soupis škod způsobených povodní 21. listopadu 1930 a silnou vichřicí dne 23. listopadu 1930

¹⁰¹ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 9, Urgence vyřízení žádosti o upuštění od exekuce stanovené z roku 1934 adresovaná okresnímu úřadu v Sušici

terasa na parcele č. 690 v Anníně a ze dvou třetin odnesena zed' chránící louku a protější restauraci.

Zajímavou kapitolou jsou zaměstnanecké záležitosti, především výše platů pro jednotlivé sklářské profese. Víme, že firma dávala svým zaměstnancům možnost zakupu vlastního náčiní, jak se dozvídáme například z potvrzení několika brusičů z března a května roku 1912, kteří potvrzují, že všechno jimi zakoupené brusičské náčiní zůstává v majetku firmy Jos. Ed. Schmid až do doby úplného zaplacení. I v období těsně před vypuknutím 1. světové války firma přijímala nové zaměstnance. Tak například k 30. dubnu 1914 nastoupil mistr sklenářský za týdenní odměnu 75 K při úplném obsazení a nepřerušené práci. Nad rámec toho, si sklář mohl vlastním přičiněním vydělat další obnos. Spolu s finanční odměnou náležel sklářskému mistru i obnos na palivo a svobodný byt. Pro zjednodušení začátku firma vyplácela zálohový obnos, v tomto případě to bylo konkrétně 120 K. Zaměstnanec, který zálohu obdržel, se musel písemně zavázat, že zůstane ve službách společnosti, dokud nebude vyplacená záloha plně odpracována, případně by musel dlužný obnos uhradit z příjmu nového pracovního místa. O tom by musel informovat i nového zaměstnavatele, který by mu na uhrazení dluhu srážel ze mzdy částku ve výši 5 K až do úplného vyrovnání dlužné částky vůči firmě Jos. Ed. Schmid.

Provozu sklárny se týkalo i zajištění majetku a povinných pojištění. Tak například pojištění zákonného povinného ručení měla firma uzavřeno se Slovenskou pojišťovací akciovou společností a rozsah pojištění se vztahoval na tělesná zranění do výše 30 000 Kč pro každou osobu, v celkovém součtu na max. 100 000 Kč. Za tuto pojistnou ochranu, smluvně zajištěnou od října roku 1924 do října následujícího roku, firma platila pojistné ve výši 46,20 Kč. Další pojistnou smlouvu proti riziku krádeže vloupáním měla firma uzavřeno s pojišťovnou Riunione Adriatica a to s platností od října 1925, pojištění se týkalo domu č. 22. U této pojišťovny měla firma pojištěné povinné úrazové pojištění a povinné ručení z provozu vozidla dle pojistných podmínek v částce 200 000 Kč pro případ usmrcení, tělesného poškození a poškození zdraví třetí osoby, nejvýše do výše 50 000 Kč pro jednu usmrcenou, zraněnou nebo na zdraví poškozenou osobu. V případě zničení nebo poškození materiálních věcí třetí osoby činila pojistná částka 10 000 Kč. Za těchto podmínek byla smlouva platná od 4. července 1935 do stejného data následujícího roku. Stejný vůz byl u této

pojišťovny zajištěn ještě pro období od září 1945 až do září 1955, ovšem již s mnohem vyššími pojistnými částkami – 100 000 Kčs za každou usmrčenou, poraněnou a na zdraví poškozenou osobu, maximálně však 400 000 Kčs, kdyby jednou událostí bylo postiženo více osob. Roční pojistné činilo 1 290 Kčs.¹⁰² Kromě pojištění odpovědnosti z provozu osobního vozidla měla v té době firma u stejné pojišťovny ještě další 4 smlouvy. To je však již období posledního majitele Ing. Karla Schella.

Na majetek Františka Novotného, tedy na budovy v Praze, se vztahovala další pojistka proti škodám z ohně a to u První české vzájemné pojišťovny v Praze. Přesné datum pojištění neznáme, nicméně roku 1933 pojišťovna nabídla Františku Novotnému prodloužení v následujícím roce končící pojistné smlouvy. Technická hodnota byla stanovena na 85 000 Kč, z této hodnoty pak měla činit roční prémie a poplatky 85 Kč. Smlouva u tohoto pojišťovacího ústavu byla znovu v září roku 1933 podepsána na dalších 10 let, tedy až do září 1943. Z ní se dovídáme, že uvedený majetek byl v dobrém stavu a pojistná ochrana se měla vztahovat především na střechu, zdivo, štíty a komíny. Stejně tak byla změna majitele z Františka Novotného na Ing. Karla Schella oznámena Slovenské vzájemné pojišťovně, víme tedy, že v roce 1934 trvalo u tohoto pojistitele i pojištění povinného ručení. Pojistných smluv měla firma uzavřeno pravděpodobně více.

¹⁰² SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 2, inv. č. 31, Pojistka č. 614.875-U na pojištění odpovědnosti ze dne 1. října 1945

IV. Provoz sklárny a modernizace v éře posledního majitele v letech 1934 až 1945

Posledním majitelem sklářské huti v Anníně byl Ing. Karl Schell, majitel sklárny a výroby lahvových uzávěrů v Dlouhé Vsi. Annínskou sklárnu vedl od 12. června roku 1934¹⁰³ až do roku 1945. Ve skutečnosti ji však vedl již od ledna roku 1934. Ing. Karl Schell se narodil 9. prosince 1890 v Dlouhé Vsi v rodině továrníka a obchodníka Theodora Schella a jeho ženy Alžběty. Měl další tři sourozence – Šebastiána, Marii a Theodora. Dne 10. února 1934 uzavřel sňatek s Barbarou Novotnou, dcerou Františka Novotného a Anny Novotné z Annína.¹⁰⁴

Vzhledem k dobrému finančnímu zázemí si mohl dovolit další modernizaci továrny. Po právní stránce převzal Ing. Karl Schell původní majetek svého tchána Františka Novotného dle kupní a odevzdávací smlouvy ze dne 12. června 1934, kdy mu František Novotný prodal a předal firmu i se vším příslušenstvím. vzdal se tak živnosti ve prospěch svého zetě, včetně postoupení koncese pro provozování hostinské a výčepní živnosti. Fakticky však nabyt Ing. Schell majetek Františka Novotného ve smyslu zmíněné smlouvy již 4. ledna 1934.¹⁰⁵ Živnostenský list pro továrnu krystalového skla a rafinerii mu byl vystaven 2. listopadu roku 1934, kdy byl zapsán v živnostenském rejstříku pro svobodné živnosti pod č. III/301. Zápis u Krajského soudu v Klatovech byl proveden již v září. Před písemným vyhotovením kupní a odevzdávací smlouvy však oba ohlásili již 11. ledna ústní uzavření této smlouvy. Převodní poplatek za nemovitosti včetně příslušenství, stroje i zařízení byl stanoven v hodnotě 1 506 061,72 Kč. V této částce byla zahrnuta i elektrická síť, zařízení hostince nebo inventář hospodářství včetně stavu dobytka a krmiva. Cena skladu vzorků, hotového zboží, surového skla a chemikálií byla vyčíslena na 107 634 62 Kč. Zvlášť sečteny byly pohledávky, pokladní hodnota v poštovní spořitelně v Praze a v Berlíně a pohledávky z cenných papírů v celkové hodnotě 26 792,87 Kč. Z těchto částek byl vyměřen celkový poplatek za převod ve výši 47 612,10 Kč

¹⁰³ Tento přesný údaj je uveden v Časopisu společnosti přátel starožitností, ročník LIX. 1951, příspěvek Bedřicha Štiesse: Lötzova sklárna v Klášterském mlýně u Rejštejna, s. 205; v jiných dokumentech bývá uváděn již rok 1933.

¹⁰⁴ SOA Plzeň, fond č. 271: Inventář k fondu Schell a synovec, továrna na zápalky, dřevěný drát, lahvové záklopy a cínové fólie, Stará Dlouhá Ves u Sušice, 1884 – 1947, s. 1 - 10

¹⁰⁵ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 2, inv. č. 23, Vysvětlení k bilanci z 31. prosince 1934.

poukázaný bernímu úřadu.¹⁰⁶ Ing. Schell převzal podnikání se všemi dluhy a závazky, včetně těch, které vázly na nemovitostech. V rámci převodu došlo i k převedení doživotního práva k bydlení a k výměnku pro Herminu Schmidovou, které ji poskytl notářským zápisem již v únoru roku 1910 Josef Eduard Schmid. To ji opravňovalo k bezplatnému doživotnímu bydlení s majiteli v domě v Anníně, kde měla právo na přiměřeně velký pokoj, právo na obsluhu, stravu, otop a ošetřování.¹⁰⁷ Obdobné ujednání bylo nyní sjednáno i v souvislosti s kupní a odevzdávací smlouvou, která převáděla veškerý majetek Františka Novotného na jeho zetě. Ujednání zajišťovalo manželům Novotným vlastnické právo na doživotní byt se vším příslušenstvím včetně osvětlení a vytápění ve starém panském domě č. p. 24, právo na konzumaci ovoce z broskvových stromů a nárok na zahradní plochu o výměře 60 m² zemědělské půdy pro pěstování zeleniny.¹⁰⁸ K tomu náležela ještě renta ve výši 16 200 Kč a zemědělské a hospodářské produkty: 11 q brambor, 2 q žita, 1 460 l mléka, 2 pytle obilí, ovoce ze zahrady, krmiva pro 12 slepic, užívání včelína a chytání ryb. Např. cena mléka byla tehdy 0,90 haléřů, 1 q brambor 20 Kč, 1 q žita 80 Kč a pytel obilí 25 Kč. V součtu všech položek měl výměnek se služným a zahradou, renta obou výměnkářů a zemědělské a hospodářské produkty v peněžním vyjádření hodnotu 19 200 Kč ročně. Navíc měly být propláceny ještě případné lékařské výlohy.¹⁰⁹

Dle poslední bilance, sestavené před převzetím firmy k datu 31. prosince 1933 a z průvodní zprávy ze dne 19. května 1934, známe hodnotu, jakou Ing. Karl Schell přebíral. Reality byly uvedeny v hodnotě 374 152,56 Kč a nástroje a náčiní v částce 14 391,06 Kč. Značnou hodnotu přesahující hodnotu všech realit měla elektrárna, její hodnota byla vyčíslena na 382 389,63 Kč. Celková hodnota tedy činila 770 933,25 Kč. K tomu nutno připočíst ještě pražský dům č. p. 619 v ulici Fügnerova v Praze VIII v hodnotě 175 000 Kč. A dále kancelářské vybavení, zařízení hostince a hostovských pokojů a hospodářský inventář včetně 4 kusů

¹⁰⁶ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 11, Dopis Ing. Karla Schella a manželů Novotných ze dne 20. června 1934 adresovaný bernímu úřadu v Sušici

¹⁰⁷ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 11, Dopis Okresnímu úřadu v Sušici ze dne 14. září 1932

¹⁰⁸ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 11, Usnesení ze dne 9. srpna 1934 ke kupní a odevzdávací smlouvě ohlášené k vyměření poplatků dne 11.11.1934 u daňového úřadu v Sušici

¹⁰⁹ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 11, Protokol ze dne 24. července 1934 za účelem vyměření poplatků

hovězího dobytka a 1 telete. Samostatně vyčíslena byla i elektrická síť, jejíž hodnota činila 7 556,17 Kč.

Hned po svém nástupu začal Ing. Karl Schell s budováním přístavby s cihlovou pecí na elektrický pohon. Pec k tavení skla pomocí elektrického proudu byla postavena v továrně na zápalky firmy Schell a synovec ve Staré Dlouhé Vsi. Tato tovární budova byla dána firmě Jos. Ed. Schmid k dispozici právě za účelem postavení elektrické pece. V dubnu 1934 Ing. Schell zažádal o její živnostensko-právní schválení, následně ještě doložil plány pece v měřítku 1:1000. Fakticky se tedy nejednalo pouze o schválení provozu nové pece, ale vlastně o schválení hutě v Dlouhé Vsi, protože v předchozí době byly prostory využívány k jiným podnikatelským účelům. Z toho důvodu bylo nutné myslet nejen na adaptaci budov pro sklářskou výrobu, ale také na zázemí pro dělníky. V přízemí budovy se nacházela místnost pro odkládání šatů dělnictva, v rohu u šatny byly zřízeny umývárny a toalety s pisoirem. Do budovy byla zavedena pitná voda. Komisionální šetření na místě proběhlo dne 15. června o 2. hodině odpolední a komisionální výlohy s tím spojené byly stanoveny ve výši 215,20 Kč.¹¹⁰

Elektrotavení bylo zcela novým výrobním procesem. Byly vystaveny 2 elektricky vytápěné sklářské pece. Pec umístěná v přízemní místnosti budovy byla s jednou pávní, k tomu 1 chladicí pec o 4 komorách, rovněž elektricky vytápěná. Tato sklářská pec byla 2 m široká, 2 m vysoká a 2 m dlouhá, chladicí pec byla stejně tak široká, ale téměř 5 m dlouhá. Druhá pec stejné velikosti byla vystavěna v suterénu budovy, rovněž s jednou chladicí pecí o stejné velikosti a se stejným počtem chladících komor. Oba prostory, kde byly postaveny pece, byly dostatečně osvětleny okny, nezapomnělo se ani na dostatečné odvětrávání a vhánění čerstvého vzduchu do hutě. Ten mohl být vháněn zařízením sloužícím současně k vytápění. Z huti byla přístupná i místnost sloužící k mísení skelné směsi.¹¹¹ Kvalita takto taveného skla byla oceněna i po několika desetiletích. Tavení skla tímto způsobem bylo specialitou firmy Jos. Ed. Schmid, což dokládá i dopis Obchodní a živnostenské komory v Praze z 9. prosince 1936, který následoval po předchozí osobní prohlídce ředitele Průmyslového ústavu Ing. Artuše Sýkory přímo v továrně dne 20. listopadu 1936. Na základě jeho

¹¹⁰ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 13, Výměr Okresního úřadu v Sušici ze dne 3. července 1934 ve věci schválení hutě v Dlouhé Vsi

¹¹¹ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 13, Protokol sepsaný dne 15. června v Dlouhé Vsi

zprávy z prohlídky závodu se píše: „*Na základě jeho referátu můžeme potvrditi, že v závodě firmy Josef Ed. Schmid, sklárna a rafinerie v Anníně u Sušice vyrábí se od roku 1934 ve zvláštních elektrických pecích /vlastní konstrukce/ sklo hodnotné křišťálové s vysokým leskem povrchovým, které ve vlastních brusírnách se vybrušuje a leští. Takto vyrobené sklo dlužno tedy považovati za zvláštní druh křišťálového skla, který se dosud tímto způsobem průmyslově v Československu nevyráběl.*“¹¹² V souvislosti s touto novinkou bylo samozřejmě řešeno i zvýšené bezpečnostní riziko pro okolí i dělníky. Bylo tak výslovně potvrzeno, že zvýšení nebezpečí požáru nepřichází při elektrické peci v úvahu a ani pro dělnictvo tato práce neznamena vyšší ohrožení na zdraví a na životě. Počítalo se i s rozsáhlou ochranou zdraví pro dělnictvo a obsluhující personál.¹¹³ V továrních prostorách ve Staré Dlouhé Vsi byly postaveny zkušební pece k tavení skla pomocí elektrického proudu a zahájen zkušební provoz. Protože zkušební provoz dopadl uspokojivě, pece, postavené původně na zkoušku, zde dále v plném provozu zajistily annínskému dělnictvu práci a možnost výdělku. Elektrické tavící pece byly navíc poháněny proudem z vlastní vodní elektrárny. Sklárna tedy fungovala nejen v Anníně, ale současně i ta s novými pecemi v Dlouhé Vsi. Kapacita každé z pecí byla asi 90 kg opukaného čistého olovnatého skla, denní produkce surového opukaného skla tedy mohla být asi 180 kg. To se zpracovávalo ve vlastních brusírnách, malírně a rytecké dílně. Sklárna pokryla provoz rafinerie čistě z vlastní skelné produkce a nemusela nakupovat žádné surové sklo.¹¹⁴ Dokonce část surového skla dále prodávala. První pohár vyrobený elektrickým způsobem tavení je ve sbírce v muzeu v Klatovech.

Karl Schell zřídil v Anníně dvě vodní díla o výkonu 110 a 50 HP. Zasloužil se o elektrifikaci celého provozu i obytných domů. Vlastnil rovněž cihelnu a elektrárnu v Dlouhé Vsi. Zde také ve stejném roce, kdy byly instalovány elektrické tavící pece, došlo i k pořízení telefonní stanice.

Dle daňového přiznání firma uskutečnila v roce 1936 dodávky skla v rámci tuzemska v hodnotě 109 858,10 Kč, hodnota od daní osvobozeného exportu skla

¹¹² SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 13, Dopis obchodní a živnostenské komory ze dne 9. prosince 1936 adresovaný reprezentací firmy Jos. Ed. Schmid, sklárna a rafinerie v Anníně

¹¹³ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 13, Doplnění k žádosti ze dne 9. dubna 1934 adresované Okresnímu úřadu v Sušici dne 9. května 1934

¹¹⁴ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 6, inv. č. 50, Dopis ze dne 12. března 1946 ve věci sklářských pecí adresovaný Československým závodům sklářským, n. p.

činila v souhrnu 394 590 Kč. Další významnou položkou byla výroba dřevité vlny v objemu 108 425,85 Kč. Ta sloužila převážně pro vlastní potřebu, přebytek se prodával. Méně významnými položkami pak byly příjmy z pronájmu v hodnotě 7 478,45 Kč a ještě různá plnění v hodnotě 3 994,85 Kč.

Celkový obrat za rok 1936 činil 624 867,25 Kč. V následujícím roce byl ještě o něco vyšší a to celkem 682 314,20 Kč, z čehož prodej zboží v tuzemsku činil 101 275,05 Kč a export 485 714,70 Kč. Zbytek připadl na prodej surového skla v hodnotě více než 47 tisíc Kč, ale dále také např. na prodej dřevité vlny nebo cihel.¹¹⁵ Daň z obratu tak byla vyměřena ve výši 4 558,25 Kč, ale vzhledem k refundacím za zboží nepodléhající dani, tedy za export zboží a dodávky surového skla, které byly vyčísleny na 6 257,90 Kč, vznikl firmě přeplatek na dani, který měl být převeden jako záloha na daň za rok 1938.

Zřízení Protektorátu Čechy a Morava sklárnu nezasáhlo nijak silně. Sklárna sice přišla o některé zahraniční trhy, ale na druhou stranu se výrazně zvýšil export do Německa. Válka ale definitivně uzavřela zásadní odbytiště, především v zámoří. Navíc po jejím vypuknutí se hospodářství velmi rychle podřizuje válečným účelům a i sklárny přecházejí na válečný sortiment. Ve výrobě zůstaly povoleny jen užitkové předměty jako mísy, džbány, talíře, láhve apod. Zakázána byla výroba čistě dekoračních předmětů. Později došlo i k omezení nebo zákazu používání tradičních dekoračních technik – rytí, broušení a malování. Některé sklárny zařadily do svých výrobních programů náhradní sortiment jako např. zavařovací sklo, lékovky nebo jídelní či nápojové soupravy ze speciálních materiálů, které moly být využívány i v náročnějších podmínkách.¹¹⁶

V průběhu válečných let byla továrna součástí kartelu „Fachgruppe Hohlglasindustrie der Wirtschaftsgruppe Glasindustrie“, dále jen „Odborná skupina dutého sklářského průmyslu“. Skupina v hojném množství vydávala směrnice, nařízení a oběžníky, které rozesílala všem svým členům. Některé z nich byly označeny jako přísně tajné. Nařízení se týkala například využití surovin, energie, ale také odměňování pracovníků včetně daňových záležitostí nebo výrobního sortimentu a cenové politiky. Oběžníky byly členěny do několika skupin, některé se týkaly pouze určitých zpracovatelů, byly tedy určené

¹¹⁵ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 5, inv. č. 44, Přiznání k dani z obratu za rok 1937

¹¹⁶ KIRSCH, Roland a kol.: Historie sklářské ... s. 26 - 27

např. pouze výrobcům konzervářského nebo lékárenského skla. Jiné představovaly pokyny určené všem výrobcům nebo určovaly pravidla např. pro všechny dodávky výrobků z železa a oceli, jejichž výroba byla po dobu války zakázána či značně omezena, případně se omezení týkala jen dodávek do konkrétních zemí.

Po vzniku Protektorátu Čechy a Morava v březnu roku 1939 pak byly některé směrnice speciálně určené právě pro tuto oblast, jako např. jazyková nařízení. V květnu 1941 byla v příloze oběžníku řady B uveřejněna směrnice týkající se pravidel užívání jazyka v německém hospodářství ve styku s Čechy. Nařízení se týkalo užívání jazyka v Protektorátu Čechy a Morava, ale i v ostatních říšských oblastech při kontaktu s územím protektorátu ve věci hospodářských záležitostí. Hlavní zásadou bylo, že Němec bude užívat vlastní řeči i tehdy, jedná-li s Čechem. Bylo nepředstavitelné, aby byl Němec obsluhován v českém jazyce, pokud si to nevynutily zvláštní okolnosti. Němčiny se mělo užívat v písemném i mluveném projevu, v reklamě, při popisu a balení zboží, na plakátech, prospektech, etiketách, pro potřeby ceníků i katalogů. Případnou nutnost užití češtiny v nezbytných případech měli na vlastní odpovědnost posoudit jednotliví zákazníci, resp. klientela. To se týkalo pouze drobného obchodování a styku s jednotlivými zákazníky. V úředním styku, v samosprávě, ve velkoobchodě, velkém a středním průmyslu a v kruhu inteligence byla povolena výhradně němčina. V maloobchodním styku a mezi živnostníky, sedláky a dělníky bylo v nezbytných případech vedle němčiny povoleno i užívání českého jazyka v písemném a ústním projevu, reklama však měla být v němčině, případně dvojazyčně. Pouze v českých časopisech a denících mohla být reklama jen v češtině. Označení firem a místopisné údaje mohly zůstat bez překladu v původním jazyce. Tato pravidla měla platit i pro závody, které byly původně vedeny jako české, pokud náležely německým vlastníkům.¹¹⁷

Skupina své členy informovala také o konání veletrhů v Lipsku, určovala i charaktery veletrhů. Například pro podzimní říšský veletrh roku 1941 měli výrobci vyrobit a prezentovat tam takové vzorky, které by představovaly budoucí mírovou výrobu. Týkalo se to nejen jemného dutého skla, ale také skla medicínského, výroby láhví a jiného obalového skla. Specialitou mělo být obalové

¹¹⁷ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 19, Příloha k oběžníku „Fachgruppe Hohlglasindustrie der Wirtschaftsgruppe Glasindustrie“ ze dne 23. května 1941

sklo pro potřebu kosmetického průmyslu. Své členy skupina informovala rovněž o událostech a aktuálním dění, zasílala nekrology v případě úmrtí významných osobností sklářského oboru, průmyslníků, ředitelů továren a hutí.¹¹⁸

Válečná léta rovněž ztížila oblast zaměstnaneckých záležitostí. Nastupovali sice noví zaměstnanci, ale někteří sklárnu opouštěli z důvodu odvodu do armády. Z potvrzení, které sklárna vystavovala o délce zaměstnání, známe i výdělky těchto zaměstnanců. Například sklář narozený v červenci 1916 a zaměstnaný ve sklárně od dubna roku 1935 až do 22. února 1940, kdy narukoval do armády, si v posledních 26 týdnech před ukončením pracovního poměru před narukováním vydělal celkový čistý příjem ve výši 694,16 RM, a tedy jeho průměrný čistý týdenní příjem činil 26,70 RM. Z dalšího z dochovaných potvrzení si můžeme udělat obrázek o příjmu brusiče dutého tenkého skla Fridricha Suchého, který byl zaměstnán ve sklárně od listopadu 1939 do 8. ledna roku 1941, kdy vstoupil do válečných služeb. Průměrný týdenní příjem tohoto brusiče činil 32,93 RM, což bylo více než v případě skláře. Nicméně jeho výdělek nedosahoval výše standardního výdělku pracovníka na této pozici. Fridrich Suchý byl zároveň starostou obce Kundratice a z toho důvodu počet odpracovaných hodin ve sklárně nedosahoval běžného počtu hodin, jaký byl obvyklý u jiných brusičů. Stejně potvrzení uvádí, že při běžném počtu odpracovaných hodin činil týdenní plat rovnocenného brusiče 59,80 RM hrubého, tedy 54,48 RM čistého týdenního příjmu. Průměrný plat leštiče činil např. v roce 1941 cca 32 RM týdně. Podle počtu odpracovaných hodin se však v jednotlivých týdnech platy mohly i značně lišit. To potvrzují i potvrzení o příjmech dalších zaměstnanců: brusič dutého tenkého skla Ignatz Hofmann, narozený v prosinci 1914 v Kundraticích, si vydělal v době od 2. října 1940 do 24. prosince 1940 čistý výdělek ve výši 509,46 RM, stejný brusič si v následujícím období od 25. prosince 1940 do 14. února 1941 vydělal 318,23 RM čistého. Vedle dospělých zaměstnanců, byli v továrně zaměstnání i učni. Plat konkrétního sklářského učně od vstupu do 2. učednického roku v dubnu 1942 na pozici skláře činil měsíčně 15,50 RM. Od 1. dubna 1941 se navíc změnily tabulky pro daň ze mzdy a válečná přírážka. Zvláštní válečná přírážka byla dle nových tabulek započítána spolu s daní ze mzdy v jedné sumě

¹¹⁸ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 19, Oběžníky vydané „Fachgruppe Hohlglasindustrie der Wirtschaftsgruppe Glasindustrie a oběžník ze dne 21. července 1941 týkající se podzimního veletrhu v Lipsku“

a přináležela v souhrnném odvodu finančnímu úřadu. Odstranilo se tím separátní vykazování této přírážky a současně odpadla povinnost podávat samostatné hlášení o ní finančnímu úřadu. Daň ze mzdy spolu s válečnou přírážkou měla být započítávána pouze z platu bez příplatku za práci přesčas. Přesčasové hodiny byly tedy od této přírážky osvobozeny.

Ze seznamu zaslaných výkazů daně ze mzdy z roku 1941 víme, že v daném roce pracovalo ve sklárně 53 zaměstnanců, o rok později je ve výkazu uvedeno 51 zaměstnanců.¹¹⁹ Většina těchto zaměstnanců nastoupila do firmy průběžně od roku 1939, déle sloužících zaměstnanců byla menšina. Asi nejdéle sloužící zaměstnanec uvedený na seznamu nastoupil do sklárny již v roce 1919, to byla ale spíše výjimka. Zaměstnanci sklárny pocházeli buď přímo z Annína, ale rovněž z okolních obcí – Kundratic, Nové – Dlouhé Vsi, Staré – Dlouhé Vsi, Budašic, Štěpanic, Rejštejna, Vimperka, Dolního Krušce. Přimo z Annína jich dle tohoto seznamu byla zhruba jedna pětina.¹²⁰ V archivu se rovněž dochoval přehled nároku na dovolenou pro sklářské zaměstnance během války, konkrétně v roce 1942 platilo toto:

- méně než 16 let věku - po tříměsíčním zapracování v závodě nárok 15 dní;
- 16 až 18 let věku – nárok 12 dní;
- více než 18 let věku – nárok dle počtu odpracovaných let:
 - o v 1. až 3. roce ve stejném závodě – nárok 6 pracovních dní;
 - o ve 4. až 6. roce ve stejném závodě – nárok 8 pracovních dní;
 - o v 7. až 9. roce ve stejném závodě - nárok 10 pracovních dní;
 - o od 10 roku – nárok 12 pracovních dní.

Čekací doba se naplnila po 6 měsíční nepřerušené době zaměstnání v jednom podniku. Podmínky se tedy v průběhu válečných let o něco zpřísnily, protože ještě v roce 1940 platilo toto:

- o v 1. až 2. roce nárok 6 pracovních dní;
- o ve 3. až 4. roce nárok 7 pracovních dní;
- o v 5. až 6. roce nárok 8 pracovních dní;
- o v 7. až 8. roce nárok 9 pracovních dní;
- o v 9. roce nárok 10 pracovních dní;

¹¹⁹ Tyto údaje jsou v rozporu s údaji z jiných hlášení.

¹²⁰ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 5, inv. č. 45, Seznam zaslaných výkazů daně ze mzdy z roku 1941

- v 10. roce nárok 11 pracovních dní;
- po více než 10 letech nárok 12 pracovních dní.

I během válečných let nastupovali do podniku neustále noví skláři a brusiči. V průběhu roku 1941 jich nastoupilo přinejmenším pět. Nové nástupy se netýkaly pouze sklářů, brusičů, ale i dalšího personálu továrny.¹²¹ Díky přehledu z 28. listopadu 1941 máme úplný přehled o osazenstvu sklárny v tomto roce, i o stáří zaměstnanců. Celkem bylo ve sklárně v závěru listopadu evidováno 40 zaměstnanců. Z tohoto počtu jich nastoupilo jen během roku 1940 a 1941 celkem 11 a to 1 sklářský učeň, 1 pracovník specialista, 3 dělníci na různých pozicích, 1 brusič a 5 brusičských učňů.

Zaměstnanci sklárny dle přehledu z 28. listopadu 1941

Pozice	Počet	Poznámky
Úředníci	2	
Skláři	5	
Skláři – učňové	1	Nástup 3. dubna 1941
Odborní pracovníci a specialisté	2	1 nový nástup 19. listopadu 1941
Různí dělníci	12	3 nástupy v měsících červenec, srpen a září 1941
Brusiči	13	1 nastoupil od 1. října 1941
Brusiči – učňové	5	Všichni nastoupili během 1940 a 1941.
Celkem:	40	

Někteří naopak v letech 1940 až 1941 sklárnu opustili a narukovali do wehrmachtu nebo byli odvedeni do válečných služeb. Jednalo se konkrétně o 4 skláře, 5 dělníků na různých pozicích a 12 brusičů, přičemž u dvou odvedených brusičů se objevila poznámka, že padli ve válce.

Plné osazenstvo sklárny tedy na konci listopadu roku 1941 tvořilo 40 zaměstnanců, včetně těch, kteří nastoupili ve válečných letech 1940 a 1941. Ve stejných letech naopak do válečných služeb odešlo 21 zaměstnanců, přičemž 2 z nich již byli uvedeni mezi padlými. Navíc jeden kulič, který odešel k četnictvu, byl v seznamu uveden zcela zvlášť.¹²²

¹²¹ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 3, inv. č. 35, Přehled dovolené personálu sklárny Jos. Ed. Schmida v Dlouhé Vsi z 16. července 1942

¹²² SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 3, inv. č. 35, Soupis personálu ze dne 28. listopadu 1941 a Soupis zaměstnanců, kteří odešli do Wehrmachtu a válečných služeb ze dne 20. listopadu 1941.

Válka a předchozí připojení sudetoněmeckých oblastí k říši zasáhly nejen do provozu továrny a zaměstnaneckých záležitostí, ale značně zasáhly především odbyt. Týkalo se to především vývozu a výroby pro zneprátené země. Ze soupisu zahraničních pohledávek, který byl sestaven k 1. říjnu 1938¹²³, víme velmi přesně, se kterými zeměmi sklárna Josef. Eduard Schmid udržovala čilý zahraniční styk, a kam v daných lokalitách dodávala své zboží. Dodávky směřovaly do Sydney v Austrálii, francouzské Paříže, řeckých Athén, Lublaně a Záhřebu v Jugoslávii, rakouské Vídně, v USA do New Yorku, ale také do Švýcarska, Litvy a Jihoafrické republiky. Z uvedených států byl velmi čilý obchodní ruch především s Francií, Řeckem a Jugoslávií. Nicméně jednoznačně nejvýznamnější byla spolupráce s Anglií, kam sklárna dodávala několika obchodníkům v Londýně. Mezi odběrateli z Londýna byla i společnost Hugo Moser, ale dodávky směřovaly také např. do Birminghamu. Vzhledem ke své poloze a příslušnosti k sudetoněmecké oblasti musela firma dle nařízení říšského komisaře pro sudetoněmecké oblasti podávat hlášení o pohledávkách a závazcích.¹²⁴ Tato hlášení byla adresována Průmyslové a obchodní komoře pro Dolní Bavorsko a Horní Falc v Pasově. Ze série těchto hlášení zaslaných dne 18. listopadu 1938, která obsahovala 18 příloh dle obchodu s jednotlivými zahraničními zeměmi, známe hodnotu vývozu do těchto zemí v roce 1937 a v prvním pololetí roku 1938. V těchto hlášeních se jednoznačně odráží zostření politických poměrů v tehdejší Československu, ale i celková mezinárodní situace. Celková hodnota vývozu v prvním pololetí roku 1938 oproti předchozímu roku poklesla.

¹²³ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 3, inv. č. 40, Soupis ze dne 19. října 1938 za firmu Jos. Ed. Schmid, továrna na sklo a rafinerii v Anníně, okrsek: Kašperské Hory, bavorská Východní Marka, stav ke dni 1. října 1938:

¹²⁴ Dle zákona „O opětovném sjednocení sudetoněmeckých území s říší“ (Gesetz über die Wiedervereinigung der sudetendeutschen Gebiete mit dem Reich.) se území oficiálně stalo 21. listopadu 1938 součástí nacistického Německa. Na tomto území byla 11. října 1938 zavedena říšská marka (RM), do 15. listopadu platila souběžně československé měna. Kurz říšské marky vůči koruně určila Říšská banka, po vzniku Protektorátu Čechy a Morava byl určen kurz 1 RM = 10 K.

Z příloh ke hlášení datovaných dne 12. listopadu 1938

Země:	Hodnota vývozu v českých korunách	
	1937	1. pololetí 1938
Švýcarsko	- 444,--	- 0,--
Československo	- 38 938,45	- 15 133,35
Austrálie	- 9 400,--	- 564,30
Sudetoněmecká oblast	- 96 921,05	- 34 312,60
Bulharsko	- 6 600,35	- 1 661,--
Brazílie	- 3 675,--	- 0,--
Kanada	- 20 790,--	- 0,--
Chile	- 270,--	- 0,--
Egypt	- 6 072,--	- 0,--
Anglie	- 102 900,--	- 62 160,--
Francie	- 218 712,10	- 6 675,--
Řecko	- 6 319,--	- 0,--
Irák	- 10 990,--	- 0,--
Jugoslávie	- 9 019,40	- 1 381,--
Rakousko	- 12 835,60 ^{Pozn.}	- 308,70
U.S.A	- 38 184,50	- 33 482,--
Německo (Stará říše)	- 5 870,60	- 0,--
Jihoafrická republika	- 2 800,--	- 0,--

Pozn.: Z toho 2 342,10 K v komisním prodeji

Po vypuknutí 2. světové války se administrativní náročnost hlášení týkajících se vývozu se ještě zvýšila. Sklárna musela v pravidelných intervalech odevzdávat valutová prohlášení. Ačkoliv se hodnota vývozu do nepřátelených zemí blížila k nule, za export byl považován i dovoz zboží do oblasti protektorátu Čechy a Morava. Veškerý platební styk pak musel probíhat prostřednictvím Říšské banky a její pobočky ve Straubingu. Běžné úložky firma měla v Okresní záložně hospodářské v Sušici. Výše jakýchkoliv úložek a plateb vyplývajících z kapitálového styku s cizinou musela být vykazována v předepsaných formulářích. První hlášení, se stavem k 28. říjnu 1938, musela být odevzdána nejpozději do 30. listopadu ústavu Říšské banky ve Straubingu. Formuláře pro

hlášení byly rozeslány 19. listopadu 1938 přímo pobočkou Říšské banky v Pasově. S požadavkem na odevzdání hlášení bylo oznámeno, že banka s okamžitou platností přebere inkasování hlášených pohledávek a hodnotu jmění v cizině, jakmile jí bude doručen poslední výpis z účtu jako podklad ke konfiskaci.¹²⁵ Díky těmto hlášením máme výborný přehled o odběratelích z oblasti protektorátu, kterých bylo velmi mnoho. Od nejbližší Sušice, přes velká města Prahu, Brno, ale také např. Kostelec nebo Domažlice. Dodávky putovaly rovněž na Slovensko. Vedle přímých odběrů dodávala firma výrobky i pro potřeby komisního prodeje např. do Prahy, Klatov, Plzně, Domažlic, ale především na Slovensko – kromě Bratislavy také do Starého Smokovce, Jelšavy, Bardějova, Hlohovce, Dobšiny i dalších. Z dochovaných archivních materiálů známe i jména konkrétních odběratelů. K 30. červnu 1942 firma evidovala 42 odběratelů v říši, v Protektorátu, na Slovensku, navíc ještě další ve zneprátelené cizině.

Kromě odbytu do ciziny, musela firma podávat hlášení rovněž o svém odběru z ciziny a platbách směřujících do zahraničí. Během roku 1937 a 1938 tak vykázala výdaje ve výši 18 995 Kč, v přepočtu 2 279,40 RM¹²⁶, z čehož největší část byla za dodávky od společnosti Siemens elektrická energie, akciová společnost v Praze, dále například za dodanou kyselinu sírovou Spolku pro chemické a metalurgické produkty v Praze nebo transportní poplatky pražské speditérské a přepravní společnosti „Marek & Comp.“ za přepravu beden s dutým sklem do Hamburku nebo firmě Simon Hofmann, železné & kovové zboží za dodané rozžhavené železo.

V bilanci sestavené k 30. červnu 1941 je v soupisu nemovitého majetku uvedena sklářská huť, komín, velký mlýn, nová elektrárna, brusírna. Brusírenské objekty byly uváděny hned tři – horní brusírna, kde byl i výstavní a balící prostor, velká brusírna a dílna pro rytce. Dále výrobní dřevité vlny, místo pro vážení, prostor pro písek a leštící dílna. V zařízení sklárny byly sklářské pece, transformátory, zařízení na výrobu dřevité vlny, zařízení malírny, brusíren a mnoho dalšího zařízení, včetně kancelářského. Navíc horní a dolní vodní dílo.

Z hospodářského majetku se uvádí: hostinec, stáj pro dobytek, stáj pro koně, obytné domy č. p. 13, 14, 15, 16, 19, 20, 22, 24 a 32, cihelná pec, malá kaple, hrobní kaple, most, lávka, vodárna, ohrada, studna, příkopy, terasy. Dále

¹²⁵ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 19, Nařízení ze dne 25. října 1938

¹²⁶ Kurz 1 RM = 8,33 Kč - reálný kurz říšské marky vůči koruně koncem roku 1938

vlastnil Ing. Schell nemovitost v Praze. Většina majetku byla pokrytá z vlastních zdrojů, pouze byla uvedena drobná hypotéka u Státní spořitelny v Kašperských Horách splatná ve výši necelých 17 tisíc RM. Z výkazu zisků a ztrát ze stejného data známe úhrn vyplacených mezd v daném období – mzdy na hutí byly ve výši 13 349,76 RM, mzdy pro ostatní sklářské pracovníky ve výši 12 967,23 RM a mzdy brusičů v hodnotě 36 747,59 RM. Nad rámec toho bylo ještě zdravotní a invalidní pojištění a další povinné odvody.

Co se týče pražského domu, na adrese Fügnerova 619 v Praze VIII, bylo zde placeno požární pojištění ve výši 48,70 K, tj. 4,87 RM, daň domovní ve výši 17,20 K, tedy 1,72 RM a platba za odvoz odpadu magistrátu v Praze v částce 200 K, v přepočtu 20 RM.¹²⁷ Vzhledem k vlastnictví pražského domu musel jeho majitel Ing. Karl Schell dokládat veškerý platební styk vztahující se k tomuto majetku. Příjmy z pronájmu byly vykazovány čtvrtletně a v období od dubna 1939 do dubna 1940 činily 841,71 RM. Výdaje na daně, požární pojištění a odvoz odpadu dosáhly částky 293,39 RM.¹²⁸ Bankovní platební styk byl pod velmi přísnou kontrolou. Nájmy pocházející z domu firmy Jos. Ed. Schmid v Praze byly správou domu převedeny na Konto u německého kreditního ústavu „Kreditanstalt“, pobočka Kašperské Hory. Dále tedy byly všechny vybrané nájmy a s údržbou spojené výdaje, stejně jako daně a výdaje spojené s vlastnictvím domu vedeny výhradně přes účet domovní správy u „Kreditanstalt“ v Praze. Všechny položky se pak hlásily ve valutových prohlášeních pobočce Říšské banky ve Straubingu a na devizní oddělení Říšské banky v Berlíně. Stejně tak byly hlášeny všechny ostatní položky plynoucí ze styku s cizinou. Jak již bylo uvedeno, týkalo se to exportu zboží, odprodejů z komisního prodeje atd. Všechny položky vedené v korunách byly ihned převáděny na říšské marky.

Ing. Karlu Schellovi se podařilo udržet sklárnu v provozu téměř po celou dobu 2. světové války, byť s pozměněným výrobním programem. Během války zde dle nařízení byla zavedena výroba skla pro německé lazarety. Výroba olovnatého skla byla omezena na minimum a byla určena výhradně pro vývoz. Provoz byl přerušen až v převratových dnech v průběhu března roku 1945.

¹²⁷ Kurz 1 RM = 10 K - uměle stanovený kurz určený Říšskou bankou v Berlíně po vytvoření Protektorátu Čechy a Morava v březnu

¹²⁸ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 5, inv. č. 44, Z platebních výkazů vlastníka nemovitostí Ing. Karla Schella v Anníně za období od 1. dubna 1939 do 30. dubna 1940 ze dne 6. května 1940

V. Prezentace sklárny v období od roku 1863 až do zavedení národní správy

Firma se zúčastnila již zmíněné výstavy ve Vídni roku 1873, kde prezentovala irisované sklo. Vystavovala také o tři roky později ve Filadelfii a bavorském Mnichově a roku 1878 v Paříži. Následovaly další zahraniční výstavy např. Vídeň 1890 nebo světová výstava v Chicagu 1893.¹²⁹ Vysokého ocenění se sklářským výrobkům z Annína dostalo i na tuzemské Jubilejní výstavě v Praze pořádané roku 1891.¹³⁰

Vysoko ceněné bylo sklo benátského typu, jehož kvalita a umělecká úroveň dokonce předstihla původní benátské vzory. Dodnes dochází, mezi lidmi sbírajícími a nabízejícími předměty především na internetových aukcích, k častým záměnám, kdy původní annínské sklo je označováno za benátské a stejně tak je přijímáno. Neblahým důsledkem toho je, že výrobky benátské jsou prodávány za značně vyšší cenu než annínské a tedy pro některé sběratele a obzvláště muzea v Čechách, jsou tyto annínské výrobky cenově nedostupné a končí tak spíše v soukromých sbírkách než v muzejních expozicích.¹³¹ Jak popisuje Bedřich Štiess, příliv benátských výrobků nakrátko způsobil pokles exportu do Anglie. Podnikavý Josef Eduard Schmid pružně zareagoval, zhotovil vzorky svého vlastního skla benátského typu a ty zaslal svým obchodním partnerům do Londýna. Spokojenost se odrazila na opětovném zvýšení exportu. Za své výrobky získal Josef Eduard Schmid zlatý kříž za zásluhy.¹³²

V úspěšné prezentaci na výstavách pokračoval i František Novotný po 1. světové válce. Výrobky se představily v době meziválečné na tuzemských výstavách, např. na výstavě skla v Plzni, ale i v zahraničí, například v Drážďanech.

Sklo z annínské sklárny bylo prezentováno také na výstavce šumavského skla firmy Jos. Ed. Schmid, která byla uspořádána na přelomu 20. a 30. let 19. století v Městském museu v Sušici. Jak uvádí doprovodný článek Kajetána Turka k této výstavě: „*Majitel této továrny pan továrník Frant. Novotný projevil neobyčejný zájem o tuto výstavku a necouvl ani před oběťmi hmotnými; věnoval museu III*

¹²⁹ VONDRUŠKA, Vlastimil; LANGHAMER Böhmisches Glas ... 1990, s. 89

¹³⁰ RÜCKL, Jirí: příspěvek Minulost a současnost sklářství v Anníně ... s.

¹³¹ Dle rozhovoru s PhDr. Jitkou Lněničkovou při návštěvě rodiny ve Wangenu ve dnech 7. a 8. prosince 2013

¹³² ŠTIESS, Bedřich: Annín ... s. 208 a s. 213

výrobků své sklárny a brusírny, jimiž neobyčejně obohatil sbírky musejní a za něž kuratorium musea bude mu vždy vděčno.“.¹³³

K prezentaci výrobků sloužil „Katalog výrobků pro olovnaté a duté sklo. Katalog byl velmi pěkně graficky zpracován. Seznam výrobků, ve kterém byl uveden název a druh výrobku, jeho velikost a současně cena, doprovázely grafické listy výrobků, kde byl vždy daný typ výrobku zakreslen ve všech nabízených velikostech. Tyto grafické listy pak doplňoval ještě samostatný ceník jednotlivých produktů nebo jen pro určité druhy zboží – např. pro barevné přejímané sklo. Na přední straně katalogu produktů byly rovněž uvedeny základní podmínky pro platbu a dodání zboží. Výchozí stanicí byla vlaková stanice Sušice. Ceník byl veden v českých korunách. K ceníkovým cenám se navíc musela připočítat daň z obratu ve výši 0,5 % plus 5 % za dřevěné bedny, balení pro potřeby transportu ve výši 2 % bylo již zahrnuto v ceníkové ceně. V ceníku můžeme rovněž rozlišit, že jednotlivé druhy byly broušeny různými typy brusů v různých cenových nabídkách. Tak například jeden z katalogů, bohužel, přesně nedatovaný, nicméně můžeme usuzovat na období, kdy sklárnu vedl František Novotný, obsahuje 35 stránek s velkým množstvím položek a příslušným množstvím grafických listů. Jednotlivé produktové položky se vyráběly v různých velikostech. Originál ceníku je psán německy, jednotlivé položky jsou v něm podrobně rozepsány s uvedením velikostí. U každé velikosti je uvedena odpovídající cena. Na některých grafických listech je nákres i několika druhů. Zjednodušený přepis tohoto katalogu, resp. ceníku je uveden v přílohách v závěru této práce, kde uvádím vždy název produktu, počet velikostí a mezní ceny dle nejmenší a největší velikosti výrobků. V tabulce je také vždy uvedeno číslo grafického listu a na něm zobrazené druhy tak, jak odpovídají položkám v katalogu a ceníku.¹³⁴

Další z ceníků, které se v archivu dochovaly, pochází z roku 1932, tedy téměř ze závěru období, kdy sklárnu vedl František Novotný. Tento ceník je určen pro barevný přejímaný artikl. Konkrétně dezertní talířky, velké kuchyňské talíře, misky, vázy a láhve byly vyráběny v barvě rubínové a modré. Servisy na víno

¹³³ SOkA Klatovy, fond: Archiv města Sušice tzv. „muzeální spisy, článek Kajetána Turka k výstavě annínského skla - separát pro autorovu potřebu, vydáno pod názvem: Výstavka skla annínské sklárny v Městském museu v Sušici, Sušické listy 15, 1932, č. 33, s. 1-2, sign. IX.4.B.271

¹³⁴ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 4, inv. č. 36, Katalog a ceník výrobků

a likérové servisy rovněž v těchto barvách. Sklenice na víno pak kromě rubínové a modré, také v zelené, fialkové a růžové. I z tohoto ceníku jasně vidíme rozsáhlost sortimentu, mnoho typů výbrusů i velikostí. Z inventurních seznamů z roku 1945 víme, že výrobní sortiment se příliš nezměnil ani v době, kdy sklárnu vedl Ing. Schell.¹³⁵ Nad rámec těchto katalogů firma po celou dobu existence vyráběla také zakázkové zboží, toaletní soupravy, parfémy, pudřenky, bonboniéry, popelníky, drobné dekorační předměty, křížky, skleněná zvířátka (žáby, labutě) i svícný.¹³⁶ Byly zde však vyrobeny i unikátní a skutečně hrající skleněné housle.¹³⁷

Nejdůležitějším nástrojem pro prezentaci vedle katalogů byly však samotné vzorky výrobků. Prezentace probíhala v rámci různých výstav, ale především prostřednictvím obchodních reprezentantů, se kterými firma uzavírala smlouvy o obchodním zastoupení. Reprezentanti působili především v rámci svých smluvně určených oblastí a vedle katalogů jim sklárna dodávala i vzorky výrobků. Ve všech smlouvách bez výjimky si však firma písemně vymínila, že vzorky výrobků zůstávají v majetku sklárny a reprezentantům byly dány pouze formou zápůjčky po dobu trvání smluvního vztahu. V květnu 1922 firma uzavřela smlouvu o obchodním zastoupení s Josefem Witkem – Velkoobchod porcelánového zboží & skla, Plzeň, Palackého třída. Dle smlouvy měl Josef Witek zastupovat firmu Jos. Ed. Schmid jako samostatný cestovní reprezentant na území Československa se sjednanou zkušební dobou v délce jednoho roku. Smlouva mu zajišťovala provizní ohodnocení ve výši 10 % za objednávky, které osobně provedl. Provize měla být vypočítávána z čistého fakturovaného obnosu, tedy po odečtení balení, beden atd. Výplata provize byla ujednána čtvrtletně. Ceníky pro potřebu zákazníků obchodního reprezentanta měly být firmou Jos. Ed. Schmid poskytnuty bezplatně pouze v tom případě, že budou touto firmou uděleny značně vysoké zakázky. V opačném případě byl ceník pouze zapůjčen nebo byl účtován na vrub reprezentanta ve výši 80 Kč. Dále měl reprezentant právo nákupu zboží

¹³⁵ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 4, inv. č. 36, Katalog a ceník výrobků
SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 6, inv. č. 46, Inventurní seznam zboží ze srpna 1945

¹³⁶ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 6, inv. č. 46, Výtah ze zprávy o revizi v Uměleckých sklárnách Jos. Ed. Schmidta ze dne 29. října 1945
Tento nebo velmi podobný výrobní artikl se zde vyráběl již za éry Josefa Eduarda Schmidta i Františka Novotného.

¹³⁷ Dle rozhovoru s PhDr. Jitkou Lněničkovou při návštěvě rodiny ve Wangenu ve dnech 7. a 8. prosince 2013

na vlastní účet. Povinností reprezentanta po dobu trvání smluvního vztahu bylo zastupovat v každém ohledu zájmy firmy Jos. Ed. Schmid a přivádět platebně schopné a solventní odběratele. V případě platebně neschopných zákazníků měla firma možnost smlouvu s tímto zákazníkem odmítnout. V obdobném duchu byla uzavřena i smlouva s Hermannem Strobachem v Madridu, který měl firmu Jos. Ed. Schmid zastupovat na území Španělska a Portugalska. Jednou ze smluvních povinností bylo také zřízení a vedení skladu vzorků a svěřenou oblast pečlivě obhospodařovat. Vzorky měl zástupce vozit rovněž s sebou na cesty za zákazníky. Zde bylo navíc výslovně uvedeno, že reprezentant nesmí zastupovat současně žádnou konkurenční společnost, měl tedy fungovat jako exkluzivní reprezentant pro firmu Jos. Ed. Schmid. Provize byla stanovena rovněž ve výši 10 %. Avšak s výjimkou konkrétně uvedených zákazníků, kteří již v dané době byli odběrateli sklárny – jednalo se o odběratele ze San Sebastianu a z Barcelony, které sklárna již dříve zásobovala a obchodní spolupráce s nimi již v minulosti navázána byla. Pro případ, že by však pan Strobach sjednal konkrétní smlouvy na odběr v těchto firmách, měla být vyplacena snížená provize ve výši 5 %, vždy splatná po dodání zboží a zaplacení fakturované částky. Snížená provize platila také pro dodávky na veletrhy a pro zákazníky, které pan Strobach v rámci veletrhů získal. Vyrovnání odměny mělo opět probíhat čtvrtletně a to k 1. lednu, 1. dubnu, k 1. červnu a k 1. říjnu. Smlouva platila od 1. ledna 1924 a byla sjednána jako provizorní na dobu jednoho roku, tedy do 1. ledna 1925 s následnou možností prodloužení opět o jeden rok, případně na základně oboustranného ujednání o dva roky.¹³⁸ Smlouvu o obchodním zastoupení měla firma také s firmou Teodor Queiser, odd. pro export, Jablonec nad Nisou, které přenechala zastupování v záležitostech vývozu. O zájmy sklárny se měla zastupující firma starat energicky a intenzivně a nezastupovat žádného jiného výrobce se stejným druhem zboží. Provizní sazba byla stanovena na 5 %. I v této smlouvě se objevuje ujednání o vzorcích, které zůstávají v majetku firmy a jsou vratné na vyžádání, v lepším případě k odprodeji. Výslovně je však zakázán prodej nebo přenechání vzorků jiné nebo konkurenční firmě. Smlouva byla uzavřena 1. května 1928 s platností do konce tohoto roku

¹³⁸ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 17, Smlouva o obchodním zastoupení s Josefem Witkem ze dne 16. května 1922 a Smlouva o obchodním zastoupení s Hermannem Strobachem ze dne 1. ledna 1924.

s ujednáním, že pokud před uplynutím platnosti smlouvy nebude vypovězena, automaticky se prodlužuje o další rok.¹³⁹

Dalším a významným způsobem prezentace byla vlastní účast na výstavách a veletrzích. Firma Jos. Ed. Schmid měla dlouholeté smluvní vztahy s „Messpalast handelsstatte Dresdner Hof, Richard Pudor, Leipzig“ a pravidelně se účastnila jarních i podzimních veletrhů v Lipsku. Smlouva byla vždy uzavřena na období od 1. ledna do 31. prosince, poprvé s platností od 1. ledna 1916¹⁴⁰, s možností dalšího prodloužení, pokud jedna ze stran nepodá výpověď v termínu 14 dní před uplynutím sjednaného závazku. Roční nájem stál 500 M se splatností ve dvou pololetních splátkách. Ve válečném období bylo do smlouvy doplněno zvláštní ujednání, že pro účast na jarním veletrhu bude poskytnuta sleva ve výši 50 % a pro účast na podzimním veletrhu 25 % a to v případě, že oba veletrhy se budou konat ještě v době trvání války. Znovu byla smlouva uzavřena po 1. světové válce s platností pro rok 1919, kdy se zvýšilo roční nájemné na 640 M. Hned od následujícího roku byla sjednána nová smlouva s tříletou platností za nájemné 800 M.¹⁴¹ V roce 1922 se změnila podoba smlouvy a v nových smlouvách byla přímo uváděna i pronajatá plocha a umístění expozice. Pro roky 1923 až 1925 tam měla firma zajištěn stánek č. 25/28 a výstavní plochu 4 m² v hlavním přízemí za cenu 1.200 M ročně. Pro rok 1926 stánek č. 29/31 o ploše cca 3 m² výstavní plochy rovněž v hlavní přízemní expozici.¹⁴² V dalším roce byly plochy obou předchozích stánků spojeny a tak měla výstavní plocha firmy Jos. Ed. Schmid s okamžitou platností od března 1926 rozlohu celkem 7 m², což bylo učiněno i písemným dodatkem ke smlouvě z roku 1925. Obdobné smlouvy pro další veletržní roky byly uzavřeny i v následujících letech. Obsah smluv i plocha stánku se měnily jen málo. Poslední v archivu dochovaná smlouva byla uzavřena pro rok 1933 s ročním nájemným 1 105 RM. Zvláštní doplněk se týkal krizové příirážky ve výši 5 RM za čtverečný metr, což znamenalo částku

¹³⁹ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 17, Smlouva o obchodním zastoupení s Theodorem Queiserem ze dne 1. května 1928

¹⁴⁰ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 17, Smlouva o obchodním zastoupení s Theodorem Queiserem ze dne 1. května 1928

¹⁴¹ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 18, Nájemní smlouvy ze dne 14. února 1916, ze dne 3. října 1918 a ze dne 15. dubna 1919

¹⁴² SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 18, Nájemní smlouvy ze dne 4. května 1922, ze dne 29. května 1925 a ze dne 15. dubna 1919

467,50 RM čisté odměny pro oba veletrhy.¹⁴³ Mimo jiné součástí smluvních ujednání bylo i to, že pronajatý výstavní prostor musela firma připravit tři dny před konáním veletrhu a místo muselo být uvolněné max. do jednoho týdne po skončení veletrhu. Firma byla především povinna vystavovat vzorky po celou dobu konání veletrhu. Lipské veletrhy se konaly i během 2. světové války, a to pod záštitou „Odborné skupiny dutého sklářského průmyslu“, která např. rozesílala potenciálním vystavovatelům přehled o volných stáncích, jejich umístění a rozloze.

¹⁴³ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 18, Nájemní smlouva ze dne 21. září 1932

VI. Přidružené podnikání majitelů sklárny - od doby J. E. Schmida do zavedení národní správy

Díky sklárně a jejím majitelům nevzkvétala pouze huť, ale i obec. A to nejen proto, že většina obyvatel obce byla s továrnou spojena a byla na ní závislá svým živobytím. Aktivity sklářských rodů přesahovaly obchodní a výrobní rámec do oblasti kultury a vdechovaly kulturní život celé obci. Rodiny majitelů sklárny byly místní honorací a velmi se zasloužily o rozvoj celé obce, ať už se jednalo o technologický pokrok, modernizaci obce či zájem o rozšíření vzdělání.

Vedle samotné huti fungovala v obci Annín rovněž papírna, kde se vyráběl velmi jemný psací papír. Původní papírna byla později adaptována na provoz sklárny a zbořena v 60. letech. Větší papírna je pak uváděna na statku ve Vatěticích, která byla udržena v provozu do roku 1875, kdy ruční výroba papíru ustoupila strojní výrobě a papírna byla přeměněna na mlýn.¹⁴⁴ V jiné práci se hovoří přímo o zrušení papírny a zřízení amerického mlýna.¹⁴⁵ Mlýn zde skutečně zřízen byl, pro Josefa Eduarda Schmida bylo projektováno a zřízeno nové vodní kolo. Dochovaly se rovněž plány na rekonstrukci amerického mlýna a jeho přestavbu na zpracování dřevěných hoblin v budově č. p. 32 v Anníně. Tyto plány jsou datovány v březnu 1889 jako projekt na uspořádání čtyřpodlažního mlýna. Při mlýně byla již i dříve zřízena pekárna, která dodávala chléb pro široké okolí. Denně se tam upeklo 1 200 bochníků chleba. Protože se vše rozváželo na povozech tažených zvířaty, fungoval přímo v místě i kovář. Mlýn byl nakonec uzavřen z důvodu odbytových potíží, když se na místní trh dostala levnější mouka z Maďarska. Později se zde ještě nějakou dobu vyráběla dřívka pro sirkařský průmysl.¹⁴⁶

Díky prosperitě sklárny a podnikavosti majitelů se zvyšoval i počet pracovních příležitostí, což si vyžádalo i nové ubytovací kapacity pro dělníky v Anníně. Pro ně nechal Eduard Schmid vystavět několik obytných budov.¹⁴⁷ Pro svou rodinu nechal vybudovat nový panský dům. Jak vyplývá z rodinné korespondence, mluví se o horním nebo dolním domě, tedy novém a původním panském domě.

¹⁴⁴ ZUMAN, František: Přehled papíren v 18. stol., publikováno v: Český časopis historický XXXVII., sešit 3. – 4., Praha 1931, s., str. 306

¹⁴⁵ GABRIEL, J. A.: Královské město Sušice a jeho okolí ... str. 117.

¹⁴⁶ Bez uvedení autorů - vlastivědný sborník: Im Lande der künischen Freibauern ... s. 610

¹⁴⁷ RÜCKL, Jiří: příspěvek Minulost a současnost sklářství v Anníně ... s. 117

Josef Eduard Schmid měl obrovskou zásluhu na pokroku obce i okolí. Jeho zásluhou byl zbudován nový železný most přes řeku Otavu, jak dokládá dokumentace v rodinném archivu i fotografie ze slavnostního otevření mostu, který zřizovatel a stavebník Josef Eduard pojmenoval po knížeti Rainerovi – „Most arcivévody Rainera“. Most byl v soukromém vlastnictví ještě v době Ing. Karla Schella, který v listopadu 1934 informoval obecní úřad ve Vateticích o jeho uzavření na dobu neurčitou.¹⁴⁸ Dalším velkým přínosem Josefa Eduarda Schmida pro obec bylo zbudování vlastní elektrárny, díky které mohlo být elektrifikováno osvětlení ve sklárně a zavedeno alespoň částečné osvětlení v obci. Jeho zásluhou byla v Anníně rovněž zavedena telefonní síť.¹⁴⁹

Provozování sklárny nebylo jedinou činností, kterou se majitelé sklárny zabývali. Ke sklárně patřilo po celou dobu rozlehlé hospodářství, polnosti, lesy a také již zmíněný mlýn. K továrně náleželo rozsáhlé ubytovací zázemí nejen pro zaměstnance sklárny, jehož kapacitu v průběhu let majitelé průběžně rozšiřovali. Do sféry hospodářské patřilo také provozování restauračního zařízení a ubytování letních hostů a turistů. Nadbytečné a nevyužívané prostory firma dále pronajímala k různým účelům, jako tomu bylo např. v případě pronájmu národní menšinové školy s českým vyučovacím jazykem ve 20. a 30. letech 20. století.

Pojďme se nyní blíže podívat, jak se dařilo sklářským továrníkům mimo sklářské podnikání. Jedním z důležitých příjmů byly pronájmy. Díky formulářům činžovní daně z roku 1936 známe alespoň některé příjmy a také počet pronajímaných pokojů v jednotlivých budovách. Víme tedy i to, které budovy v obci patřily do majetku rodiny a byly určeny k pronájmu nejen zaměstnancům sklárny, ale také např. hospodářským pracovníkům, učitelům, ale i obecní chudině: K pronájmu byl určen dům č. p. 13, 14, 15, 16, 19, 23, 24 a č. p. 32. Částečně také dům č. p. 14, 18 a 34. V domě č. p. 18 byla restaurace. Rovněž zde byli ubytováni někteří zaměstnanci sklárny, kromě toho zde byl byt jedené z učitelek a dále pokoje pro hosty. Dům č. p. 22 sloužil k obývání Františku Novotnému, měl 7 pokojů, 2 kuchyně, komoru a spíž-

V konkrétních domovních výkazech z 20. prosince 1936 a 20. prosince 1937 pro výše uvedená popisná čísla jsou pak uvedena jména nájemců, jejich přesné

¹⁴⁸ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 4, inv. č. 40, Oznámení o uzavření mostu ze dne 19. listopadu 1934

¹⁴⁹ RÜCKL, Jirí: příspěvek Minulost a současnost sklářství v Anníně ... s. 113

povolání i seznamy rodinných příslušníků, nezletilých do věku 21 let, ale i ostatních členů rodiny – dospělých dětí, rodičů, ale i případného služebnictva. V případě, že se některý z nájemníků odstěhoval, je zde rovněž uvedeno kdy a kam. Tyto poznámky nám mohou velmi dobře posloužit k představě o migraci sklářů i dalšího personálu. Místní skláři často odcházeli do Bavorska.

Kromě dlouhodobého pronájmu sloužil dům č. p. 18 - hostinec, dům č. p. 14 a také dům č. p. 34 k ubytování a přenocování letních hostů. Až na výjimky, kdy byla cena nižší, byla za jednu noc účtována cena 7 Kč na osobu.

Příjmy za ubytování a přenocování hostů v roce 1937 v Kč:

Dům č. p.	Ubytování	Včetně poplatků a daně z přidané hodnoty
18 - hostinec	1 991,00	2 521,60
14	756,00	994,20
34	2 232,80	2 694,20
Celkem	4 979,80	6 210,00

Příjmům za rok 1937 ve výše uvedené tabulce odpovídal i přesný výkaz hostů a doby jejich pobytu, který firma podávala na berní správu. Dle výše nájmu hosté platili obci poplatek ve výši 10 %; samostatně bylo účtováno osvětlení a obsluha, někteří hosté využívali i placené garáže. V předchozím roce byly příjmy ještě o něco vyšší; samotné nájemné za hostinec i další dva domy činilo celkem 6 185,90 Kč, včetně ostatních poplatků a daní celkem 7 507,35 Kč. Naopak příjmy za rok 1938 jsou již téměř zanedbatelné; letním hostům a turistům byl pronajímán pouze hostinec a dům č. p. 34 a celkový příjem poklesl na 1 603 Kč, tj. 192,30 RM.¹⁵⁰ Do příjmu majitelů sklárny se započítávalo čistě zaplacené ubytování. Provozovatelem hostince byl kantýnský František Novák, který měl hostinec v nájmu a provozoval ho na vlastní účet. Jako zástupce hostinské a výčepnické koncese Františka Novotného byl František Novák potvrzen 16. listopadu 1922, o což zažádal v srpnu stejného roku František Novotný jakožto majitel koncese. V prosinci 1926 se novým zastupujícím vlastníkem koncese stal Václav Petrašek.¹⁵¹ Ten vedl zdejší hostinec až do 16. listopadu 1931, kdy vystoupil ze služeb Františka Novotného. Zdejší restaurace a výčep

¹⁵⁰ Kurz 1 RM = 8,33 Kč - reálný kurz říšské marky vůči koruně koncem roku 1938

¹⁵¹ Uváděno rovněž jako Petráschek

piva byly svěřeny choti mistra brusičského Míně Novákové, která již dříve tuto živnost vykonávala. Sám František Novotný byl vlastníkem koncese na tuto živnost od 21. prosince 1911. Po převzetí jeho majetku i Ing. Karl Schell v říjnu roku 1934 zažádal o udělení koncese hostinské pro dům čp. 18 v Anníně. Dekret na provozování živnosti hostinské a výčepní mu byl vydán po zaplacení koncesního poplatku 140 Kč a komisionálních výloh 97 Kč na začátku roku 1935. V roce 1936 se objevují ve výdajích za hostinec také částky za ladění klavíru.¹⁵² Z doby Karla Schella se dochovalo také vyúčtování ohledně výčepu piva za období od 1. července 1940 do 30. června 1941. Za uvedený rok bylo nakoupeno celkem 5 779,5 l piva v celkové hodnotě 2 420,98 RM, přičemž toto množství bylo prodáno za 3 315,93 RM. Po odečtení všech poplatků a také platu pro ledaře byl čistý zisk ve výši 285,92 RM. Protože je výkaz veden čtvrtletně, můžeme vidět, že nejvyšší spotřeba piva byla v letních měsících od července do září, kdy se vytočilo téměř dvakrát více piva než ve zbytku roku.¹⁵³

Příjmy z pronájmu plynuly i z pražského bytu, který byl v roce 1934 pronajímán za roční nájemné 2 000 Kč.¹⁵⁴

Samostatnou záležitostí byl pronájem místností pro místní menšinovou školu s českým vyučovacím jazykem, které firma Jos. Ed. Schmid pronajala část prostor při sklárně v Anníně. Prostory v budově č. p. 66 byly pronajímány od roku 1924. Sjednání smlouvy mezi manželi Novotnými a čsl. státem oddálilo řešení spolupodpisu Hermíny Schmidtové, která měla vloženo doživotní právo užívací a výměnku v této budově. Jí jako uživateli měl patřit výtěžek a Okresní úřad v Sušici shledal tak za správné, aby smlouva byla sepsána s ní a nikoliv s majiteli.¹⁵⁵ Ve věci schválení prostor k užívání menšinové školy národní proběhlo z příkazu ministerstva školství a národní osvěty místní šetření dne 21. června 1924. Ze zprávy vyplývá, že původně zamýšlená místnost by si vyžádala nákladné adaptace, poté komise prohlédla ještě přístavek na severní straně u sklářské huti, která byla toho času mimo provoz. Uprostřed přístavku se nacházela místnost postačující pro výuku 30 žáků, na jih sousedící místnost byla

¹⁵² SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 4

¹⁵³ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 2, inv. č. 26, Účet zisků a ztrát, vyúčtování k 30. červnu 1941

¹⁵⁴ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 15, Protokol o pronájmu bytu ze dne 20. prosince 1934

¹⁵⁵ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 14, Dopis Okresního úřadu v Sušici ze dne 7. ledna 1932 adresovaný Fr. Novotnému

použitelná jako předsíň. Vzhledem k tomu, že se mělo jednat pouze o provizorní řešení a školu bylo brzy potřeba otevřít, byly místnosti schváleny jako vhodné, budou-li provedeny určité úpravy, postavena vhodná kamna a záchody.¹⁵⁶ Pro účely školy byly tedy pronajaty 2 místnosti s předsíní a příslušenstvím, tj. záchody a kolnou na palivo v budově staré huti č. k. 66. Roční nájemné bylo stanoveno pro období od 1. září 1924 do 31. prosince 1930 na 2 000 Kč, od 1. ledna 1931 mělo činit 3 000 Kč. Nájemné bylo splatné v pravidelných splátkách od 1. do 14. dne v měsíci lednu, dubnu, červenci a říjnu. Smlouva byla sjednána na dobu neurčitou s čtvrtletní výpovědní lhůtou, s ohledem na potřeby školní výuky však mohla strana pronajímací dát výpověď pouze v dubnovém termínu. Adaptaci prostor ke školním účelům provedl stát bez nároku na náhradu. Naopak pronajímací strana se zavázala obnovit každý třetí rok malbu pronajatých prostor. Ve smlouvě bylo rovněž vymezeno, že čsl. stát je oprávněn na budově, kde byly pronajaté výukové prostory nebo v jejím vnitřku, upevnit státní znak a vyvěsit potřebné orientační nápisy, vyhlášky apod. Dále bylo smluvně zajištěno právo čsl. státu vyvěšovat příležitostně ve dny, kdy to školní správa uzná za dobré, na domě státní vlajku nebo smuteční prapor. Řešení návrhu nájemní smlouvy se protáhlo až do září 1932.¹⁵⁷ Nicméně již od roku 1924 škola prostory využívala na základě předchozího ujednání a dohodnutých podmínek, kdy nad rámec výše uvedeného ročního nájmu pronajímatel požadoval roční platbu za osvětlení 4 lamp ve výši 600 Kč, přičemž žárovky si škola musela opatřovat sama.¹⁵⁸ Díky několikaletému řešení nájemní smlouvy však František Novotný neobdržel včas ani platby za pronájem, protože nájem nebyl dosud zdejším ministerstvem schválen a smlouva bez podpisu ministerstva fakticky nevstoupila v platnost. V roce 1930 tak František Novotný žádá, aby dlužné nájemné bylo poukázáno přímo bernímu úřadu v Sušici, kterému postoupil 21. července pohledávku ve výši 12 000 Kč za nájemné české menšinové školy od roku 1924 do roku 1930, na splacení jeho daňových povinností.¹⁵⁹ Ještě před postoupením pohledávky bernímu úřadu František Novotný zdvořile žádal Inspektorát státních českých menšinových škol

¹⁵⁶ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 14, Protokol z místního šetření sepsaný dne 1. srpna 1924

¹⁵⁷ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 14, Osnova nájemní smlouvy mezi čsl. státem, resp. školní správou a manželi Františkem a Annou Novotných ze dne 30. září 1932

¹⁵⁸ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 14, Dopis – podmínky pronájmu místností České státní škole – adresovaný Okresní správě politické v Sušici dne 2. října 1924

¹⁵⁹ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 14, Oznámení berního úřadu v Sušici adresované Inspektorátu menšinových škol v Sušici ze dne 14. srpna 1930

v Sušici o zaplacení dlužného nájemného. Svou žádost odůvodnil zhoršením obchodních a peněžních poměrů a značnou finanční tísní a s ohledem na berní povinnost, jejíž nesplnění by mělo pro něj jako plátce daně neblahé důsledky. Byl srozuměn i s tím, že by byl dlužný obnos poukázán přímo berní správě v Sušici.¹⁶⁰ V první fázi tak bylo zasláno na účet berního úřadu 6 000 Kč s vysvětlením, že nájemné z pronajatých místností nebylo dosud schváleno, ale jakmile se tak stane, budou bernímu úřadu zaslány další částky na účet za nájemné, až do zaplacení postoupené pohledávky v částce 12 000 Kč.¹⁶¹ Nový majitel Ing. Karl Schell poté rovněž požádal o sjednání nové nájemní smlouvy. Manželé Novotní také uzavřeli smlouvu o pronájmu bytu v prvním poschodí v domě č. p. 18 s panem Václavem Klimentem, správcem zdejší menšinové školy. Tento byt se skládal ze 2 pokojů, kuchyně a předsíně, spíže, sklepu a dřevníku. Nájemné bylo stanoveno na 205 Kč s příplatkem 15 Kč za osvětlení obývaných prostor a dále 8 Kč za osvětlení schodiště a kominíka. Smlouva vstoupila v platnost 1. července 1932 a zakazovala např. brání podnájemníků nebo držení domácích zvířat. Ještě za rok 1938 je uváděn příjem z nájmu pro tuto školu ve výši 2 226 Kč, resp. 267,12 RM.¹⁶² To byl ale také s největší pravděpodobností poslední rok nájmu, neboť dle finančního úřadu v Železné Rudě došlo v roce 1939 ke změně, která se v roce 1940 projevila při přiznání k dani z pronájmu nemovitostí.

Vedle pronájmů a pohostinství bylo důležitou součástí především hospodářství. Místním sklářským továrníkům patřily v Anníně, v Budašicích a v Novém Městečku rozsáhlé polnosti, louky, lesy a pastviny. Za Františka Novotného v roce 1916 činila celková držba půdy téměř 24 ha v Anníně – tj. louky, pastviny, lesy, zelinářské zahrady i neproduktivní. K tomu nutno přičíst ještě téměř 3 ha polí a více než 1,5 ha plochy na pravém břehu řeky Otavy. Celkem se tedy jednalo o téměř 29 ha půdy. Z hospodářského vyúčtování z roku 1916 známe využití půdy, co se pěstovalo, chovalo a kolik tehdy stály jednotlivé výpěstky a produkty. Chovaly se husy, kachny, slepice, krávy, ovce. Prodávala se ovčí vlna i vejce. Nechyběli ani koně, prasata nebo kuřata. Z ovocných stromů se prodávaly švestky, třešně, hrušky a jablka. Dále mnoho druhů zeleniny i obilí

¹⁶⁰ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 14, Dopis Františka Novotného adresovaný Inspektorátu státních českých menšinových škol ze dne 21. července 1920

¹⁶¹ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 14, Oznámení ministerstva školství a národní osvěty bernímu úřadu v Sušici ze dne 3. září 1930

¹⁶² Kurz 1 RM = 8,33 Kč - reálný kurz říšské marky vůči koruně koncem roku 1938

nebo kukuřice. Jedna kráva dala denně 5 l mléka, v hospodářství byly celkem 4 krávy. Prodával se také včelí med a pstruzi.

V době Ing. Schella hospodářství zahrnovalo více než 24 ha lesů a půdy v katastrálním území Nového Městečka a Budašic. Dle přesného výpisu z roku 1940 známe rozložení půdy a víme, že šlo převážně o půdu v katastrálním území Nového Městečka. V Budašicích se jednalo pouze o louky v záplavové oblasti. Ve stejném roce Ing. Schell navíc téměř 2,5 ha půdy pozemků přikoupil.¹⁶³

Pozemky Ing. Karla Schella dle pozemkového výpisu ze dne 10. června 1940:

Druh půdy	Rozloha v katastrálním území	
	Nové Městečko	Budašice
Polnosti	2 ha 97 a 32 m ²	---
Louky	4 ha 43 a 64 m ²	1 ha 69 a 69 m ²
Pastviny	8 ha 93 a 64 m ²	---
Lesy	5 ha 50 a 57 m ²	---
Zahrady	1 ha 13 a 18 m ²	---
Stavební pozemky	94 a 63 m ²	---
Neproduktivní	04 a 57 m ²	---
Ostatní	27 a 34 m ²	---
Rozloha celkem:	24 ha 24 a 89 m²	1 ha 69 a 69 m²
Nový nákup:	2 ha 44 a 56 m ²	---
Celková rozloha za obě katastrální území:	28 ha 39 a 14 m²	

V hospodářství byla zaměstnána jedna pracovnice, které bylo v roce 1941 vypláceno 15 RM měsíčně, od února 1942 navýšeno na 30 RM; dále byla občasně zaměstnána pomocnice nebo sezónní dělníci, případně i zaměstnanci sklárny. Výdaje byly na výplatu krmiče, zahradníka aj., dále především na koupi soli pro dobytek. V roce 1941 byl koupen osel a postroj pro osla, v následujícím roce 2 ovce. Běžné byly výdaje za otruby, seno, slámu, krmný hrách, semena jetele, ale také stromky a rostliny. Náklady na hospodářství činily od 1. července 1941 do 30. června 1942 v součtu 3 910,51 RM. Naopak příjmy ze zemědělství za stejné období dosáhly 8 930,71 RM, přičemž největší podíl na těchto příjmech mělo mléko a dobytek. Menší částky vyneslo ovoce, zelenina, obilí a koně.

¹⁶³ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 15, Pozemkový výpis ze dne 10. června 1940

Část zahradních ploch Ing. Schell pronajímal k obhospodařování zahradníkovi, včetně skleníku, ovocných stromů, sklepa ke skladování zeleniny, ale také bytu. Bylo jasně ujednáno, které části zahrady a ovocné stromy byly z pronájmu vyčleněny čistě pro potřeby pana továrníka a jeho rodiny. I tyto však měl zahradník udržovat v pořádku. Za pronájem v roce 1934 platil zahradník Karl Stötzl 1 500 Kč, podmínky pro další rok měly být řešeny novou dohodou.¹⁶⁴

V době, kdy sklárnu vedl Ing. Karl Schell, přibylo k podnikání v Anníně i podnikání v Dlouhé Vsi, kde Ing. Schell vedl současně firmu s názvem „Schell und Neffe“, též „Schell a synovec, továrna na zápalky, dřevěný drát, lahvové záklopy a cínové folie“. Firma byla založena roku 1885 Theodorem Schellem, otcem Karla Schella a Šebastiánem Schellem, jeho prastrýcem. Po smrti Theodora Schella roku 1919 převzala vedení továrny dle poslední vůle jeho žena Alžběta Schellová. Fakticky však už továrnu s tímto předmětem podnikání vedl Karl Schell, který ji také později převzal. Vzhledem k silné konkurenci v regionu neměl Karl Schell jednoduchou pozici. V příslušném archivním fondu se dochovala řada dokumentů o sporech mezi ním a konkurenty, např. o sporech s firmou Solo ze Sušice. Navzdory tomu se mu firmu podařilo udržet a výrobu zápalek nepřerušil, provoz dále rozšířil, zmodernizoval a zřídil elektrárnu. Navíc využil zdejší prostory pro potřeby sklářské huti. Na začátku války byl však v důsledku nedostatku surovin donucen zastavit výrobu lahvových uzávěrů a cínových folií. Firmu vedl až do zavedení národní správy v červnu roku 1945. O rok později byla firma znárodněna. I k továrně v Dlouhé Vsi patřilo rozsáhlé hospodářství, Schellové zde obhospodařovali cca 30 ha půdy, kterou zdědil Karl Schell spolu se svými třemi sourozenci.¹⁶⁵

¹⁶⁴ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 15, Zápis z ujednání ze dne 19. března 1934

¹⁶⁵ SOA Plzeň, Archivní pomůcka č. 271: Inventář k fondu Schell a synovec, továrna na zápalky, dřevěný drát, lahvové záklopy a cínové folie, Stará Dlouhá Ves u Sušice, 1884 – 1947, s. 1-10

VII. Období od roku 1945 do roku 1993 - poválečná léta a zavedení národní správy

Po skončení 2. světové války se situace ve sklárně opět komplikuje. Nejen sklářství, ale veškerý průmysl, především v pohraničí, velmi silně zasáhly dekrety prezidenta republiky Edvarda Beneše. Dne 19. května 1945 byl vydán dekret o národní správě majetku Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů. Vzhledem k počtu zaměstnanců bylo uvalení národní správy na sklárnu v Anníně v rukou okresního národního výboru (dále jen ONV) v Sušici. Vrcholný dohled nad národními správci a národními podniky vykonávalo nově zřízené Generální ředitelství Československých závodů sklářských, n. p. v Praze.¹⁶⁶ Sklárna tedy přešla ihned po válce pod národní správu z důvodu zajištění německého majetku. Německým majetkem se stala v roce 1934, kdy František Novotný továrnu prodal svému zeti, Ing. Karlu Schellovi, který byl německé národnosti. Jednalo se o sklářskou huť v Anníně a Dlouhé Vsi, dvě brusírny, malírnu, leštírnu a dílnu pro rytce. Pod národní správu přešla i elektrárna. K objektu sklárny náleželo také 29 sklářských, provozních a obytných budov včetně dvou kaplí a rozsáhlé hospodářství o výměře téměř 28,5 ha půdy. V době zavedení národní správy byla mimo provoz výroba dřevité vlny a cementárna, které sklárna využívala pro vlastní potřebu. Pod národní správu přešel i další majetek Karla Schella v Dlouhé Vsi.¹⁶⁷

Zcela zásadní roli sehrál další z dekretů podepsaný prezidentem republiky dne 2. srpna 1945. Byl to dekret o úpravě čl. státního občanství osob německé a maďarské národnosti. Vzhledem k tomu, že ve sklářském průmyslu pracovala většina odborníků německé národnosti a výchovu nových nebylo možno provést ve velmi krátkém čase, došlo k velkému odlivu pracovních sil, z velké části nenahraditelných pro další rozvoj průmyslu. Mnoho národních správců tak zažádalo vládu o udělení výjimky, aby mohli občané německé národnosti zůstat na našem území. V první vlně tak vláda v roce 1945 vyjmula z odsunu na 13 000 německých pracovníků, v roce 1946 byla tato kvóta ještě navýšena o dalších 4 700 osob. Sklárna v Anníně byla zařazena do jednoho z 16 ustanovených národních podniků, které podléhaly Generálnímu ředitelství

¹⁶⁶ KIRSCH, Roland a kol.: Historie sklářské výroby ... s. 68

¹⁶⁷ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 16, Výtah ze zprávy ONV ze dne 29. října 1945, revizní příkaz č. 628/45

Československých závodů sklářských, konkrétně pod Český křišťál České Budějovice. Spolu s Annínem tento podnik obhospodařoval sklárny v Rejštejně, Lenoře, Chlumu u Třeboně, Nové Huti a ve Včelničce.¹⁶⁸ Pokusem o nahrazení původních německých pracovních sil byl příliv pracovníků, často i původem českých sklářů, z jiných zemí, jako např. z Rumunska. To dokládá i změna v národnostním složení dětí v místní škole.¹⁶⁹

Ještě větší komplikace přicházejí s částečným vysídlením původních německých obyvatel v roce 1947. Provoz sklářské huti je v podstatě ukončen a zůstává pouze brusírna. Proces převodu do vlastnictví státu pak zpečetil dekret o znárodnění podepsaný prezidentem 24. října téhož roku.

Do Annína přicházejí v roce 1945 národní správci, kteří s sebou přinášejí zcela jiné zvyklosti. Paní Erika dnes vzpomíná, že právě v této době se musela začít učit česky. Do té doby se i doma mluvilo německy. Babička, maminka i ostatní děti Františka Novotného česky uměly, přesto se hovořilo převážně německy. Až nyní se musela začít učit češtině, protože po válce začala v bývalé rodinné sklárně pracovat. A s úctou nutno říci, že dodnes velmi dobře česky hovoří nejen ona, ale i její dcera Hana a její muž Walter, který je původem ze sklářské rodiny z Lenory.¹⁷⁰

O národní správu v Anníně se ucházelo hned několik zájemců. Prvním národním správcem se stal Vladimír Koutský z Plzně, který byl 26. ledna 1946 průmyslovou komisí Zemského Národního výboru doporučen k definitivnímu jmenování národním správcem firmy Jos. Ed. Schmidt, umělecké sklárny, Annín u Sušice. Vladimír Koutský se narodil v červenci 1919 v Plzni, byl původně akademickým malířem a v době války pracoval jako úředník. Od roku 1940 byl totálně nasazen do Škodovky, čímž byla ukončena jeho umělecká kariéra. Jako akademický malíř ale později uplatnil své nadání při zavádění nových forem výrobků ve sklárně v Anníně. Absolvent čtyř tříd reálného gymnázia a čtyř tříd obchodní akademie v Plzni, kde absolvoval zkoušku dospělosti; uměl anglicky a německy. Pověřovací listina mu však byla vystavena již 12. června roku 1945, kdy byl pověřen dalším vedením všech záležitostí, a to jak technických, tak

¹⁶⁸ KIRSCH, Roland a kol.: Historie sklářské výroby ... s. 69 - 70

¹⁶⁹ SOKA Klatovy, fond č. 1348: Národní škola Mouřenec, kronika obecné a národní školy Mouřenec 1946-1961, evidenční č. K16 - v digitalizované podobě na: <http://www.portafontium.cz/searching/chronicle>

¹⁷⁰ Dle rozhovoru s paní Erikou Hofmann, veden ve dnech 7. a 8. prosince 2013

administrativních, sklárny firmy Schmid v Anníně. V pověřovací listině bylo rovněž uvedeno: „*Občan Vladimír Koutský jest osobně zodpověden Okresnímu národnímu výboru, že podnik bude spravován s péčí řádného obchodníka. Z toho vyplývá mimo jiné právo podpisu za firmu a právo dispoziční v peněžních otázkách. Vylučuje se však právo nakládati s majetkovou podstatou jmenované firmy.*“ K danému datu, tj. k 12. červnu 1945, byla rovněž sestavena inventura, která vykazala:¹⁷¹

Položka	Množství v kg	Jednotková cena v Kčs / kg	Celková hodnota v Kčs
Broušené sklo	2 827	70,00	197 890,00
Nebroušené sklo	15 911	2,00	31.822,00
Hospodářské sklo			203 727,80
Celkem sklo:			433 439,80
Další položky:			
Chemikálie			14 681,40
Stavební materiál pro pece			77 038,40
Různý materiál			8 035,70
Inventura celkem:			533 195,30

Ke stejnému datu byl vystaven i seznam dlužníků a věřitelů. Stav podniku byl shledán jako uspokojivý, až na provozní budovy, které byly již staré a dlouho neopravované, navíc umístěné daleko od sebe. Z posudku vyplývá, že na jaře příštího roku bude nutná adaptace a stavba nového náhonu, elektrárny a provozních budov. Ve výkazu o podnicích daných pod národní správu se uvádí, jak již bylo zmíněno, že kromě sklárny je pod národní správu převeden rovněž penzion, hospodářství, cihelna, výroba dřevité vlny a výroba cementových tvárnic, tedy i všechny pomocné provozy. Pension byl v té době pronajat paní Jarošové ze Sušice a to v rozsahu 3 místností hostince, 5 pokojů a zahrady.¹⁷² Inventura z konce roku provedená ke dni 31. prosince prokázala celkovou hodnotu skla a materiálu 636 905,40 Kčs, z toho téměř 550 tisíc korun byla hodnota broušeného i nebroušeného skla. Další položky byly tedy, jak ukazuje níže uvedená tabulka, vzhledem k celkovému výsledku inventury málo významné.

¹⁷¹ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 6, inv. č. 46, Inventura ze dne 12. června 1945

¹⁷² SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 6, inv. č. 46, Výnos o podnicích, daných pod národní správu ze dne 9. ledna 1946

Výtah z inventury provedené ke dni 31. prosince 1945:

Položka	Množství v kg	Jednotková cena v Kčs / kg	Celková hodnota v Kčs
Broušené sklo	4 516,61	70,00	316 182,70
Nebroušené sklo	26 721,32	8,40	214 509,59
Celkem sklo:			540 672,80
Další položky:			
Chemikálie (soda, potaš, ledek, minium, vápno, draslík, barvy)			33 789,50
Šamotový materiál (šamot, pemza, cihly, pánve, isolační kroužky aj.)			15 166,10
Provozní materiál - písek			9 712,50
Různý materiál (palivové dříví, dřevitá vlna a prkna, balicí papír, brusné kotouče)			17 565,00
Celková hodnota inventury k 31. 12. 1945 v Kčs:			636.905,40

Oproti předchozí inventuře konané k 30. červnu stejného roku se celková hodnota navýšila o více než 100 tisíc korun. Za tímto nárůstem stojí především celková hodnota broušeného skla. V ostatních položkách jsou změny ve srovnání těchto dvou inventur, pořádaných s půlročním odstupem, téměř zanedbatelné. Sklo bylo tehdy uskladněno nejen v Anníně, ale také v Dlouhé Vsi.

Na konci července byly národnímu správci v Anníně doručeny směrnice pro národní správce ze dne 18. června t. r., které si měl dle pokynu prostudovat a ve smyslu těchto směrnic podat do 10. srpna stručnou souhrnnou zprávu o podniku v době jeho dosavadní působnosti, tj. za období od 12. června do 31. července. Sklárna byla po převzetí národním správcem v plném provozu od 20. června 1945 a přítomnost národního správce byla uváděna jako žádoucí, zřejmě i vzhledem ke skutečnosti, že výrobky byly převážně určeny pro zahraničí. V jiném hlášení se přesněji uvádí, že výroba broušeného skla byla po prvních přípravných pracích zahájena dne 25. června a o týden později byly po překonání prvních těžkostí a obtíží do provozu uvedeny i hutě v Anníně a Dlouhé Vsi. Do výroby se dle předválečného výrobního programu opět vrátila výroba luxusního olovnatého broušeného a malovaného skla, určeného především pro vývoz.¹⁷³ Před válkou se nejvíce vyváženo do Anglie, Francie, Řecka, Ameriky aj. Stav zaměstnanců první týden po zahájení výroby byl 33 osob, z toho 24 mužů, 2 ženy a 7 učňů. Z tohoto počtu v brusárně pracovalo 16 lidí, v huti 6, ostatní pracovali na přípravných nebo pomocných pracích. Již 7. srpna ale stav zaměstnanců činil 61 lidí ve výrobě, tedy kromě kanceláře, z toho 37 mužů, 13 žen a 11 učňů. V brusárnách Annín byl

¹⁷³ V produkci olovnatého skla neměla sklárna v blízkém okolí v té době žádnou konkurenci. V její blízkosti se nacházela sklárna v Rejštejně a sklárna v Klášterském Mlýně, ty se však zabývaly produkcí sodného křišťálu. Navíc sklárna v Anníně byla ještě tehdy jedinou sklárnou na olovnatý křišťál v tuzemsku, která měla elektrické tavící pece.

zaměstnán 1 mistr a 29 dělníků, včetně učňů, v malírně 1 mistr a 4 dělníci, v huti Annín 1 mistr a 4 dělníci, v huti Dlouhá Ves 1 mistr a 3 dělníci, 1 manipulant. Vedle toho v brusírně ve Dlouhé Vsi byly 4 zaučené dělnice. Kromě toho byl v podniku zaměstnán modelář, šofér, zámečnický dělník, 2 taviči skla a 1 rytec skla. Administrativní zázemí podniku tvořili 2 úředníci. Z celkového počtu 61 zaměstnanců bylo pouze 6 české národnosti, 2 z nich byli zaměstnání v brusírně. České národnosti byl také šofér, zámečnický dělník a oba úředníci. Dále bylo ve zprávě písemně oznámeno: „*Ostatní dělnictvo je německé národnosti, které podle informací /nemusí být však pravdivé/ se příliš nezúčastnilo nacistického hnutí.*“. Přesné výkazy o politické činnosti v době okupace každého jednotlivce měly být podány během několika dní. Hned po převzetí se národní správa změřila na novou organizaci podniku i novou organizaci práce, která spočívala především ve zkrácení délky pracovního výkonu a odstranění zbytečných vedlejších výkonů. V té době se připravovala stavba nových elektrických pecí, která měla být provedena zjednodušeným způsobem, protože řádná doba stavby 4 až 5 neděl byla pro národní správu příliš dlouhá. Rovněž byl připravován plán na výstavbu nové výkonnější turbíny pro výrobu elektrického proudu. Modernizace se týkala i výrobků, byly zavedeny nové formy a vzory v malovaném skle. Z obchodního hlediska bylo předběžně uzavřeno několik nových kontraktů, především v zahraničí, hlavně v Anglii, kam byly ihned dodány vzorky. Zpráva informuje i o prodeji výrobků na doporučení ONV, prodeji pro příslušníky čsl. zahraniční brigády, ale také prodeji vadného skla pro různé zákazníky z řad civilů, americké i naší armády. Ze soupisu skla na skladě, který byl v této době teprve připravován, mělo být vybráno vadné a válečné zboží, které by bylo odprodáno na základě doporučení ONV a po poradě s hospodářskou skupinou sklářského průmyslu v ČSR jako zboží, nehodící se pro export.¹⁷⁴ Národní správa spolu s podanou zprávou zažádala i o příslušná povolení k nákupu těch surovin, které byly vázány na příslušná povolení a oprávnění.

Při převzetí závodu byl zhodnocen i technický stav budov, 100 let staré budovy byly ve špatném technickém stavu, protože po dobu války nebyly opravovány. Naopak zařízení a stroje byly v dobrém stavu. Při plném využití personálu a strojů se předpokládala budoucí produkce 30 až 50 tisíc kg skla.

¹⁷⁴ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 6, inv. č. 46 a 48, Zpráva o činnosti národní správy v době od 12. června do 31. července 1945 ze dne 7. srpna 1945

Zakázek bylo v té době více, než sklárna dokázala pokrýt. Zlepšení si žádala také dopravní situace. Do té doby se zboží do nakládací stanice v Sušici dostávalo povozem taženým párem koní.¹⁷⁵

Období zavedení národní správy bylo velmi komplikované i proto, že ačkoliv byly vystaveny konkrétní pověřovací dekrety, je uváděno více národních správců. Došlo k tomu vzhledem k neujasněným kompetencím mezi jednotlivými úřady. Tak například dne 7. září 1945 bylo sepsáno odvolání zatímního správce, kterým byl Václav Jarolím. Jmenovaný byl odvolán průmyslovou komisí Zemského národního výboru v Praze, který tímto usnesením odvolal svůj vlastní dekret číslo P.K. 265/1945 ze dne 8. června. Zemský národní výbor vlastně přiznává své pochybení a neoprávněnost ke jmenování národního správce a uvádí, že ke jmenování je kompetentní podle paragrafu 7 dekretu prezidenta republiky č. 5/1945 Sb. místně příslušný národní výbor /okresní správní komise/, případně místní národní výbor /místní správní komise/. Odvolací dekret byl 18. září zaslán na vědomí i Vladimíru Koutskému, který tedy zůstal platným a jediným národním správcem. Nicméně ještě v září nebyla stanovena výše jeho odměny. Pro stanovení výše odměny národního správce dle platných směrnic měl Vladimír Koutský oznámit poslední výši jeho platu, plat vedoucího podniku před zavedením národní správy, plat vedoucího podniku před válkou, obrat pro roky 1937, 1938, 1939, 1943 a 1944. Dále počet zaměstnanců v roce 1937, 1943 a současný stav. Z odpovědi vyplývá:

- Poslední výše platu národního správce byla 3 600 Kčs plus 20 % za zvýšenou pracovní dobu, t. č. 4 320 Kčs brutto za měsíc, tj. 51 840 Kčs ročně.
- Plat vedoucího podniku před zavedením národní správy a plat vedoucího před válkou nebylo možno vyčíslit, poněvadž vedoucím byl sám minulý majitel Ing. Karl Schell, který žil z čistého výtěžku podniku.
- **Obrat sklárny:**

V roce 1937:	Kč 779 553,85
V roce 1943:	K 679 246,00
V roce 1944:	RM 227 327,99¹⁷⁶

¹⁷⁵ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 6, inv. č. 48, Dotazník o průmyslovém podnikání z roku 1945

¹⁷⁶ Kurz 1RM = 10 K - uměle stanovený kurz určený Říšskou bankou v Berlíně po vytvoření Protektorátu Čechy a Morava, reálný kurz z konce roku 1938 1 RM = 8,33 Kč

Pozn.: Kurz 1 RM = Kurz 1 RM = 10 K - uměle stanovený kurz určený Říšskou bankou v Berlíně po vytvoření Protektorátu Čechy a Morava v březnu

• **Počet zaměstnanců sklárny:**

V roce 1937:	56
V roce 1943:	45
Současný stav v roce 1945:	81

Z uvedených údajů můžeme porovnat odbyt v době předválečné a v době 2. světové války. Ještě v roce 1943 byl obrat sklárny jen o něco málo nižší než v době před válkou, v následujícím roce je už ale situace zcela jiná, vezmeme-li v úvahu kurz 1 RM = 10 K. Co se týče zaměstnanců, došlo po zavedení národní správy k prudkému nárůstu, oproti roku 1943 sklárna vykazuje v roce 1945 téměř dvojnásobný počet zaměstnanců.

Na základě těchto informací, dle příslušných směrnic a ve smyslu paragrafu 23 dekretu prezidenta republiky ze dne 19. května 1945 Sb. byla Vladimíru Koutskému průmyslovým referátem ONV v Sušici stanovena odměna za správu sklárny ve výši 4 000 Kčs brutto měsíčně s naturálním bytem, otopem a světlem s platností ode dne vykonávání funkce. Kromě toho zažádal pan Koutský o stanovení měsíční kvóty na úhradu na opotřebování, udržování a pohonné hmoty pro své osobní auto, které od června používal pro výkon povolání národního správce. Průměrnou měsíční spotřebu vozu vyčíslil na cca 30 až 45 litrů benzínu a 7 litrů oleje. Jako účel služebních cest uvedl téměř každodenní jízdy do sklárny v Dlouhé Vsi a na úřady do Sušice; nad rámec toho i úhrady za opravy na základě účtu z autoopravny. Finanční referát ONV v Sušici mu za užívání vozidla vyměřil náhradu 1 000 Kčs měsíčně mimo výlohy za opravy. V březnu následujícího roku pan Koutský žádá o nové vyměření odměny národního správce. Výše zmíněná odměna je v žádosti uvedena pouze jako prozatímní záloha, která však neodpovídá směrnicím vydaným pro národní správce podle počtu zaměstnanců. Těch bylo v tu dobu již 109, a tudíž nárok na odměnu by měl být vyšší. S tímto požadavkem se pan Koutský obrátil přímo na Zemský národní výbor, neboť dle vyhlášky ministra průmyslu Bohumila Laušmana č. 363 byl podnik zestátněn a tím vyjmut z kompetence ONV v Sušici. V průběhu svého působení v Anníně se Vladimír Koutský dne 22. září 1945 oženil. Vzhledem ke svatbě oznámil třídní nepřítomnost v závodu. Po dobu

jeho nepřítomnosti nesmělo být vydáváno zájemcům o sklo žádné sklo ze skladu. Zástupcem pro menší záležitosti určil účetního podniku pana Františka Makovce. Ihned po skončení jeho nepřítomnosti dne 23. září 1945 se dostavil na ONV v Sušici jiný ze zaměstnanců, pozicí provozní zámečnick, aby podal vysvětlení o poměrech ve sklárně Annín, zejména o způsobu vedení a správy podniku národním správcem Vladimírem Koutským. Tento zámečnick nastoupil do podniku v červenci t. r. s tím, že mu bude přidělena jedna místnost pro zámečnickou dílnu a zajištěno nejdůležitější nářadí dle jeho požadavků. Seznam s požadovaným nářadím byl předán panu Koutskému, který však prý i přes několikeré upomínání věc nezařídil, Zámečnick si tak nářadí pro práci musel půjčovat u známých. Pan Koutský prý neprojevil sebemenší zájem na vybavení dílny, která je pro potřebu podniku velmi důležitá. Uvádí však i závažnější věci, např. svévolné odebírání věcí z majetku sklárny, jako např. příkrývek, ložního prádla nebo ručníků i záclon, které byly uskladněny v domě č. p. 15, kde byl na příkaz donucen otevřít paklíčem příslušnou místnost s lůžkovinami a dalšími věcmi náležejícími podniku a částečně uprchlíkům. Dle této zprávy pan Koutský nejevil vůbec zájem o zvelebení podniku a chyběly mu i potřebné odborné znalosti.¹⁷⁷ Nutno dodat, že právě tento zámečnick, dostal následně výpověď, údajně po schválení radou ONV, která však toto označila za nepravdu, jednak proto, že se takovými maličkostmi nezabývá, ale především proto, že v radě tento případ vůbec projednáván nebyl. Ve stejný den byl proveden zápis z výslechu účetního sklárny Františka Makovce ve věci vedení skláren v Anníně a Dlouhé Vsi tamním národním správcem Vladimírem Koutským a úředníkem Břetislavem Kroftou. V zápisu z výpovědi se mimo jiné píše: *„Ačkoliv pro prodej broušeného skla platí od 1. dubna 1944 zákaz prodeje, prodával Vl. Koutský toto sklo ve značném rozsahu, takže prodej v drobném za 3 měsíce, kdy jmenovaný vedl podnik, dosáhl téměř výše za poslední 3 hospodářské roky, asi 400.000,-- K. Za minulé 3 roky bylo prodáno skla v drobném za 42.000,-- RM. K tomuto prodeji neměl Vl. Koutský žádné povolení, o povolení bylo zažádáno dodatečně. Zboží bylo prodáváno hlavně americkým vojákům, příslušníkům čsl. zahraničního vojska /méně/, značné množství skla koupil si Koutský a Krofta pro sebe.“*. Bylo např. vyčísleno, že jen v posledních dnech bylo prodáno sklo za 5 000 Kčs. V některých případech bylo sklo

¹⁷⁷ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 1, inv. č. 50, Zápis sepsaný dne 23. září 1945 na ONV v Sušici

vyměňováno i za benzín a cigarety pro osobní potřebu od amerických vojáků, což dokazovaly i zbylé nádoby od amerického benzínu u továrny. Přestože prodej zboží měl potvrzovat a povolovat na základě předchozích žádostí průmyslový referát ONV v Sušici, realita byla jiná a k prodeji docházelo bez patřičných schválení zcela běžně. Průmyslový referát žádostem k prodeji skla v převážně většině vyhověl, nicméně mohl a v některých případech přidával jisté podmínky, jako např. povolení prodeje 1 kusu americkému kapitánu bylo podmíněno tím, že to bude zboží nehodící se pro export. Tato podmínka se objevuje i na ostatních vyřízených povolenkách pro prodej v drobném. Nebyla však uplatňována úplně vždy, např. prodej tří kusů broušeného skla v listopadu 1945 kapitánu civilní americké správy podmíněn nebyl, jinému kapitánovi byl vyloženě povolen prodej dle výběru. V hlášení o revizi hospodaření v době národní správy se ale vyloženě objevuje poznámka, že sklo vhodné musí být vyčleněno a nesmí být prodáváno.

Stížnosti směřovaly i na častou nepřítomnost národního správce v podniku. Jeho častou nepřítomností tak trpěla situace v zásobování podniku surovinami, chod podniku byl umožněn ještě ze starých zásob, protože nových přídělů zatím nebylo. Co se týkalo úředníka Krofty, v podniku dle této výpovědi téměř nepracoval, ačkoliv za svoji činnost pobíral měsíční plat 3 000 Kčs brutto, přestože jeho práce pro podnik se rovnala téměř nule. V podniku nebyl za Vladimíra Koutského rozšířen ani stav kancelářského personálu, což znemožnilo provedení rychlého a přesného přehledu o finančním stavu podniku. Nebyly tak provedeny ani nové kalkulace dle současných poměrů a pracovalo se s dosavadními kalkulacemi z roku 1941.¹⁷⁸

Situace ohledně národního správce zůstává dlouho nevyřešená a komplikovaná. I přes uvedené stížnosti řeší Krajský soud v Klatovech v průběhu října a listopadu znamenání firmy a ověřený podpisový vzor pana Koutského a ještě v březnu následujícího roku Okresní soud v Sušici povoluje zápis zavedení národní správy a ustanovení Vladimíra Koutského národním správcem.¹⁷⁹ Dne 12. září 1945 byla panu Koutskému oznámena plánovaná revize hospodaření ve sklárnách v Anníně, kterou měl provést pan Vít, úředník firmy Chemisolo za

¹⁷⁸ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 6, inv. č. 46, Zápis sepsaný dne 23. září 1945 na ONV v Sušici

¹⁷⁹ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 6, inv. č. 46, Usnesení Okresního soudu v Sušici ze dne 17. března 1946i

přítomnosti průmyslového subreferenta pana Pacholíčka a p. Jirsy, národního správce skláren v Klášterském Mlýně.

Ale již v říjnu referát pro průmysl, obchod a živnosti ONV v Plzni řeší další žádost o místo národního správce ve sklárně v Anníně, kterou podal pan Břetislav Tománek z Boru u České Lípy. Ten byl v této záležitosti pozván k osobnímu jednání do horní továrny firmy Chemisolo, kde působili průmysloví referenti uvedeného referátu. Následně pak měl pan Tománek spolu se zástupcem průmyslového referenta ONV v Sušici provést prohlídku závodu, o čemž byl pan Koutský informován 22. října.

Břetislav Tománek, tehdy dvaatřicetiletý ženatý bezdětný vyučený sklář a absolvent odborné školy sklářské v Boru u České Lípy, oficiálně zažádal o správu dopisem 22. října 1945. Svou žádost podložil svou praxí v oboru, pracoval jako technický úředník v různých sklárnách v severních Čechách i v cizině. V době žádosti působil jako národní správce spolu se dvěma dalšími pány v jedné sklárně v Boru a jak uvedl: „*Poněvadž jsme zde tři, nemohu dobře uplatnit své snahy vyráběti nejlepší české přepychové sklo. Sklárna v Anníně má elektrické pece, které se velmi dobře hodí k výrobě vysoce hodnotného skla. Mám zkušenosti ve výrobě nejlepších druhů a zajištěný odbyt. Jsem si jist, že bych sklárnu úspěšně spravoval technicky i komerčně.*“.¹⁸⁰ Břetislav Tománek, který kromě češtiny a němčiny ovládal sloven také polštinu, zažádal současně o přidělení nezařízeného bytu s jednou kuchyní, dvěma pokoji a koupelnou. Ještě v prosinci 1945 mu pan Štěpán Adamus z průmyslového odboru ONV v Sušici sděluje, že záležitost sklárny v Anníně ještě není zcela dořešena a zatím tedy není možno dát konkrétní zprávu o jeho umístění v závodě v Anníně. Po této zprávě následoval dopis pana Tománka ze dne 27. prosince 1945 adresovaný panu Adamusovi, kde mimo jiné píše: „*Obdržel jsem Váš poslední dopis a sděluji Vám, že mám dosud zájem na sklárně v Anníně. Čím déle o tom uvažuji, tak jasněji vidím, jaké nádherné věci se dají vytaviti na tamnější elektrické peci. Sdělte mi prosím, zda též annínská sklárna jest zestátněna.*“.

Do řešení záležitosti obsazení národního správce do Annína se zapojil i ředitel Legiobanky v Praze Fr. Fučík, který oznámil Hospodářské skupině sklářského průmyslu v ČSR, že se hledá vhodný sklářský odborník pro správu

¹⁸⁰ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 6, inv. č. 50, Dopis ze dne 22. února 1945 adresovaný průmyslovému referátu ONV v Plzni

firmy J. E. Schmid, sklárna Anninov u Sušice. Důvodem mělo být, že jmenovaný národní správce již z odborného hlediska nevyhovuje. Jak pan ředitel Fučík podotkl: „*Má to býti, pokud možno, sklářský chemik, protože techniků je tam dostatek. ONV v Sušici má zájem na tom, aby tam byl vyslán spolehlivý Čech, protože se jedná o národnostně citlivé rozhraní. Nejráději by tam přijmul výbor příslušníka čsl. zahraniční armády, nebo českou oběť koncentračních táborů.*“ Tento text je jasným důkazem složitých poměrů v pohraničí. Přesvědčení a zájem pana Fučíka dokládá i další z dopisů, kdy se ONV v Sušici dotazuje, zda v oboru dřevoprůmyslu není v kraji nějaký volný podnik ze zajištěného německého majetku, stejně tak se hlásí zájemci z oboru sklářského. Svůj zájem zdůvodnil: „*Jako ředitel Legioanky a příslušník čs. Vojska v zahraničí, jeví, pro skupinu demobilizovaných vojáků západní i východní zahraniční armády zájem o střední podniky průmyslové. Jedná se o spolehlivé odborníky, kterým naše banka poskytne úvěr do podnikání.*“¹⁸¹ A dále uvádí: „*Předpokládám, že okresní národní výbor v Sušici bude mít zájem na tom, aby se do pohraničního kraje dostali spolehliví, poctiví a odborně způsobilí příslušníci českého národa.*“¹⁸² Z pohledu rodin původních majitelů sklárny si však přímé dopady asi jen těžko můžeme představit. Rozhodně se nejednalo pouze o dopady hospodářské a finanční, ale především lidské.

Současnou situaci a zájmy národních správců, může velmi dobře přiblížit opis článku, který byl zaslán dne 15. listopadu 1945 ONV v Sušici. Odesílatelem článku určeného k otisknutí byl Břetislav Tománek, žadatel o místo národního správce. V článku vystihuje umělecké možnosti, ale jak sám v dopise Výboru mimo jiné uvádí: „*Schválně jsem vynechal otázku „Němců – sklářských odborníků“*“, ale jak rovněž dodává: „*Ve skutečnosti jest na její řešení též pamatováno.*“ Text článku je následující:

„*Možnosti v Sušici.*

V září t.r. navštívil jsem město Sušici a okolí. Poněvadž jsem sklářským odborníkem, díval jsem se očima tohoto na tento kraj. Zjistil jsem velmi zajímavé věci a chci je zde krátce nastíniti.

¹⁸¹ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 6, inv. č. 50, Dopis ze dne 30. září 1945 adresovaný ONV v Sušici

¹⁸² SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 6, inv. č. 50, Dopis ze dne 30. září 1945 adresovaný ONV v Sušici

Sušický okres má v Anníně jedinou a první sklárnu v Československu, kde je sklo taveno elektrinou. Tím je dána možnost, vyrábět velmi jemné, čiré a kvalitní sklo, jako se nedocílí žádným jiným způsobem. Takto utavené sklo je možno zušlechtit na vysoce umělecké výrobky, velmi hledané cizinou a dobře placené. Sklárna jest postavena v lese, daleko od železnice. Tato poloha si vyžadovala, dokud se užívalo jako paliva dříví. Dnes je situace jiná a bylo by třeba podniknout toto:

V Sušici nedaleko nádraží zajistit nebo postavit budovu světlou a tam umístit rafinerii skla, t. j. brusárnu a malírnu skla. Nemám na mysli veliký podnik, nýbrž několik dílen, kde by se umělecky tvořilo a odkud by vycházelo pravé české umělecké sklo. Pracovali by zde školení mistři a dorost by se dodal ze sušického okresu. Surovina by se prozatím tavila v Anníně. Až by bylo možno stavěti, sklárna v Anníně by se zrušila a celková výroba by se přenesla do Sušice. A v Anníně by se jenom vyráběla elektrická energie a přenášela kabelem do Sušice. Jest levnější přenášeti elektrickou energii, než daleko dovážeti suroviny. Výstavbou hydroelektráren v kraji by byla získána levná energie a tím dána možnost podnik rozšířiti a zvětšiti.

Dále jest kraj třeba prozkoumati na výskyt sklářského písku, lepidolitu – v sušické žule-, barytu, vápence a dalších sklářských surovin, aby byla získána surovinová základna pro sklářský průmysl. Veliká pozornost by musela býti věnována dorostu, aby tento průmysl měl dostatek kvalifikovaných pracovníků.

Sušice má jedinečnou příležitost vybudovat ve svém městě a okolí umělecký sklářský průmysl a příslušné místo by nemělo tuto příležitost nechat propadnouti.“ – pod článkem podepsán Sláva Borský.¹⁸³

Z doby těsně poválečné známe přesnou evidenci hotového zboží ve skladu i zboží broušeného. Co se týče nabídky produktů i škály druhů a velikostí, téměř se nelišila od té, která byla vyráběna již v době předchozích majitelů. Jednalo se o tisíce kusů výrobků, které byly evidovány dle druhu, počtu a váhy skla. Tak například váha broušeného skla byla vyčíslena na 3 533.010 kg, přičemž při 20% ztrátě, se kterou se počítalo při broušení, činila čistá váha 2 827 000 kg. Za kilogram zboží se počítalo 70 Kčs. Celkem tedy bylo na skladě broušené zboží v hodnotě 197 890 Kčs. Na skladě bylo také velké množství zboží určené jako materiál pro následný brus.

¹⁸³ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 6, inv. č. 50, Korespondence p. Tománka – článek „Možnosti v Sušici“

Po zavedení národní správy měl velkou rozhodovací pravomoc průmyslový referát ONV. Kromě povolení k drobnému prodeji skla povoloval i drobné nákupy. Týkalo se to např. udělení odběrního oprávnění na 2,5 kg kravských oháněk z Městských jatek v Sušici, které sklárna potřebovala na vlastní výrobu leštících kotoučů k leštění broušeného olovnatého skla. Nedlouho po zavedení národní správy se však řešilo, co s provozem dále. Jednalo se o sklárnu v Anníně i Dlouhé Vsi. Vzhledem k tomu, že dle dekretu o znárodnění energetických zdrojů došlo k záboru vlastních zdrojů elektrické energie, musely obě sklárny za dodávky energie začít platit Jihočeským elektrárnám, čímž se zvýšila nákladovost výroby. Sklárna v Dlouhé Vsi platila za dodávky od 1 července 1945, kdy byl zahájen provoz pece po zavedení národní správy. Bylo tedy několik alternativ. Ponechat v provozu elektrickou tavící pec v Dlouhé Vsi, kupovat proud od elektráren a současně zažádat o povolení zvýšení cen surového skla o částku, která by pokryla dodávky elektrické energie. Další variantou bylo zrušení zdejší hutě a přenesení výroby do Annína, kam by společnost Jihočeské elektrárny zavedla vedení od silnice v délce asi 400 m a kupovat proud pouze pro zdejší pec. I toto řešení by si vyžádalo zvýšení cen. Druhá annínská pec měla být stále napájena vlastním proudem, který sklárna nemusela platit. Další alternativou bylo postavení nového silnějšího elektrického vodního díla, které by mohlo produkovat proud pro 4 až 6 elektrických sklářských pecí, což by znamenalo možnost produkce asi 600 kg surového skla. Investice do vodního díla by si však dle odhadů vyžádala 5 až 6 milionů korun. Ovšem odběr proudu pro 4 sklářské pece od dodavatele by ročně přišel na cca 1 200 000 Kčs. Nové vodní dílo mohlo dle odhadů vyrobít tolik proudu, že by postačilo i k zásobování vedlejšího Nového Městečka, které jak bylo uvedeno: „*Jest rezervované pro naše zaměstnance, a které ještě nebylo elektrizováno.*“.¹⁸⁴ Vzhledem k novým možnostem byl na využití 5 pecí plánován i výrobní program, kdy 2 pece měly sloužit pro tavení olovnatého skla pro vlastní výrobu, další 2 pece pro tavení křišťálu sodného rovněž pro zpracování matovým brusem a malbou, ale také k prodeji v surovém stavu jako hospodářské sklo k broušení. Poslední pec měla být využita k tavení barevného skla. V případě, že by nedošlo k vybudování nového vodního díla, měla být přinejmenším zvětšena kapacita sklářské pece v Anníně na produkci alespoň 150 kg surového skla,

¹⁸⁴ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 6, inv. č. 50, Dopis ze dne 12. března 1946 ohledně sklářských pecí adresovaný Československým závodům sklářským, n. p.

přičemž by se využívalo vlastní energie a pouze chybějící by se odebírala od Jihočeských elektráren. Další možností bylo opravit dosud stojící zachovalou 6 pánvovou sklářskou pec a znovu uvést do provozu starý generátorový systém Siemens z dob Františka Novotného a využívat pec na uhlí v kombinaci s pecí na elektrický proud. Rovněž se však uvažovalo o zbourání původní a vystavění nové generátorové pece o 4 pánvích.¹⁸⁵

Z přehledu aktiv a pasiv ze závěru roku 1945 víme, že na mzdy dělníků na hutí bylo vyplaceno 12 580,20 Kčs, na mzdy na brusírně 45 437,20 Kčs a na mzdy pomocných dělníků a pomocného personálu 13 025,10 Kčs. Navíc byly vyplaceny vánoční příplatky v celkové výši 12 450 Kčs. Aktiva byla v celkové hodnotě 4 991 730,40 Kč. Největší podíl na tom měly budovy v hodnotě 1 942 605 Kčs, pozemky v hodnotě 251 480 Kčs a finanční úložky v peněžních ústavech v celkové částce 1 197 176 Kčs. Dalšími významnými položkami byly zásoby skla v hodnotě 540 672,80 Kčs a zásoby surovin v hodnotě necelých 100 tisíc korun. S dalšími položkami, jako byly např. pohledávky u odběratelů nebo živý inventář, činila hodnota aktiv k 31. prosinci 1945, jak již bylo uvedeno, celkem 4 991 730,40 Kčs.

Jendou z povinností národních správců bylo podávat průmyslovému referátu ONV v Sušici pravidelná měsíční a čtvrtletní hlášení. Hlášení obsahovala údaje o stavu aktiv a pasiv, měsíční odbyt vyjádřený fakturovanou hodnotou za prodané výrobky. Obzvláště zajímavé jsou údaje o počtu zaměstnanců, zvláště byl uváděn počet českých a zvláště počet německých zaměstnanců. Samostatně byl vyčíslen celkový počet žen zaměstnaných v závodě.¹⁸⁶

¹⁸⁵ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 6, inv. č. 50, Dopis ze dne 12. března 1946 ohledně sklářských pecí adresovaný Československým závodům sklářským, n. p.

¹⁸⁶ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 6, inv. č. 46, Měsíční hlášení národního správce ze dne 12. září 1945, ze dne 3. října 1945 a ze dne 8. ledna 1946

Výtah z měsíčních hlášení národního správce:

Za červen a červenec 1945

Počet zaměstnanců:				
Pozice	Počet	Z toho Čechů	Němců	Žen
Dělníci	53	4	47	
Úředníci	3	3	0	
Uční	10	0	10	
Celkem:	66	7	576	12 dělnic
Fakturovaná hodnota výrobků:			125 032 Kčs	
Hodnota dosud nevyřizených objednávek			150 000 až 200 000 Kčs	

Za srpen 1945

Počet zaměstnanců:				
Pozice	Počet	Z toho Čechů	Němců	Žen
Dělníci	58	4	54	
Úředníci	4	3	1	
Uční	11	0	11	
Celkem:	73	7	66	18
Fakturovaná hodnota výrobků:			134 169 Kčs	
Hodnota dosud nevyřizených objednávek			150 000 až 300 000 Kčs	

Za září 1945

Počet zaměstnanců:				
Pozice	Počet	Z toho Čechů	Němců	Žen
Dělníci	68	2	66	
Úředníci	2	2	0	
Uční	5	0	5	
Celkem:	75	4	71	12 dělnic
Fakturovaná hodnota výrobků:			105 571 Kčs	
Hodnota dosud nevyřizených objednávek			15 000 Kčs	

Za říjen listopad a prosinec 1945

Počet zaměstnanců:				
Pozice	Počet	Z toho Čechů	Němců	Žen
Dělníci	94	5	89	
Úředníci	5	5	0	
Uční	12	0	12	
Celkem:	111	10	101	32
Fakturované hodnota výrobků:			356 564 Kčs	
Hodnota dosud nevyřizených objednávek			300 000 Kčs	

Velmi podrobná hlášení národní správci podávali čtvrtletně nebo prostřednictvím různých speciálních dotazníků a zpráv na vyžádání. Ve čtvrtletních hlášeních nechyběl ani výdajový, příjmový a finanční plán nebo účet rozvažný. Podrobněji však byl řešen i počet zaměstnanců na různých pozicích, především dělnických.¹⁸⁷ Nad rámec toho se ve sklárnách konaly revize o hospodaření, ze kterých byla rovněž podávána velmi podrobná hlášení.

Výtah ze čtvrtletního hlášení národního správce za IV. čtvrtletí:

Zaměstnanci	Vedoucí úředníci	Ostatní úředníci	Dělníci				Učedníci	Celkem
			odborní	naučení	pomocní	domáctí		
Muži	1	2	12	27	10	--	14	66
Ženy	--	1	--	--	23	--	--	24
Celkem:	1	3	12	27	33	0	14	90
Z toho Němci a Maďaři:	--	--	11	27	30	--	14	82
Potřeba dalších zaměstnanců	--	--	10	5	5	--	5	25
Hodiny, platy a mzdy za poslední čtvrtletí:								
Hodiny dělníků a účňů:	Odpracované							42 051,00
	Odpadlé (nemoci, dovolené atp.)							2 546,00
Celkem hrubé platy / mzdy v Kčs:	Úředníků							46 517,00
	Dělníků a účňů							320 257,00
Odměna národního správce v Kčs:	Vladimír Koutský	Odměna					13 050,00	
		Věcné požitky					byt a palivo	
Prodejní obrát v Kčs:								668 427,10
Hodnota vyrobeného zboží v prodejních cenách v Kčs:								1 050 000,00
Využití mírové kapacity zařízení v %:								80,00
Postačitelnost zásoby hlavních surovin při tomto využití kapacity:								8 týdnů
Navázání obchodních styků s cizinou:								
s Anglií:	Hodnota objednávek v Kčs:							486 000,00
	Z tohot expedováno v Kčs:							40 000,00

Výtah ze správy o revizi v Uměleckých sklárnách Jos. Ed. Schmid, ze dne 29. října 1945:

Počet zaměstnanců k:	31.12.1943	31.12.1944	9.11.1945	
Úředníci:	---	---	4	
Mistři:	3	3	6	
Dělníci:	32	32	59	
Učni	6	8	12	
Dělníci v zemědělství	Stálí	1	1	9
	Příležitostní	nelze zjistit	nelze zjistit	7
Celkem:	42	44	97	

Tyto výkazy jednoznačně dokládají, že po válce se měnilo národnostní složení osazenstva podniku, ale i obyvatelstvo celé obce, minimálně do konce roku 1945

¹⁸⁷ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 6, inv. č. 46, Čtvrtletní hlášení národního správce za IV. čtvrtletí 1945 ze dne 14. března 1946

velmi pomalu. Většina zaměstnanců podniku byla stále německé národnosti, čemuž odpovídalo i složení obyvatel v obci. V době těsně před válkou bylo v politické obci Vatětice, jejíž součástí byla i osada Wunderbach s Annínem je k roku vydání Sborníku Sušicka z roku 1938 uvedeno 566 obyvatel, převážně Němců. Čechů a jiných cizinců zde bylo pouze 41.¹⁸⁸ Podobný stav přetrvával ještě bezprostředně po skončení války. Nicméně vzhledem k pracovním pozicím zde můžeme pozorovat jednu zásadní změnu. Po válce nebyl žádný z Němců zaměstnán na pozici úředníka, všichni Němci byli zaměstnaní v dělnických pozicích a zajímavé je, že právě německé národnosti byli i všichni učni. Naopak úřednické pozice byly obsazeny výlučně zaměstnanci české národnosti. Žádný Čech však v té době v závodě ještě nepůsobil jako učeň. V listopadu 1945 byly pro vystaveny seznamy všech zaměstnanců, českých i německých, s uvedením pozice. Sklárna současně zažádala Hospodářskou skupinu sklářského průmyslu o intervenci u Osídlovací komise při ONV v Sušici i u orgánů provádějících odsun německých obyvatel, aby kvalifikované síly nebyly odsunuty za hranice státu. Zaměstnanci byli rozděleni do 3 kategorií dle kvalifikace. V kategorii A/ byli uvedeni zaměstnanci, kteří mohli být ze závodu uvolněni ihned, jakmile bude sehnána náhrada z řad českých pracovníků; v kategorii B/ byli uvedeni ti, kteří mohli být uvolněni pro odsun po zapracování nových českých pracovních sil; v kategorii C/ ti, kteří byli v závodě nepostradatelní. Komentář v textu je více než výmluvným popisem poválečné situace i postojů vůči německému obyvatelstvu: „*Poslední jsou tři dělníci, kteří svoji vysokou kvalifikací nemají za sebe náhradu a jejich vystěhováním za hranice našeho státu by byl vážně ochromen sklářský průmysl v našem okresu, neboť náhrady z řad českých sklářů není a pak spojenecké armády by použily jejich znalostí k vybudování konkurenčních skláren, což by mělo za následek velké ztráty na státních ziscích ze zahraničních obchodů. Náš názor je ten, že takto Němci spíše mohou odčinit zločiny na našem národě, když je použijeme k budování nového národního průmyslu, než kdyby takoví odborníci byli odsunuti za hranice, kde by měli od spojeneckých armád daleko lepší životní podmínky, než kdy budou mít u nás.*“¹⁸⁹ Situace týkající se nových českých zaměstnanců byla velmi špatná a českých

¹⁸⁸ KETT, Frant.; PĚTRÍK, Boh.: Sborník Sušicka, díl VII. Popis obcí Místopis Sušicka – okres Hartmanice, Sušice 1938, s. 445

¹⁸⁹ SOA Třeboň, odd. ČB, fond č. 941 - A-I-5, kart. č. 6, inv. č. 50, text z dopisu ze dne 13. listopadu 1945 ohledně odsunu Němců adresovaný předsednictvu ONV v Sušici

pracovních sil byl nedostatek. Národní správa se tedy nesnažila o snižování počtu německých pracovníků a nahrazování českými, ale naopak o udržení německých zaměstnanců a zvyšování stavu personálu o české zaměstnance v případě, že takové síly k dispozici budou a zajistit tak vyšší produkci továrny. Z tabulek i dalších zpráv také vyplývá, že počet zaměstnanců se za velmi krátkou dobu podařilo zdvojnásobit. Navíc ve sklárně začali fungovat kromě národního správce ještě další placení úředníci. V tom byl zásadní rozdíl oproti předcházejícímu období, kdy administrativní a účetní záležitosti vedli zaměstnanci firmy Karla Schella v Dlouhé Vsi, kteří tyto práce vykonávali společně pro oba podniky.

Změna obyvatelstva v obci i kompletní výměna osazenstva závodu za Čechy trvala celá desetiletí. Netýkalo se to pouze sklárny v Anníně, ale celého regionu. Dle pamětníků se i v řadě obchodů ještě v 50. a 60. letech mluvilo téměř výlučně německy. To platilo i pro města jako např. Sušice. Desetiletí nebo spíše staletí trvající převahu Němců ve sklářském oboru dokládají i ustálené, zažitě a stále používané odborné sklářské termíny, které dodnes ve sklářské hantýrce skláři při práci používají. Rovněž výchova budoucího odborného sklářského personálu z řad Čechů si vyžádala dlouhou dobu. Po válce však zůstávali sklářskými odborníky téměř výhradně Němci a rychlá výměna by zapříčinila okamžitý pád podniku. Pro řadu místních Němců se navíc sklárna stala téměř jedinou možností zaměstnání a obživy. Tak například pracovali ve sklárně i rodinní příslušníci bývalých majitelů. Sama paní Erika Hofmann se svojí rodinou odešla z Annína až v roce 1962. A že to pro ně hodně znamenalo, dokazuje i fakt, že její dcera Hana provdaná Kuplent na otázku, kdy odešli ze Šumavy, okamžitě uvádí přesné datum 17. května roku 1962. Rodina byla nucena opustit zemi a odstěhovat se do Německa. I zde se však zpočátku snažili věnovat svému oboru. V době odchodu chodila paní Hana do 5. třídy. Dodnes vzpomíná na školu na sv. Mouřenci, kde se vyučovalo při svíčkách, žáci si sami skládali uhlí do sklepa. Třídy byly složené z dětí různých národností, docházely sem děti původem z Maďarska či Ruska.¹⁹⁰

Ing. Karl Schell však změnu situace v roce 1945 neunesl a sám v červnu 1945 ukončil svůj život. Jeho rodinní příslušníci byli odsunuti.

V roce 1948 se annínská brusírna stala součástí národního podniku Šumavské sklárny Lenora, které byly později připojeny k národnímu podniku Český křišťál

¹⁹⁰ Dle rozhovoru s paní Hanou Kuplent, veden ve dnech 7. a 8. prosince 2013

v Chlumu u Třeboně. Když v roce 1965 vznikl národní podnik Sklářny Bohemia se sídlem v Poděbradech, stala se brusírna na dlouho dobu součástí tohoto podniku.¹⁹¹

Po únoru 1948 se navíc změnila situace v celém československém hospodářství. Nastalo období plánovaného hospodářství, zcela v komunistické režii byla personální politika ve sklárnách. Stejně tak zaměření celého československého hospodářství na těžký průmysl, silně ovlivnilo investice do ostatních odvětví. Přes všechny tyto potíže slavilo české sklářství další úspěchy na mezinárodním poli, např. v rámci Světové výstavy EXPO v Bruselu 1958. Následně v 60. letech dochází k modernizaci sklářských provozů.¹⁹²

¹⁹¹ KUDRLIČKA, Vilém ; ZÁLOHA, Jiří: Umění šumavských sklářů, České Budějovice 1987, s. 147

¹⁹² KIRSCH, Roland a kol.: Historie sklářské výroby ... s. 29

VIII. Novodobá historie sklárny, současnost a budoucnost

V září roku 1993 přebírá zdejší podnik se 70 zaměstnanci pan Ing. Jiří Růckl, který ji získává jako součást akciové společnosti Skláren Bohemia, a. s., Poděbrady. Srdcem provozu firmy „Antonín Růckl a synové s.r.o.“, od roku 1998 akciová společnost „RÜCKL CRYSTAL a.s.“, v té době byla a dodnes je sklárna v Nižboru nedaleko Berouna. Nebylo to prvně v historii, kdy se setkaly dva významné sklářské rody Schmidů a Růcklů. Prastrýc dnešního prezidenta společnosti Růckl Crystal Ing. Jiřího Růckla, Ignác Růckl, měl zhruba ve 2. polovině 17. let 18. století v nájmu tehdy ještě funkční sklárnu ve Zlaté Studni, která je tak těsně spojena se jmény z rodiny Schmidů.¹⁹³ Začátky sklárny Růckl Crystal spadají až do roku 1846. Výrobky ze zdejší sklárny nacházejí svá odbytí daleko za našimi hranicemi, můžeme se s nimi setkat na výstavách v Německu, v Anglii, kde firma měla dokonce svou vlastní reprezentaci pro britský trh, ale také v USA či Dubaji. Sklárna Ing. Jiřího Růckla se specializuje na ruční výrobu vysoce kvalitního olovnatého křišťálu a orientuje se převážně na zakázkovou výrobu a kolekce rozmanitých designů. Výrobky sklárny Růckl můžeme vidět při předávání trofejí pro nejlepší sportovce, ať už se jedná o dostihy, motosporty nebo tenis. Trofeje ze sklárny Jiřího Růckla mají mezi svými oceněními například tenistky Martina Navrátilová či Martina Hingisová. Objevují se i mezi dary nejvyšších vládních představitelů významným zahraničním hostům. Jako dar obdržela unikátní výrobek ze sklárny Růckl při své návštěvě v březnu 1994 holandská královna Beatrix. Výrobky nižborské sklárny se prezentují také v České republice nejen přímo v areálu sklárny v Nižboru, dříve i v Anníně, ale také v prestižních a turisticky zajímavých destinacích jakou jsou města Český Krumlov a Karlovy Vary. Právě z nižborské sklárny putovaly sklářské výrobky k broušení do Annína, kde v té době pracovalo 60 až 80 zaměstnanců. Polovina z nich však byli zaměstnanci technického zázemí, brusičů bývalo kolem 30. Kromě brusírny v Anníně Ing. Růckl provozoval rovněž turistický hotel a reprezentační prodejnu skla.¹⁹⁴ Ing. Jiří Růckl je rovněž důkazem toho, že kulturní přesah a vliv sklárny či brusírny na obec zde nesehrál

¹⁹³ RÜCKL, Jiří: příspěvek Minulost a současnost sklářství v Anníně ... s. 111-112

¹⁹⁴ Archiv Ing. Jiřího Růckla, brožura firmy „Antonín Růckl a synové s.r.o., sklárna Nižbor“-Sklárna – brusírna Annín, vydáno v roce 1995

svou roli pouze v dávné historii sklárny, ale jde ruku v ruce i s jeho přesvědčením. Důkazem není jen provozování již zmíněného turistického hotelu a prodejny, ale především rekonstrukce místní obecní kapličky, která byla zajištěna a financována z jeho prostředků a z výtěžků zdejší provozovny. Součástí společnosti „Antonín Rückl a synové s.r.o.“ byla brusírna v Anníně až do roku 2003, kdy zde pracovalo 52 zaměstnanců. Po Jiřím Rücklovi se stala nájemkyní sklárny od 1. května roku 2003 dosavadní vedoucí paní Stanislava Benešová, která zde vedla brusírnu až do roku 2012, kdy továrna dostala nového majitele.¹⁹⁵

I přestože od ukončení 2. světové války se provoz sklářské huti v Anníně omezil pouze na brusírnu, blýská se v současné době snad na lepší časy a v budoucnu se možná dočkáme i znovuoobnovení zašlé tradice slavných sklářů z Annína. Nový majitel, pan Petr Švrčula, který v roce 2012 získal sklárnu v dražbě, je v novodobé historii sklárny v pořadí již třetím majitelem. Se sklárnou zakoupil i část původního strojního zařízení, například tři brousící stroje z 20. let 20. století. Petr Švrčula, jehož předci pocházejí ze Sušice a z Kašperských Hor, má k tomuto kraji velmi blízký vztah. Ačkoliv není původním oborem sklář, snaží se velmi rychle a intenzivně zorientovat ve sklářské tematice, v technikách výroby i zušlechťování skla. V původní továrně dnes funguje reprezentativní prodejna českého skla. Ta je zároveň prodejní galerií drobných šumavských sklářů, kteří zde mohou nabízet své výrobky. Plány současného majitele jsou velké, rád by navázal na slavnou tradici místního sklářství a využil „genia loci“ tohoto místa. Pracuje se na přípravách muzea se sklářskou tematikou. Expozice by se měla věnovat historii továrny, rodinám majitelů, tradičním annínským výrobním postupům i produktům. Součástí by mohla být také expozice týkající se dějin každodennosti ze života sklářů. To vše si však vyžádá čas. Největší překážkou je potřeba nemalého objemu finančních prostředků na znovuoobnovení alespoň části provozu brusírny; samozřejmě ještě větší je potřeba peněz pro znovuoobnovení huti. Dnešním potřebám moderního sklářského provozu již nevyhovuje technický stav některých částí bývalé továrny, jejich adaptace si vyžádá velké investice. Přesto zde již dnes funguje kromě prodejny malá brusírna a nový majitel je také jediným majitelem ochranné známky sklárna Annín.

¹⁹⁵ Dle rozhovoru s paní Stanislavou Benešovou, veden ve dnech 7. a 8. prosince 2013

V roce 2012 opustili továrnu i poslední původní brusiči, kteří přenesli své umění do nedalekého Rajska, které se nachází asi 1,5 km od původní sklárny. Zde založili v prosinci roku 2012 firmu s názvem „Sklárna Annín s.r.o.“ a pokračují ve své práci. Bývalá dlouholetá zaměstnankyně společnosti „Český křišťál“ v Anníně, později nájemkyně tamního provozu, opustila spolu s ostatními brusiči původní budovu z důvodu vysokých nákladů a zastaralého technického zázemí a nyní společně provozují tuto malou brusírnu a snaží se pokračovat v původní tradici, i když v jiném místě. V malé brusírně, vzniklé odštěpením a přestěhováním z původní historické sklárny na konci roku 2012 vzniklo pracovní místo pro 5 brusičů. Své výrobky dodávají zahraničním zákazníkům například z Ázerbajdžánu, Ruska i Saúdské Arábie. Základní surovinou je čistý křišťál zejména ze skláren v Nižboru, Poděbradech a Světlé nad Sázavou. Výrobky jsou zdobeny převážně tradičním dekorem, který je neustále velmi žádaný v cizině. Kromě toho brousí i dekory dle vlastních návrhů. Po předkreslení základní sítě voděodolnou barvou probíhá celý proces broušení až do závěrečného chemického čištění. Za chemickým leštěním výrobky putují do sklárny v Nižboru, zpět se pak vracejí k jemnému dobroušení. Základní kostra je broušena na diamantových kotoučích. Matové výplně se dělají až po vyleštění, poté se již jen výrobek omyje horkou vodou se saponátem, opláchne octovou vodou a celý proces je završen finálním nalepením etiket. Brusiči se snaží při práci zachovávat tradiční postupy, používány jsou stále i původní a dosud funkční nástroje ještě z doby Rakouska-Uherska. Zdejší provozovnu je možné navštívit i v rámci exkurze a výrobky zakoupit v prodejní galerii vedle brusírny. Tam je možné zakoupit výrobky broušené zde v brusírně, ale také výrobky dalších šumavských sklářů, ať už se jedná o duté sklo, ozdoby či drobné dekorační předměty nebo skleněné perle. Tyto prodejní galerie jsou beze sporu skvělou příležitostí k prezentaci výrobků drobných šumavských sklárniček, které dnes na Šumavě fungují a dávají možnost vzpomenout na bývalé sklářské hutě, které v minulých staletích pokrývaly celou Šumavu. Právě v době dokončování této práce v Rajsku otevřeli nové interaktivní sklářské muzeum, kde si návštěvníci mohou sami vyzkoušet broušení skla. Expozici vznikala ve spolupráci se sklářským muzeem ve Frauenau. Cílem je přitáhnout pozornost turistů. Snem provozovatelky je ale

hlavně získání nových pracovníků a výchova nové mladé generace, která by chtěla v tradici dále pokračovat.¹⁹⁶

Znovuzrození šumavského sklářství a jeho slavná historie prospívají rozvoji turistického ruchu v regionu. Bývalá továrna v Anníně je také jedním ze zastavení cyklistů i pěších turistů na sklářské stezce, jak uvádí tabule u továrny představující historii této sklárny. I sklářské muzeum v bývalé annínské továrně nás jistě přivítá velmi brzy. Nezbyvá než držet palce všem, kteří se sklářskému řemeslu věnují nebo chtějí věnovat, aby se našel dostatek prostředků na realizaci plánů a snů, které pomohou oživit zašlou slávu českého skla na Šumavě.

¹⁹⁶ Dle rozhovoru s paní Stanislavou Benešovou, veden dne 5. září 2013

IX. Kaple v Anníně

Dnes můžeme v Anníně najít dvě kaple. A obě jsou spojené s místními skláři. Menší kaplička kolem osázená kaštanovými stromy stojí v samém centru obce na místě, kde původně stávala stará sklářská huť. Kaplička prošla rekonstrukcí v době, kdy byla zdejší brusírna součástí sklářské společnosti „Antonín Rückl a synové s.r.o.“.

Druhá kaple se nachází na návrší nad sklárnou a je rodinnou hrobní kaplí sklářů rodu Schmid. Je to obdélníková gotizující kaple s dvoupatrovou hranolovou věží a zaklenutým presbytářem. Jejím zakladatelem byl majitel annínské sklárny Josef Eduard Schmid, stavba kaple začala v květnu roku 1886.¹⁹⁷ Jednou z pohnutek pro založení kaple se stala velmi smutná rodinná událost. Dne 24. března roku 1886 povolal Bůh k sobě milovanou dceru Josefa Eduarda Schmida z Annína Therese. Therese zemřela velmi mladá po krátké nemoci v pouhých osmnácti letech. Zanedlouho po této tragické události bylo započato se stavbou rodinné hrobky. Vedení stavby se ujal Gerard Rücker.¹⁹⁸ Kapli osvětlují čtyři gotická malovaná okna zdobená rostlinným a květinovým dekorem, vitráže oken byly ryty a malovány v rodinné sklárně.¹⁹⁹ Vnitřní vybavení je většinou novogotické; uprostřed kaple se nachází oltář zasvěcený sv. Anně s polychromovanou sochou světice s dcerou Marií. Kromě dalšího vybavení zde najdeme epitafy rodiny Schmidů. Tyto epitafy s podobiznami členů rodu jsou cennými trojrozměrnými prameny ke genealogii této sklářské rodiny. Hrobky jsou umístěny v suterénu kaple pod epitafy a prostory jsou nepřístupné.

Při vnitřní výzdobě byla užita celá řada sklářských výrobků, které jsou cennými doklady historie sklářství na Šumavě. Velmi cennou součástí výzdoby jsou ověsky z křišťálového skla, které byly vyrobeny ve sklárně v Anníně. Poslední exemplář z této původní výzdoby dnes můžeme najít u rodiny Schmid-Hofmann v německém Wangenu. Dále zde byly umístěny např. dvě krásné vázy, které jsou dnes součástí expozice Muzea Šumavy.²⁰⁰ Bohužel se kaple stala cílem řádění zlodějů, přičemž došlo k poničení a hlavně k nenahraditelné ztrátě některých předmětů. Mezi odcizenými předměty byla i socha sv. Anny s dcerou

¹⁹⁷ Z rodinného archivu Schmid-Hofmann, Wangen.

¹⁹⁸ Z rodinného archivu Schmid-Hofmann, Wangen.

¹⁹⁹ Dle rozhovoru s paní Erikou Hofmann, veden ve dnech 7. a 8. prosince 2013

²⁰⁰ Ze strojopisných poznámek Dr. V. Horpeniaka ze září 1989; Muzeum Šumavy Sušice

Marií, šest stříbřených skleněných svícňů, krucifixy z hlavního oltáře, od vchodu do kaple i další menší krucifixy, které byly umístěny nad pamětními deskami. Dále zmizely různé vázy z oltáře, dřevěné misály, skleněné dekorace, které byly kolem dokola oltáře, závěsná lampa pro věčné světlo a řada dalších památek. Rovněž bylo rozbito jedno ze zdobených oken i barevné okno nad vchodem do kaple a několik pamětních obrázků. Skelní tabule na pamětních deskách byly roztlučeny. Při vloupání došlo k nevyčíslitelným ztrátám umělecké hodnoty a hlavně k nenahraditelným ztrátám z pohledu osobního vztahu rodiny k těmto předmětům.²⁰¹

Kaple prošla v průběhu let několika rekonstrukcemi. Koncem 80. let 20. století došlo k výměně střešní krytiny a dílčím opravám fasády. K větším vnějším úpravám kaple sv. Anny došlo zásluhou potomků rodiny Schmid-Hofmann v roce 1994. Jak uvádí text z rodinného archivu, v roce 1994 proběhlo jedno z rodinných setkání v Anníně. Pro zajištění tohoto setkání se sešla rodina Hofmann s rodinou Schmerler v Anníně už v lednu, aby zajistili dostatek ubytování, neboť ubytovací kapacity v Anníně nestačily. Vhodné doplnění našli v nedaleké Dlouhé Vsi v nově zbudovaném penzionu „V lukách“. Hlavním důvodem rodinného setkání měla být právě rekonstrukce rodinné hrobky, což iniciovala paní Erika Hofmann. Při setkání se každý mohl přímo v místě na vlastní oči přesvědčit o tom, v jakém stavu kaple je. Jak je v tomto německém textu uvedeno: *„Můžeme být hrdí, že jsme potomky tak rozvětvené sklářské rodiny, jejíž kořeny sahají tak hluboko do minulosti. Její světoznámé výrobky nacházejí ještě dnes na Šumavě velký obdiv.“* Dále se zde uvádí: *„Pro naše děti a potomky jsou pamětní desky v kapli zajímavé a zachovánihodné. Jsou tichými svědky naší minulosti.“* Choulostivým tématem byla samozřejmě otázka financování a rozsahu nutných oprav. Na financování renovace kaple byla uspořádána rodinná sbírka, na které se podíleli všichni příbuzní žijící dnes v Německu.²⁰² Hrobka není jen místem posledního odpočinku rodiny Schmidů, ale rovněž i posledních majitelů sklárny Novotných a Schellů.

²⁰¹ Poslední ze skleněných závěsů, které byly původní součástí výzdoby kaple, dnes můžeme najít v domě rodiny ve Wangenu.

²⁰² Archiv rodiny Schmid-Hofmann, Text k plánovanému rodinnému setkání v roce 1994
Z textu můžeme rovněž usoudit na neustálou soudržnost mezi členy rodiny, protože setkání mělo sloužit i k upevnění svazků mezi vzdálenější rodinou, k příležitosti, aby se i jejich děti vzájemně poznaly, ale také aby i nejmladší potomci rodin poznali vlast jejich prarodičů a rodičů.

Bez dalších podrobnějších záznamů o setkání víme, že dne 22. července 1994 vydala Správa Národního parku a Chráněné oblasti Šumava ve Vimperku souhlas k úpravám kaple. Souhlas byl adresován obecnímu úřadu Dlouhá Ves. Byl limitován několika podmínkami. U vnější omítky bylo doporučeno zachovat barevnou kombinaci okr bílá, popř. pouze bílá, střešní krytina měla být natřena tmavě hnědou barvou a vstupní dveře měly být ponechány v přírodní barvě, popř. natřeny hnědou barvou v odstínu přírodního dřeva.²⁰³

V kapli je pohřbeno v 17 sarkofázích a 2 urnách celkem 19 členů rodu.

*Členové rodu, kteří jsou v kapli pohřbeni*²⁰⁴:

<i>Therese Schmid</i>	+ 1886
<i>Anna Schmid rozená Kralik</i>	+ 1891?
<i>Anna Novotny (narozena mrtvá)</i>	+ 1892
<i>Josef Schmid</i>	+ 1897
<i>Therese Schmid rozená Eisner</i>	+ 1897
<i>Rudolf Schmid</i>	+ 1898
<i>Dorothea Schmid rozená Böhm</i>	+ ?
<i>Marie Schmid</i>	+ 1908
<i>Barbara Novotny</i>	+ 1909
<i>Josef Eduard Schmid</i>	+ 1910
<i>Josefine Pock rozená Schmid</i>	+ 1917
<i>Hermine Schmid</i>	+ 1934
<i>Karl Schell</i>	+ 1945
<i>Franz Novotny</i>	+ 1946
<i>Anna Novotny rozená Schmid</i>	+ 1948
<i>Franz Baier</i>	+ 1960
<i>Theodor Schell sen.</i>	+ 1919
<i>Theodor Schell jun.</i>	+ 1920

Kaple je dnes v péči obecního úřadu v Dlouhé Vsi a není volně přístupná. Pravidelně ji navštěvují potomci rodiny z Německa. K tomuto místu slavných

²⁰³ Archiv rodiny Schmid-Hofmann, Souhlas k úpravám kaple ze dne 22. července 1994

²⁰⁴ Archiv rodiny Schmid-Hofmann, ze soukromých poznámek rodiny.

předků se váže i jedna ze vzpomínek, kterými se paní Erika Hofmann vrací zpět do let svého dětství. S napětím vypráví historku, jak o Vánocích, když byla ještě malé děvče, jako každý rok navštívila se svou maminkou kapli. Na každý ze sarkofágů postavily a zapálily svíčky. Poté jí maminka řekla, ať zůstane na místě a odebrala se nahoru na kůr hrát vánoční písně. Malá Erika tak zůstala stát sama mezi náhrobky, když se náhle něco dotklo její nohy. Asi si každý dokáže představit, jak se malé dítě v tomto tajuplném místě muselo leknout. Vysvětlení se nakonec ukázalo velmi prosté, v kapli se objevila jejich kočka. Dodnes to však zůstalo v jejích vzpomínkách na maminku, na domov, na Annín.²⁰⁵

²⁰⁵ Dle rozhovoru s paní Erikou Hofmann, veden ve dnech 7. a 8. prosince 2013

X. Annín a annínské sklo nejen v expozici Muzea Šumavy

V muzeu Šumavy v Sušici, resp. v jeho pobočce v Kašperských Horách dnes můžeme najít řadu exponátů, které byly vyrobeny sklárnou v Anníně. Výrobky jsou tak spolu s výrobky dalších šumavských skláren, např. sklárny rodiny Lötzü, přímými důkazy kvality a nápaditosti zdejší produkce. Po 2. světové válce Muzeum Šumavy obdrželo darem převážnou část předmětů z panského domu v Anníně, sklo rodiny Schmidů a také část vzorkovny. Velká část skla byla však po skončení války roztlučena, jen nepatrnou část se podařilo zachránit. Tyto i další předměty týkající se sklářského rodu Schmid jsou uloženy nejen v expozici, ale především v depozitáři muzea. Jedná se o portrétní galerii rodiny Schmidů – oleje na plátně, část sklářské historické knihy z 19. století a další předměty i dokumenty z majetku rodiny J. E. Schmida. Předměty byly veřejnosti představeny nejdříve v rámci speciální tematické expozice v Muzeu Šumavy v Sušici, následně se přesunuly do Kašperských Hor, kde jsou od jara roku 2009 součástí stálé expozice šumavského sklářství. Muzeum vlastní také soubor skleněných negativů z majetku rodiny Schmidů, které byly objeveny v Anníně. Je to soubor osobních fotografií rodiny. Součástí sbírek je i část ručně psaného receptáře, který si vedl Josef Eduard Schmid ještě jako malý chlapec. Do sbírek se dostal zásluhou PhDr. Lněničkové, druhá část je v soukromých sbírkách. PhDr. Lněničková a Dr. Horpeniak jsou zachránci mnoha předmětů, které dokládají dlouholetou tradici šumavského sklářství, a které by jinak byly z velké části odsouzeny k zániku. Díky nim dnes tyto předměty můžeme vidět a obdivovat v expozicích.

Z korespondence mezi paní Erikou Hofmann a Muzeem Šumavy z roku 2010 se dozvídáme o dalším daru. Muzeum v Kašperských Horách získalo od paní Eriky darem dvě krásné vázy, unikátní produkt z továrny na výrobu křišťálového skla Jos. Ed. Schmida v Anníně. Vázy jsou vysoké 45 cm, jsou zhotoveny z růžového přejímaného skla s emaily a zdobeny broušeným oválným květinovým dekorem na přední straně a osmilistou rozetou na zadní straně. Jsou zdobeny také bohatým zlaceným dekorem. Vázy byly původně součástí výzdoby

v rodinné hrobní kapli v Anníně, kterou nechal vybudovat její pradědeček Josef Eduard Schmid.²⁰⁶

Mezi sklářské skvosty, jež jsou úzce spjaty s rodinou Schmidů, patří dvě stříbřené vázy, které se předávají jako svatební dar v rodině, jak již bylo zmíněno v kapitole II. Vázy se dostaly do muzea v roce 2008 ze Slovenska zásluhou Dr. Lněničkové. Zakoupeny mohly být díky významnému finančnímu příspěví Plzeňského kraje. Vyjednávání o prodeji bylo velmi dlouhé a pro rodinu to znamenalo nelehké rozhodnutí, ke kterému nakonec svolili jen z důvodů velmi smutných a velmi osobních, jak vypráví doktorka Lněničková. Tyto dva exponáty byly nakonec zakoupeny za téměř 200 000 Kč a převážnou část prostředků věnoval právě Plzeňský kraj.

Dále můžeme v expozici muzea vidět nádhernou karafu a část likérové soupravy z bezbarvého a růžovofialového skla zdobeného zlatým irisem, malbou a emaily. Jedná se o produkci z firmy Josef Eduard Schmid z doby kolem 1870 až 1880. Ze stejné produkce pochází i dva o něco starší poháry a dóza ze zeleného skla, rovněž zdobeno zlatou malbou a emaily s květinovým dekorem. Zastoupeno je zde i bohatě broušené bezbarvé i barevné sklo. Produkce prvního desetiletí 20. století je zastoupena na svou dobu velmi moderními poháry na víno v čirém provedení i irisované v netradičních barvách i zdobení. Co se tvaru a zdobení týče, velice zaujmou nohy pohárů zhotovené například ze dvou nitek či jemně točené ze dvou nitek do tvaru elipsy nebo s nohou ve tvaru zvonu, které by jistě i dnes ocenili příznivci moderního umění v užitém řemesle. Z drobných předmětů je v muzeu krásný křišťálový kříž, pravděpodobně z doby kolem roku 1900. Exponáty jsou nepřehlédnutelným důkazem toho, jak krásná, jemná, precizní a kvalitní produkce se ve sklárně vyráběla.

Součástí sbírek Muzea Šumavy je lahvička na šňupavý tabák z doby kolem roku 1890. Jedná se o výrobek z křišťálového skla zdobený brusem a emaily. Další produkt tohoto typu je z šedavého zakaleného skla, rovněž dekorován brusem a malbou. Tato lahvička je však součástí soukromé sbírky. Unikátním exponátem jsou potom skleněné housle vyrobené v Anníně z počátku 20. století. Na housle je možné skutečně hrát.

²⁰⁶ Archiv rodiny Schmid-Hofmann, Z věnovacího listu paní Eriky Hofmann adresovanému Muzeu Šumavy dne 13. srpna 2010

Samotný projekt na zřízení stálé expozice šumavského skla v Kašperských Horách představil Dr. Vladimír Horpeniak, odborný pracovník Muzea Šumavy v Kašperských Horách v rámci semináře „*Sklo bez hranic – Glas ohne Grenzen*“, který se konal ve dnech 7. až 8. října roku 1999. Záměr na založení expozice spadá už do roku 1991, kdy byl v sousedství budovy Muzea v Kašperských Horách přikoupen další objekt a následně v krátké době alespoň částečně adaptován na výstavní prostory. Adaptace celého objektu a instalace sbírek pak proběhla s velkým přispěním PhDr. Lněničkové, která se stala kurátorkou zdejších sbírek. Muzeum Šumavy je dnes zcela jistě vlastníkem nejrozsáhlejší sbírky historického skla dokumentující historii a vývoj sklářského umění v této oblasti.²⁰⁷ V práci jsem vyjmenovala jen některé z exponátů annínské provenience.

Není to ovšem pouze Muzeum Šumavy, které vystavuje nebo v minulosti vystavovalo sklářské umění rodiny Schmidů. Speciální výstavy se konají také na německé straně Šumavy.

Sklu z Annína byla věnována i výstava v muzeu skla v bavorském městečku Frauenau, která se konala pod názvem „Glas aus Annathal – Sklo z Annína“ od 20. prosince 2011 do poloviny dubna následujícího roku. Na výstavě spolupracovalo „Glasmuseum Frauenau“ s Muzeem Šumavy v Kašperských Horách, resp. v Sušici, které zapůjčilo některé z exponátů. Kurátorkou výstavy byla PhDr. Jitka Lněničková.

V roce 1992 se konala zvláštní výstava v Kašperských Horách, ale také v Bavorském lese. Byly vystavovány různé exponáty ze sklářské huti v Anníně nebo v Lenoře firem Schmid a Kralik. Výstavy byly doprovázeny fotografiemi a různými vyznamenáními z veletrhů či světových výstav, shrnutými v jednom rámovaném obraze, který měl dříve své místo v jídelně prarodičů paní Eriky Hofmann, tedy Novotných.²⁰⁸

²⁰⁷ HORPENIAK, Vladimír: příspěvek Projekt vybudování stálé expozice šumavského skla v Kašperských Horách publikovaný ve Sborníku příspěvků ze semináře 7. – 8. října 1999, *Sklo bez hranic – Glas ohne Grenzen*, Sušice 1998, s. 111-112

²⁰⁸ Dle rozhovoru s paní Erikou Hofmann, veden ve dnech 7. a 8. prosince 2013. Archiv rodiny Schmid-Hofmann, fotografie obrazu s řadou vyznamenání

Závěr

Jak jsem uvedla již v úvodu práce, annínská sklárna je jednou z nejstarších dosud funkčních skláren na našem území. I když je zde dnes pouze brusírenský provoz, činnost této továrny trvá téměř nepřetržitě od konce 18. století. A i když snad někdy stojí trochu ve stínu jiných konkurenčních podniků, zasloužila si tato sklárna a její majitelé podrobnou pozornost. Vymezila jsem si na první pohled možná velmi jednoduchý, ale na druhou stranu nesmírně složitý cíl, a to shrnout dosavadní poznatky o historii sklárny a rozšířit je v co možná největší míře o poznatky nově získané. Nechtěla jsem se omezit na opakování již publikovaných informací, ale spolu s novými informacemi je zařadit do nového kontextu. Bylo to složité, protože archivní materiály jsou velmi roztržité a nesouvislé. V průběhu více než 200 let trvání sklárny došlo k mnoha událostem, které způsobily ztráty archivních materiálů, ale i zničení nebo ztráty zbylého vzorkového materiálu. Snahou této práce bylo představit majitele, kteří se zasloužili o vznik, rozvoj i fungování továrny, a jejich rodinné vazby. Továrna byla od 2. poloviny 19. století předávána z otce na syna nebo spíše z tchána na zetě. Chtěla jsem také představit sklárnu nikoliv jen jako uměleckou, ale především jako hospodářskou jednotku, která žádala investice, ale také přinášela zisk a obživu pro majitele i desítky zaměstnanců a jejich rodiny. Díky údajům o mzdách dělníků si můžeme udělat představu nejen o zdejší sklárně, ale o výdělcích sklářů obecně. Když se sklárně nedařilo, nebylo to většinou v důsledku špatného vedení podniku, ale z důvodu vnějších okolností, jako např. probíhající 1. a 2. světové války nebo v mezidobí se odehrávající velké světové hospodářské krize. Tyto skutečnosti neměly dopad pouze na zdejší sklárnu, ale na sklářský průmysl obecně. Stejně tak doba zavedení národní správy a následné zestátnění a hlavně výměna personálu za občany české národnosti nám může dát základní představu o zjitřených náladách kdekoliv v novém Československu po roce 1945. Dle této studie si tedy můžeme udělat základní představu o fungování dalších skláren s tímto výrobním artiklem a podobnou velikostí, a to nejen na Šumavě. Sklárna a brusírna v Anníně je pro takovou představu velmi vhodným vzorkem právě z toho důvodu, že je jednou z nejstarších dosud funkčních provozoven na našem území a její vývoj trval téměř nepřetržitě více než 200 let.

Zcela záměrně byl v této práci potlačen umělecký a výtvarný vývoj skla, protože jím se zabývají jiné rozsáhlé publikace. Omezila jsem se tedy pouze na uvedení produktů, barevné škály a konkrétních předmětů, které se ve sklárně v Anníně buď vyráběly, nebo se zde zušlechťovaly. Více jsem se zaměřila na vedlejší aktivity, které zdejší továrníci provozovali, protože i ty byly důležitou součástí jejich hospodaření. Na podnikání rodiny Schmidů, Novotných a Schellů vidíme, že aktivity továrníků se nesoustřeďovaly úzce vyhraněným směrem po linii sklářského podnikání, ale součástí toho bylo i rozsáhlé hospodaření a kulturní činnost. Takové hospodaření nebylo pouze doménou těchto továrníků, patřilo velmi často k podnikatelským aktivitám většiny továrníků, protože pozemky, lesy i vody, poskytovaly nejen úrodu a obživu, ale také suroviny nezbytné pro podnikání.

Sklářství v tomto regionu bylo vždy nesmírně důležitým odvětvím a hospodářskou příležitostí. Zdejší sklo se směle vyrovnalo proslulým sklům italským nebo anglickým a nacházelo své obdivovatele daleko za našimi hranicemi. Tak jako v jiných odvětvích, i sklářství pomalu upadlo nebo spíše téměř vymřelo. V posledních letech dochází k znovunalezení a obrození této slavné tradice. Jen stěží se dá předpokládat, že se v budoucnu přiblíží své slavné minulosti, přinejmenším však na ni nedá zapomenout. Velký potenciál mají malé sklárny v rámci turistického ruchu v regionu, ať už se jedná o prodej výrobků v prodejních galeriích, malé expozice nebo exkurze do výroben, skláren i brusíren. Můžeme jen doufat, že dnešnímu majiteli sklárny se v budoucnu toto znovuoživení podaří i v továrně v Anníně, kde snad jednou může znovu kromě brusírny fungovat i sklářská huť. Genius loci tohoto místa je k tomu doslova předurčen.

Mým cílem bylo napsat souhrnnou práci o sklárně v Anníně od počátku až do dnešních dnů. Dosavadní práce se omezovaly spíše na statě, které se zaměřily většinou na dobu starší a vzhledem k datu jejich vydání podrobně nepopisovaly nebo jen velmi zjednodušeně nastínily např. proces zavedení národní správy nebo novodobou historii. Krásná publikace PhDr. Lněničkové Příběhy šumavských sklářů byla vedena po linii jednotlivých skelmistrů. Já jsem ve své práci zvolila odlišný přístup. Předchozí stránky jsou výsledkem a naplněním stanoveného cíle.

Dalším okruhem, o který by se historie sklárny v Anníně dala ještě rozšířit, by bylo sledování migračních okruhů zdejších skelmistrů i ostatního personálu.

To by si však zasloužilo spíše samostatnou studii a migraci sledovat v širším smyslu v souvislosti s migrací na jiných sklářských hutích.

Asi jen těžko lze hledat správná závěrečná slova, kterými zakončit práci o sklářství a rodině slavných sklářů. Všichni dnes můžeme, i když již jen v omezeném množství v expozicích, obdivovat krásu sklářských výrobků, ale jen málokdo z nás si dokáže představit, co úsilí a dřiny za touto krásou stojí. Co znamená každodenní rutina mistrů sklářů, brusičů a všech, kdo za touto krásou stojí.

Seznam příloh

Seznamy:

Seznam č. 1)

Výtah z katalogu výrobků z doby Františka Novotného z let 1918 až 1934

Grafické listy č. 1 – 35

SOA Třeboň, odd. ČB, fond „Josef Eduard Schmidt“

Obrázky:

Obrázek č. 1)

Josef Eduard Schmid s manželkou Annou v roce svatby 1863

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 2)

Bratři Schmidové: Eduard – sklárna v Anníně, Rudolf - sklárna ve Stachách-

Kusově, Josef – sklárna v Podlesí, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 3)

Rodina Schmid: dědeček František Novotný, Hermine, Marie, Anna Schmid,

babička Anna Schmid, Resi, Josefina, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 4) a 5)

Zásnubní oznámení Františka Novotného a Anny Schmidové, 1863

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 6)

František Novotný s matkou Barbarou, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 7)

František Novotný se psem Holkem na lovu, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 8)

František Novotný, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 9)

Rodina Schmid v Anníně: Hermine, Marie, Anna provdaná Novotná, Therese,

Eduard Schmid, Josefina provdaná Pock, Anna Schmid rozená Kralik,

datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 10)

Josef Eduard Schmid na fotografii z roku 1903

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 11)

Ing. Karl Schell,

datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 12)

Barbara Schell, rozená Novotná,

datace neznáma,

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 13)

Olga Novotná provdaná Baier, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 14) a 15)

Svatební den Olgy Novotné a Franze Baiera, 22. listopadu 1924

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 16)

Svatební tabule Olgy Novotné a Franze Baiera dne 22. listopadu 1924,

prostřeno ve velké jídelně v domě Františka Novotného v Anníně

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 17)

Děti Františka Novotného a Anny rozené Schmid: Eduard,

Marie provdaná Übl, Olga provdaná Baier, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 18)

Franz Baier s manželkou Olgou, dcerou Erikou a loveckým psem Lordem,

datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 19)

Erika Hofmann s maminkou Olgou Baier a otcovým psem Lordem

před jejich domem v Anníně, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 20)

Puchi - poslední pes rodiny Baier, 1962

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 21)

Jídelna z doby Josefa Eduarda Schmida, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 22)

Velká jídelna za života Františka a Anny Novotných, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 23)

Původní skleník, dnes pension Jana v Anníně, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 24)

Vánoce v Anníně v době Františka Novotného, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 25) a 26)

Socha Erato v zahradě panského domu v Anníně, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 27)

Pohlednice – Annín, sklárna Jos. Ed. Schmida, v detailech most, obecní kaplička,
datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 28)

Annín s kaplí sv. Mouřence v pozadí, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 29)

Veduta – pohled na Annín s továrnou, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 30)

Pohlednice – Annín, sklárna Jos. Ed. Schmida, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 31)

Osazenstvo sklárny Jos. Ed. Schmida,
nedatováno, pravděpodobně z doby před 1. světovou válkou
Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 32)

Firemní hlavičkový papír z doby Jos. Ed. Schmida a Františka Novotného
Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 33)

Sklárna v Anníně s kancelářskou přístavbou, datace neznáma
Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 34)

Sklárna v Anníně v 90. letech 20. století
Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 35), 36) a 37)

Sklárna v Anníně v roce 2013
Vlastní fotografie

Obrázek č. 38)

Současné patentované logo umístěné na budově sklárny v Anníně, 2013
Vlastní fotografie

Obrázek č. 39) a 40)

Vzorkovna skla v Anníně z doby Františka Novotného, datace neznáma
Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 41)

Annínské sklo – pozitiv, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 42) a 43)

Most arcivévodý Reinera v Anníně, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 44)

Restaurace v Anníně, současný stav, 2013

Vlastní fotografie

Obrázek č. 45)

Hostinec v Anníně, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 46)

Sklep na led v Anníně, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 47)

Stáj pro dobytek, starý mlýn, horní brusírna, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 48) a 49)

Obecní kaplička v Anníně, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 50)

Obecní kaplička v Anníně, současný stav, 2013

Vlastní fotografie

Obrázek č. 51)

Rodinná hrobní kaple rodiny Schmid v Anníně, současný stav, 2013

Vlastní fotografie

Obrázek č. 52)

Detail desky nad vchodem do rodinné hrobní kaple rodiny Schmid v Anníně,
současný stav, 2013

Vlastní fotografie

Obrázek č. 53

Rodinná hrobní kaple rodiny Schmid v Anníně - interiér, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 54)

Pohled na rodinnou hrobní kapli rodiny Schmid v Anníně, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 55) a 56)

Poslední dochovaný křišťálový přívěsek ze sklárny v Anníně,
původně výzdoba rodinné hrobní kaple v Anníně, dnes v domě paní Eriky
Hofmann v německém Wangenu, v pozadí s obrazem Annína

Vlastní fotografie

Obrázek č. 57) a 58)

Poháry darované paní Erikou Hofmann Muzeu Šumavy v Sušici a detail malby

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 59), 60) a 61)

Annínské sklo z doby Františka Novotného:

Souprava na bowli, mísa s úchyty, podnos

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 62)

Annínskké sklo z doby Františka Novotného_

váza s mísou, dvoudílná souprava

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 63) až 71)

Ruční nákres výrobků z doby Františka Novotného

SOA Třeboň, odd. ČB , fond Josef Eduard Schmidt

Obrázek č. 72) a 73)

Dózy s portréty Ing. Karla Schella a jeho manželky Barbary, rozené Novotné,

datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 74) a 75)

Svatební dar firmy Lobmeyr z Vídně Josefu Eduardu Schmidovi

a Anně, rozené Kralík, vyrobeno pravděpodobně v roce 1863

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Přílohy

Seznam č. 1)

Výtah z katalogu výrobků z doby Františka Novotného z let 1918 až 1934'

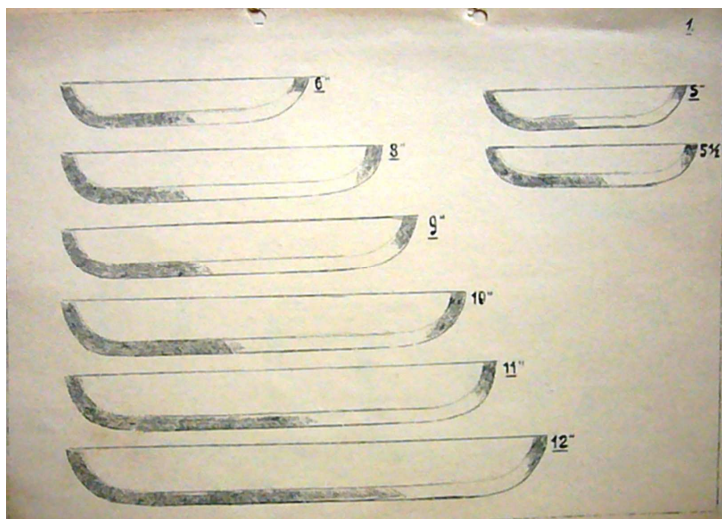
Grafický list č.	Název zboží	Počet velikostí	Cena od	Cena do
			Kč	
1	Talíř	8	4,80	33,80
2	Miska / dóza	7	4,00	30,50
	Miska / dóza	6	3,50	30,20
3	Miska / dóza	6	5,50	32,00
4	Jardiniera - oválná	9	4,80	56,00
5	Jardiniera s ouškem	1	41,00	41,00
	Podnos se dvěma uchy	3	32,00	55,00
6	Jardiniera 8-hranná	3	19,00	40,00
	Podložka / podtácek	4	0,75	1,50
	Talířek	2	0,95	1,30
7	Dóza na bonbóny	7	5,30	30,00
8	Dóza	7	5,70	17,70
9	Dóza	11	14,00	24,00
10	Váza	9	1,80	35,00
	Váza	1	16,50	16,50
11	Váza	9	1,80	39,00
12	Váza	10	1,50	54,00
	Pohár / číše se lžící	1	6,00	6,00
13	Váza	8	10,50	95,00
14	Váza	4	7,10	45,50
	Váza	11	1,60	41,00
15	Váza	3	22,50	70,00
	Váza	3	18,00	46,00
16	Váza	4	12,00	48,00
	Váza	4	24,00	60,00
17	Váza	4	12,00	43,00
	Váza	4	2,00	38,00
18	Váza - koule	6	14,00	92,00
	Miska / dóza	2	5,00	22,00
19	Váza	8	4,50	33,00
	Váza	4	7,50	40,00
20	Podnos	4	30,00	55,00
21	Džbán	1	30,00	30,00
	Pohár / číše	1	5,00	5,00

Grafický list	Název zboží	Počet velikostí	Cena od	Cena do
			Kč	
21	Džbán	4	15,00	20,00
	Pohár / číše	1	3,00	3,00
	Džbán	1	15,00	15,00
	Pohár / číše	1	3,00	3,00
	Džbán	1	15,00	15,00
	Pohár / číše	1	3,00	3,00
	Džbán	1	15,00	15,00
	Pohár / číše	1	3,00	3,00
22	Podnos	1	30,00	30,00
	Podnos - oválný	1	33,00	33,00
	Podnos	1	65,00	65,00
	Podnos	1	50,00	50,00
23	Koš - oválný	7	6,50	55,00
24	Bowle s poklicí	1	65,00	65,00
	Lžička	1	9,00	9,00
	Podšálek	1	110,00	110,00
	Konvice	1	3,40	3,40
	Bowle s poklicí	1	50,00	50,00
	Konvice na bowli	1	4,00	4,00
25	Bowle s poklicí	1	70,00	70,00
	Konvice na bowli	1	4,00	4,00
	Bowle - lžička	1	9,00	9,00
	Bowle s poklicí	1	70,00	70,00
	Konvice na bowli	1	4,00	4,00
	Bowle - lžička	1	9,00	9,00
26	Souprava - dvoudílná	1	36,00	36,00
	Souprava - dvoudílná	1	65,00	65,00
	Souprava - dvoudílná	1	30,00	30,00
	Souprava - dvoudílná	1	40,00	40,00
27	Lampa - dvoudílná	1	34,00	34,00
	Lampa - dvoudílná	1	50,00	50,00
	Lampa - dvoudílná	1	75,00	75,00
	Lampa - dvoudílná	1	34,00	34,00
	Lampa - dvoudílná	1	32,00	32,00
28	Souprava- oválná			
	Podnos	1	12,00	12,00
	Konvička na mléko	1	4,00	4,00
	Cukřenka	1	2,50	2,50
	Flakon na citron	1	5,80	5,80
	Flakon na rum	1	6,00	6,00

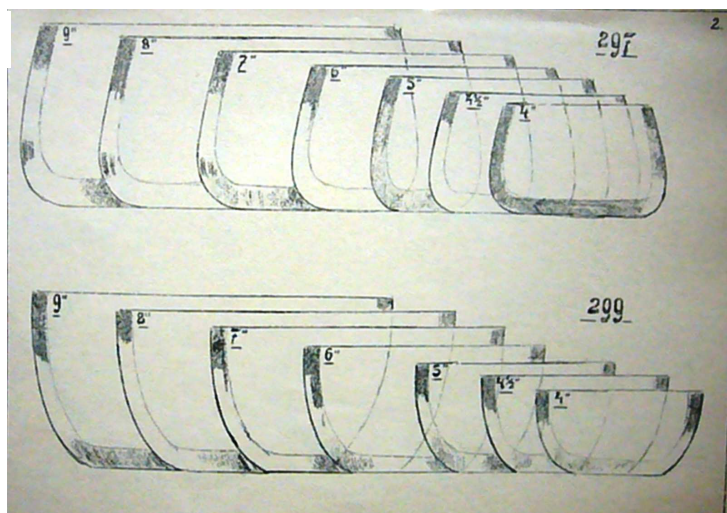
Grafický list	Název zboží	Počet velikostí	Cena od	Cena do
			Kč	
29	Souprava - pravouhlá			
	Podnos	1	14,00	14,00
	Konvička na mléko	1	3,00	3,00
	Cukřenka	1	4,50	4,50
	Flakon na citron	1	4,30	4,30
	Flakon na rum	1	5,50	5,50
	Láhev	1	11,00	11,00
	Láhev	1	14,00	14,00
	Láhev	1	22,00	22,00
	Láhev	1	30,00	30,00
30	Servis			
	Likér	1	2,70	2,70
	Madeira	1	3,50	3,50
	Dezertní víno	1	5,00	5,00
	Červené víno	1	7,50	7,50
	Bílé víno	1	10,00	10,00
	Portské	1	12,00	12,00
	Šampaňské	1	8,00	8,00
	Šampaňské - flétna	1	6,50	6,50
	Pivní pohár	1	13,00	13,00
	Číše na vodu	1	4,20	4,20
	Číše na limonádu	1	3,50	3,50
31	Popelník	1	3,20	3,20
	Popelník	1	5,00	5,00
	Popelník	1	9,50	9,50
	Popelník	1	8,00	8,00
	Popelník	1	6,40	6,40
	Popelník	1	17,00	17,00
	Popelník	1	16,00	16,00
	Popelník	1	15,00	15,00
	Popelník	1	15,00	15,00
32	Mísa s přihrádkami	1	50,25	50,25
	Mísa s přihrádkami	1	48,50	48,50
33	Mísa s přihrádkami	1	48,90	48,90
	Mísa s přihrádkami	1	50,70	50,70
34	Flakon	1	12,50	12,50
	Rozprašovač	1	9,60	9,60
	Dóza	1	14,20	14,20
35	Flakon	1	12,00	12,00
	Rozprašovač	1	9,00	9,00
	Dóza	1	13,50	13,50

Grafický list	Název zboží	Počet velikostí	Cena od	Cena do
			Kč	
35	Flakon	1	10,00	10,00
	Rozprašovač	1	8,00	8,00
	Dóza	1	12,40	12,40
	Flakon	1	11,00	11,00
	Rozprašovač	1	8,50	8,50
	Dóza	1	12,90	12,90

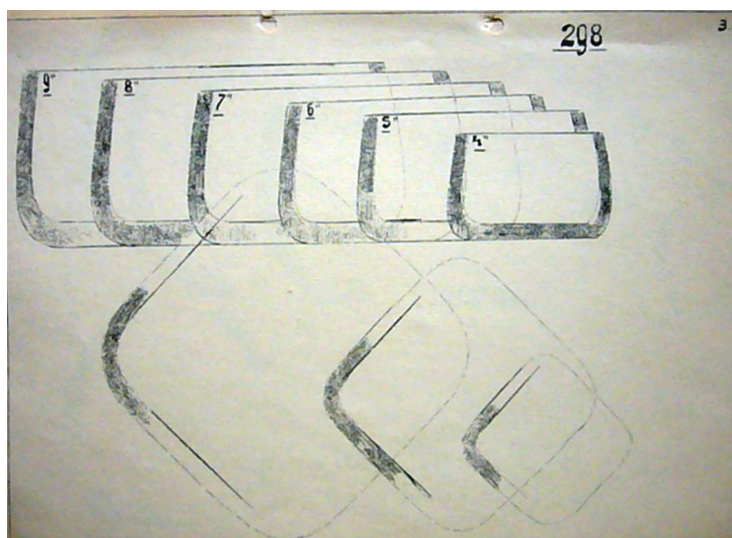
Grafický list. č. 1

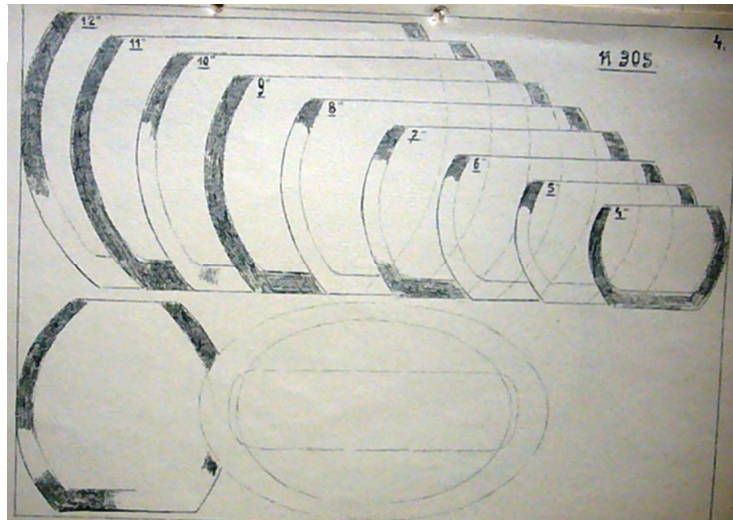
Grafický list. č. 2

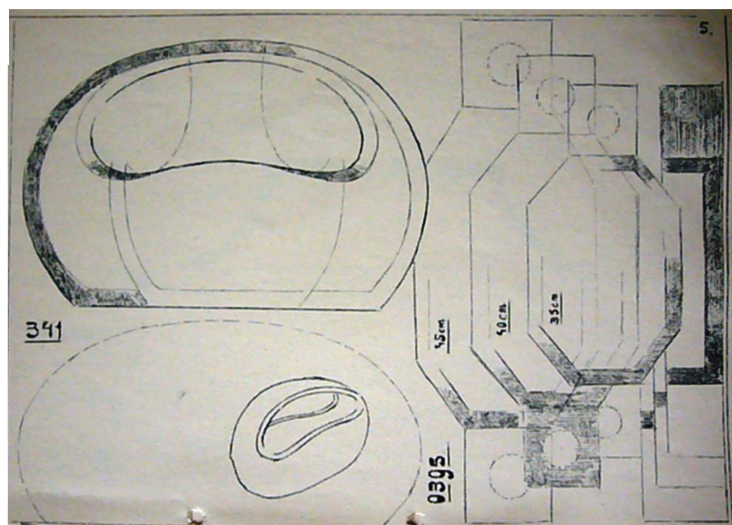
Grafický list. č. 3

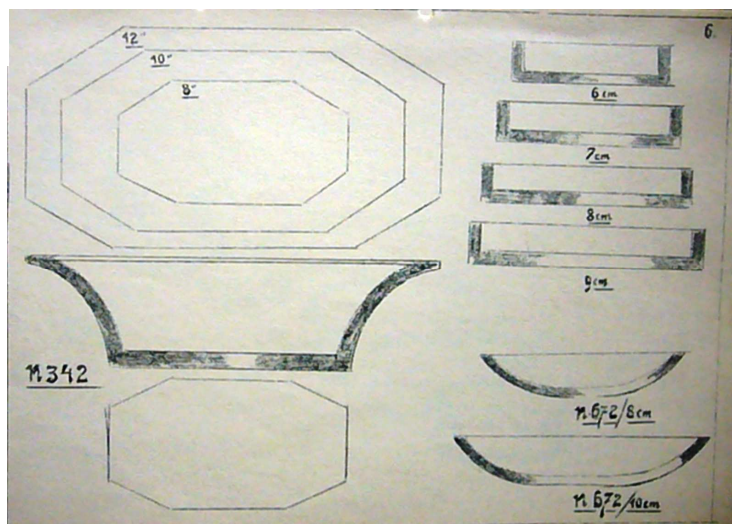
Grafický list. č. 4

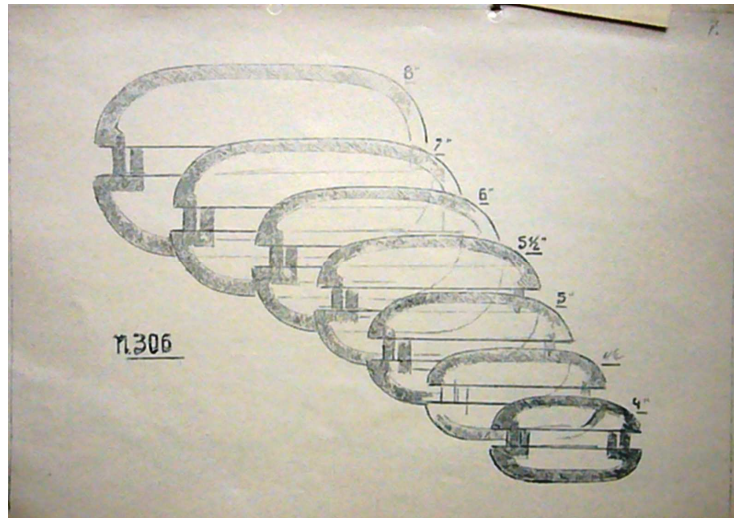
Grafický list. č. 5

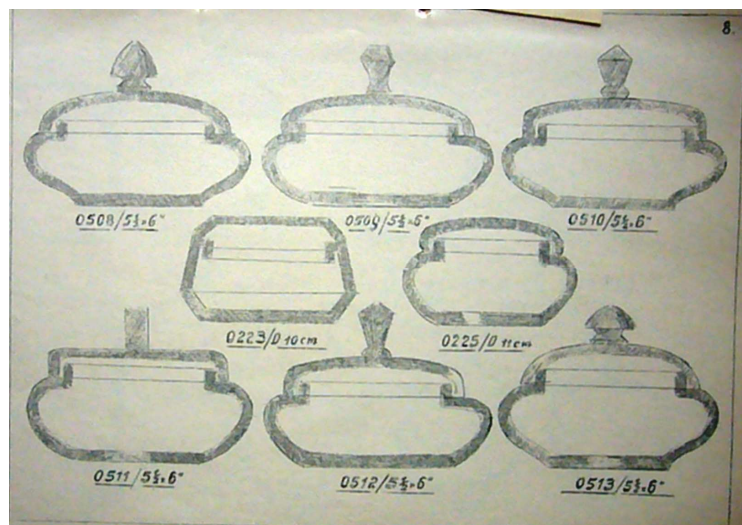
Grafický list. č. 6

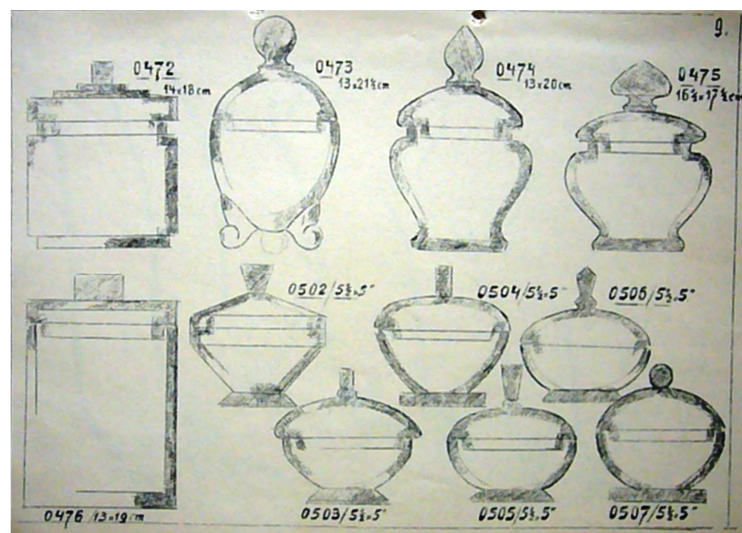
Grafický list. č. 7

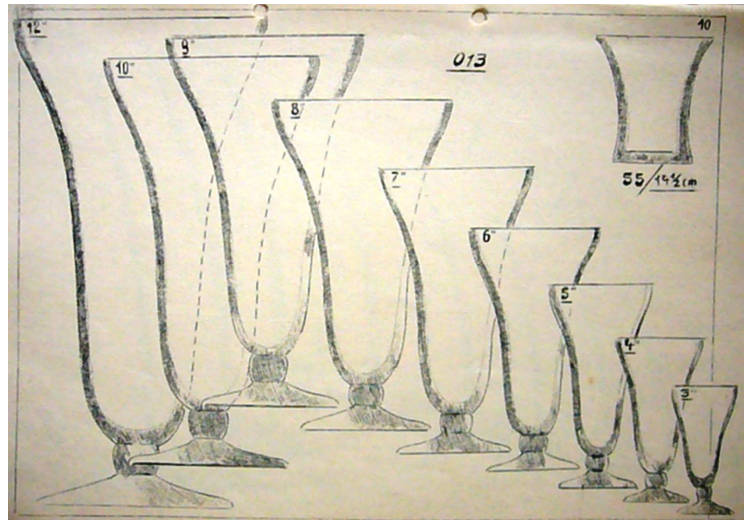
Grafický list. č. 8

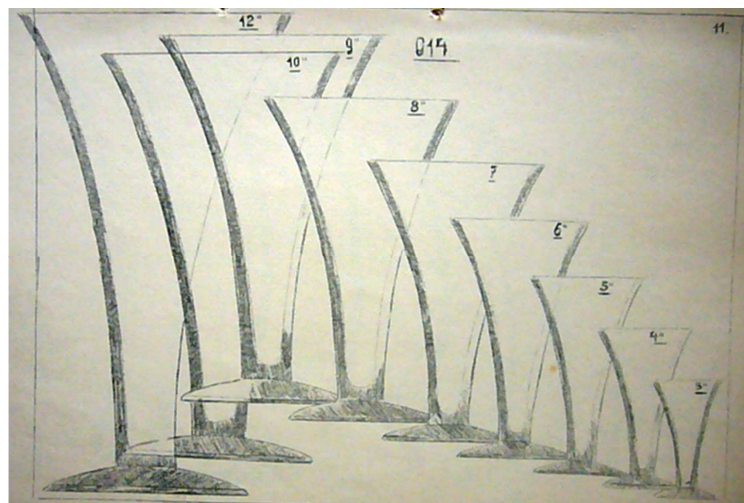
Grafický list. č. 9

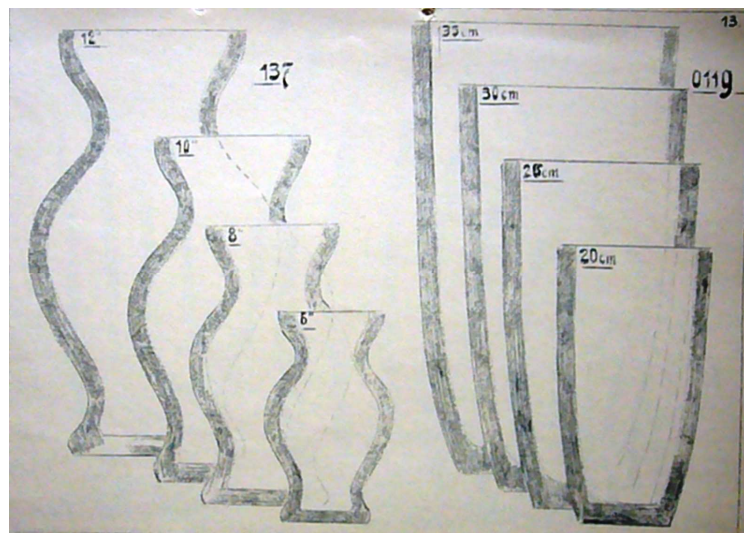
Grafický list. č. 10

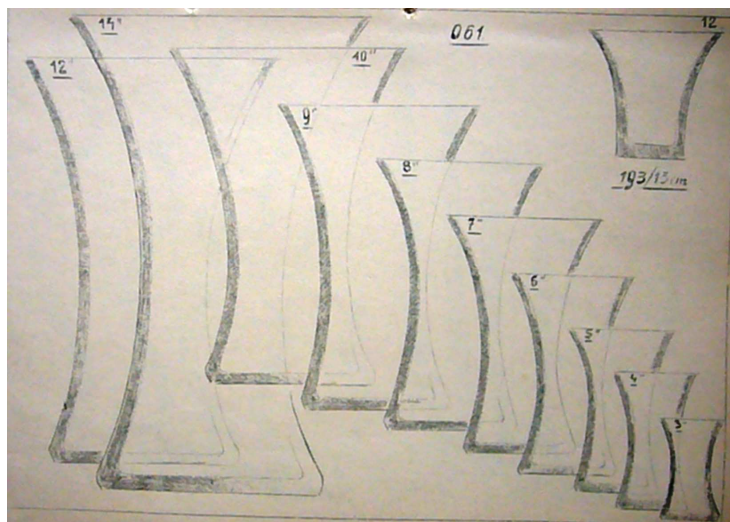
Grafický list. č. 11

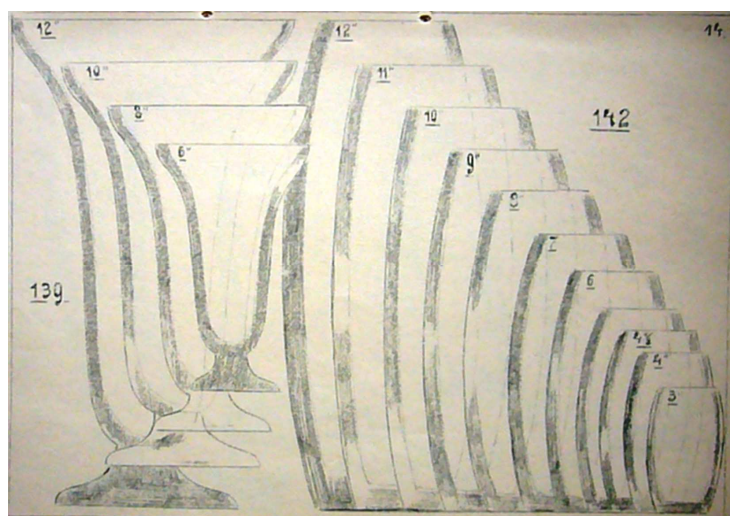
Grafický list. č. 12

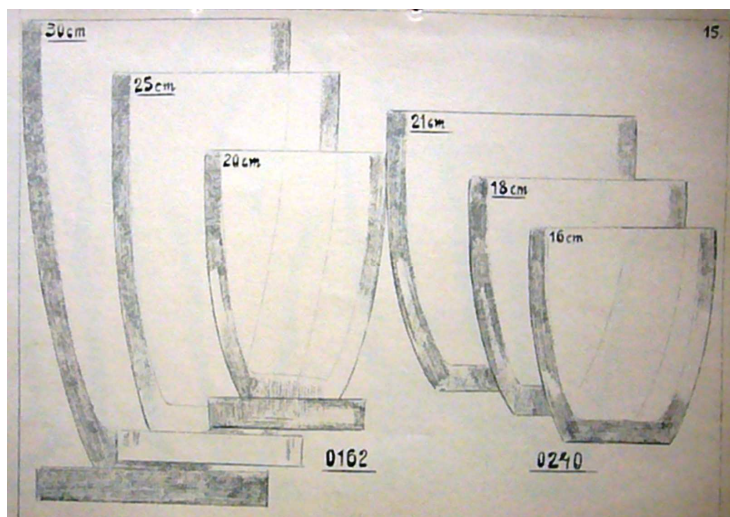
Grafický list. č. 13

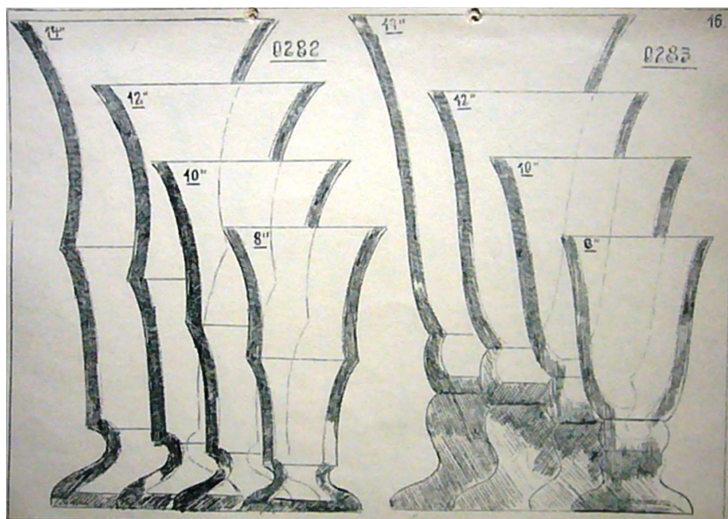
Grafický list. č. 14

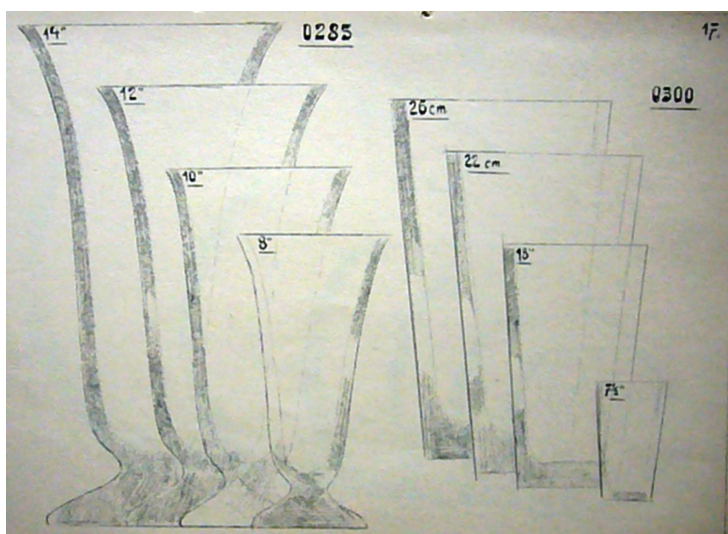
Grafický list. č. 15

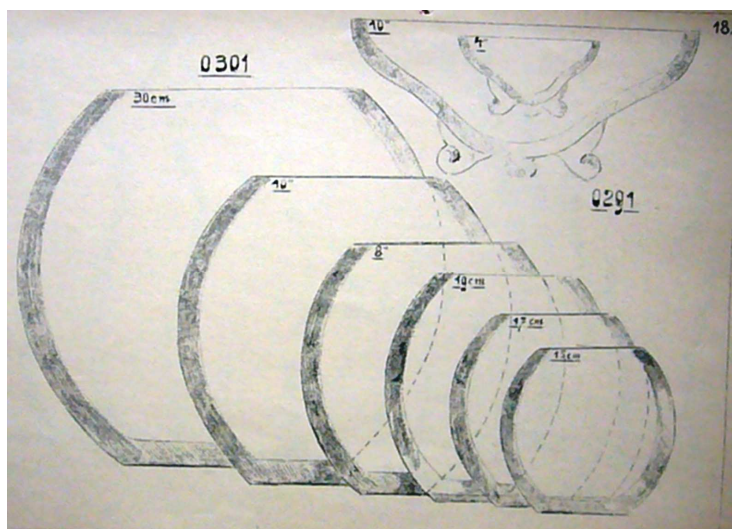
Grafický list. č. 16

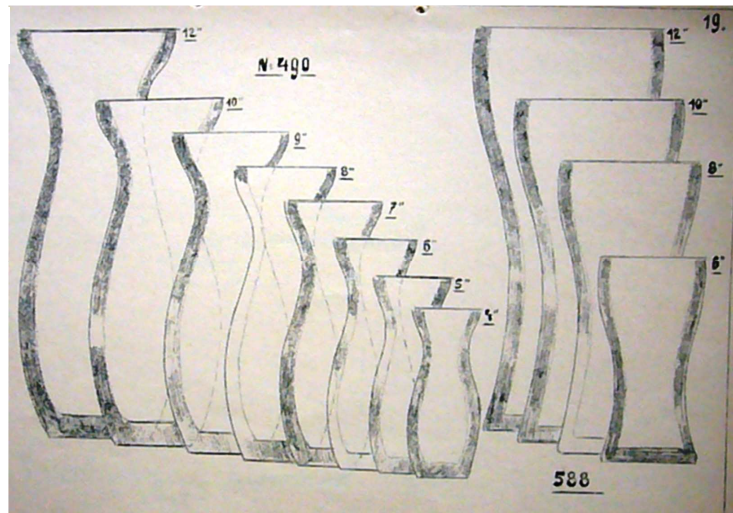
Grafický list. č. 17

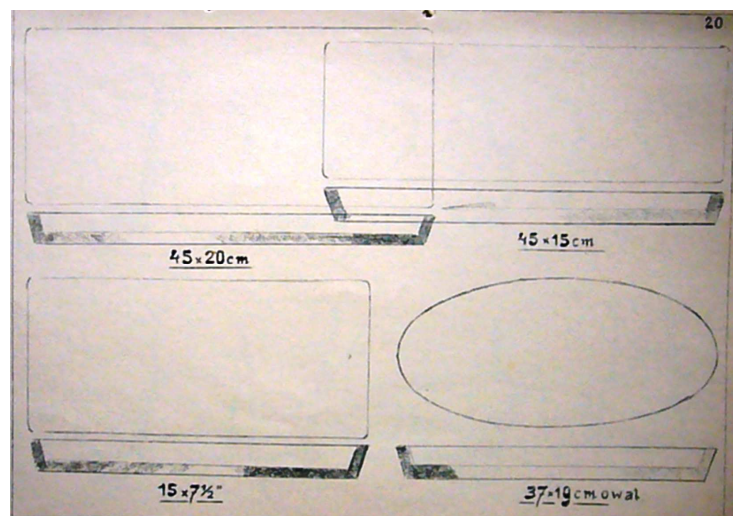
Grafický list. č. 18

Grafický list. č. 19

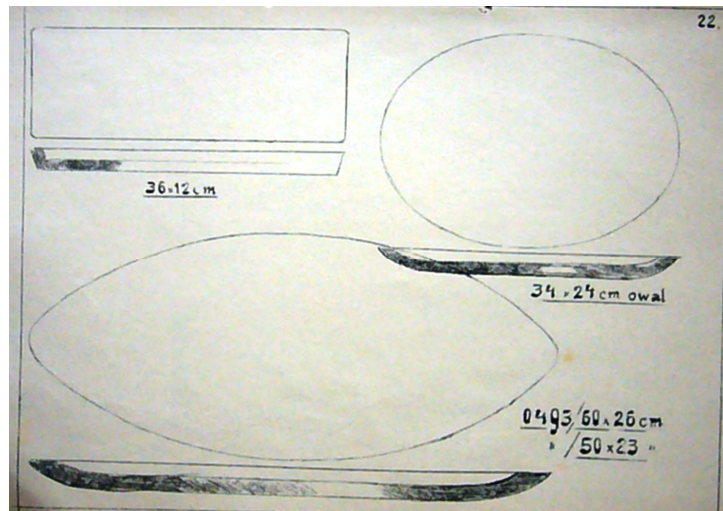
Grafický list. č. 20

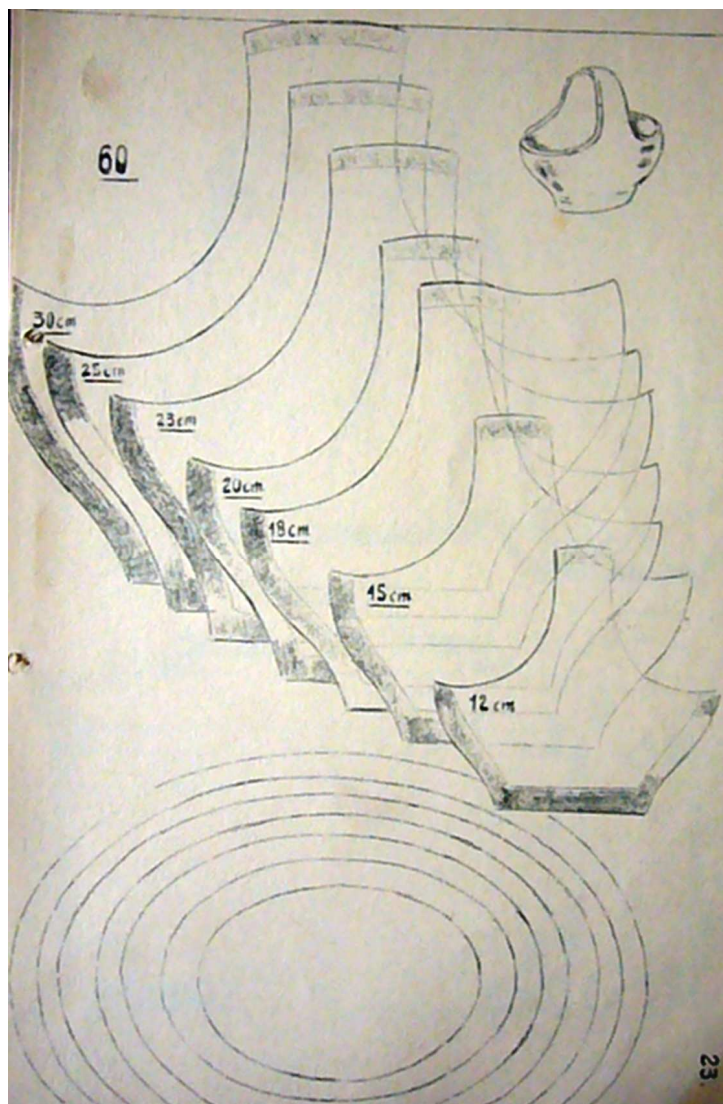
Grafický list. č. 21

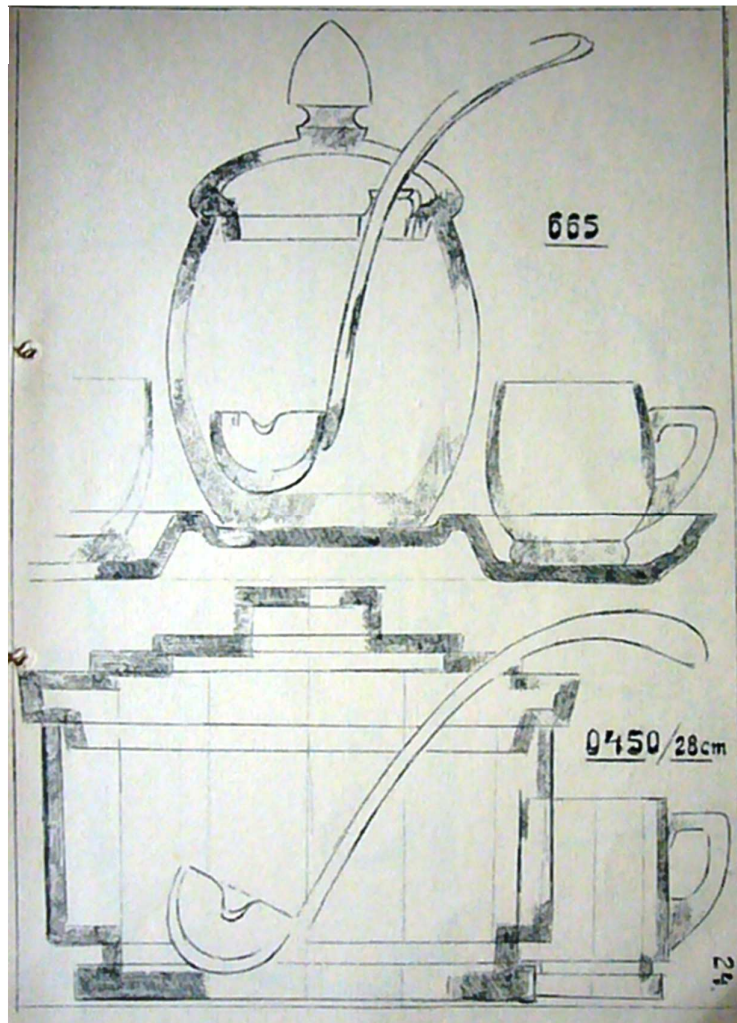
Grafický list. č. 22

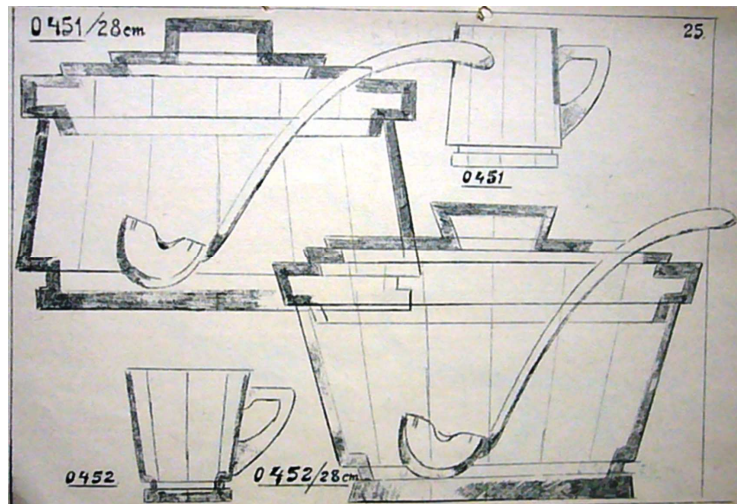
Grafický list. č. 23

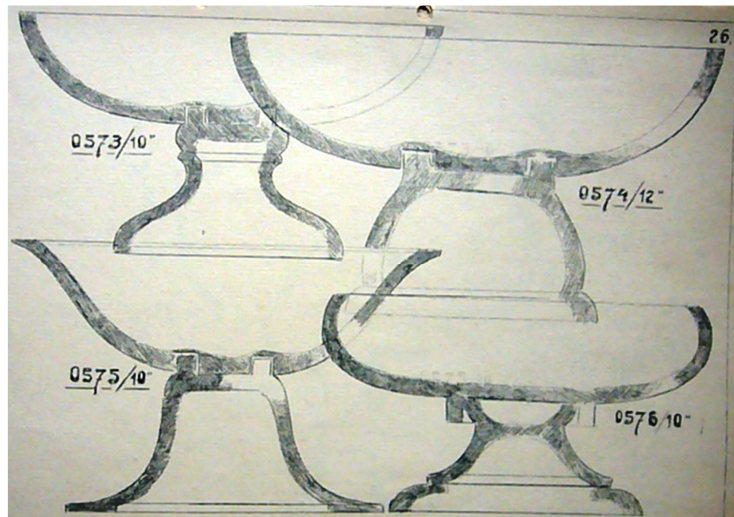
Grafický list. č. 24

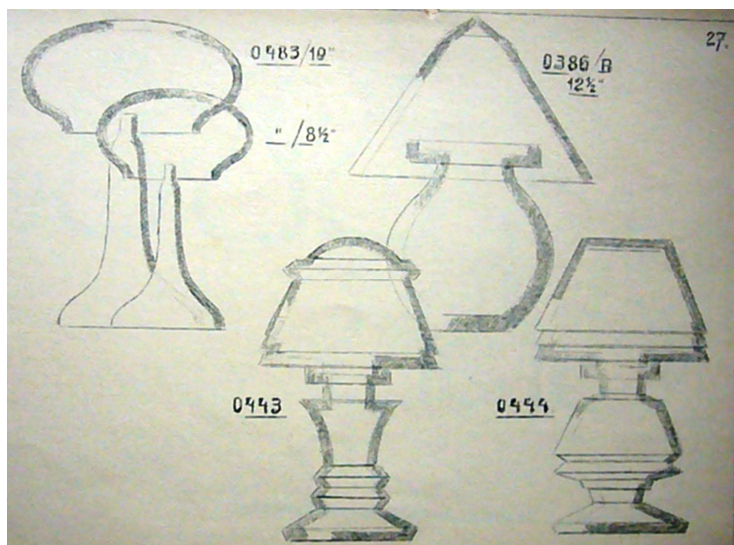
Grafický list. č. 25

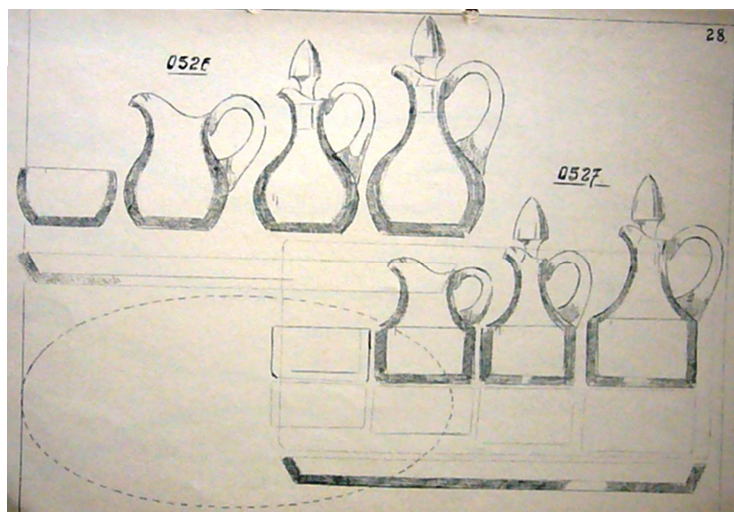
Grafický list. č. 26

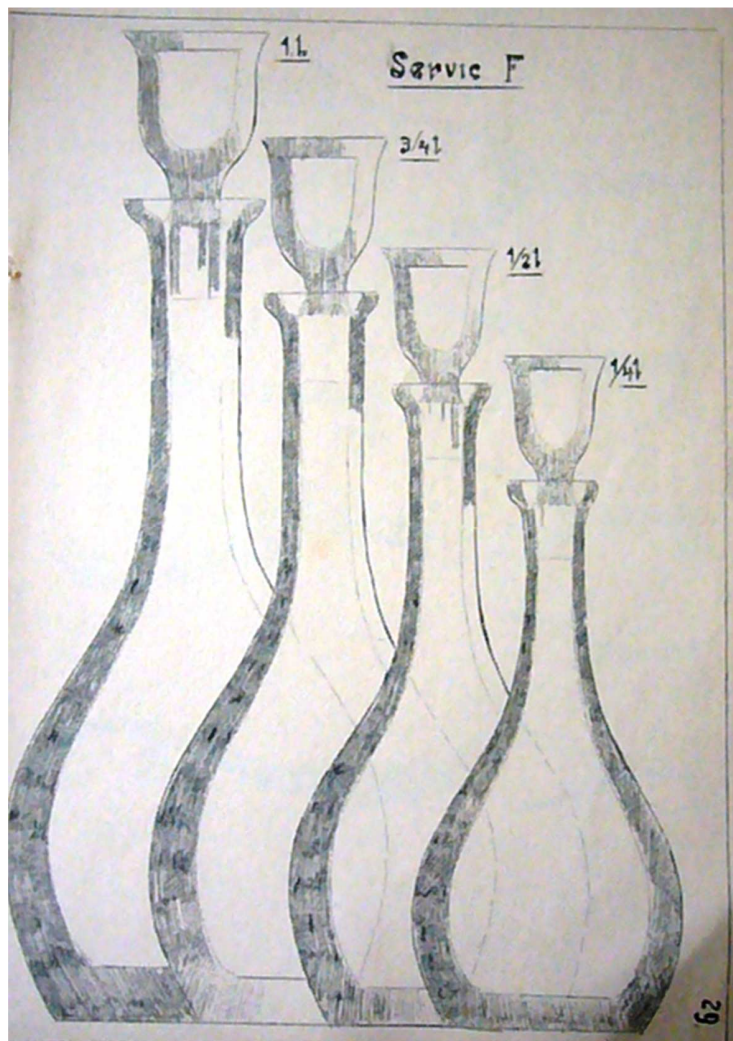
Grafický list. č. 27

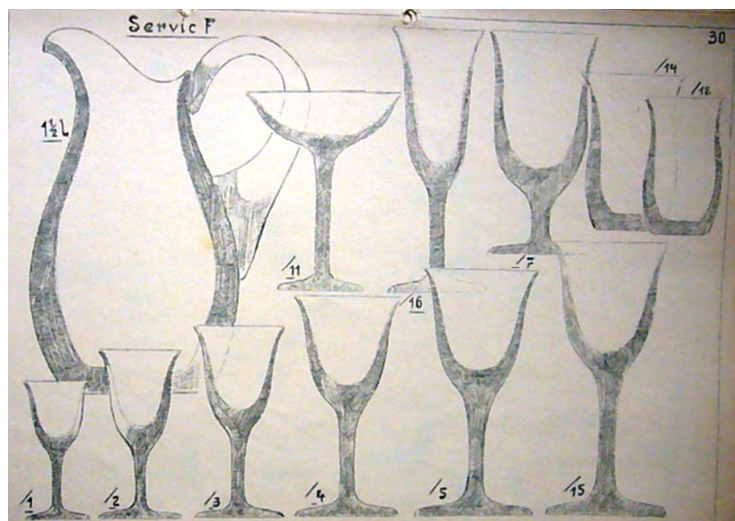
Grafický list. č. 28

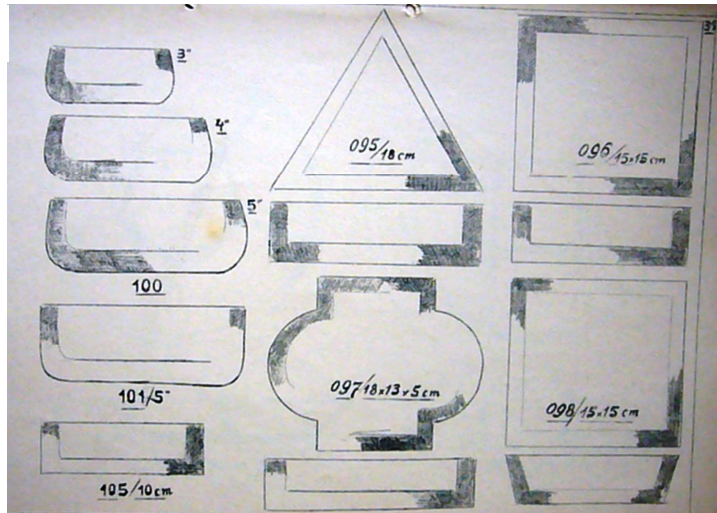
Grafický list. č. 29

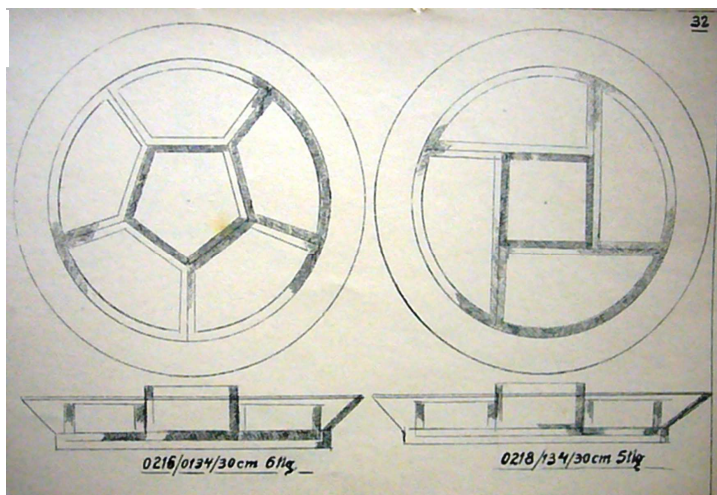
Grafický list. č. 30

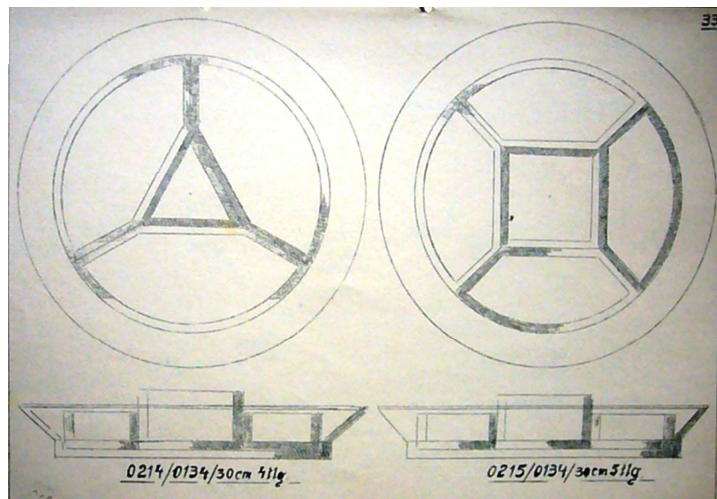
Grafický list. č. 31

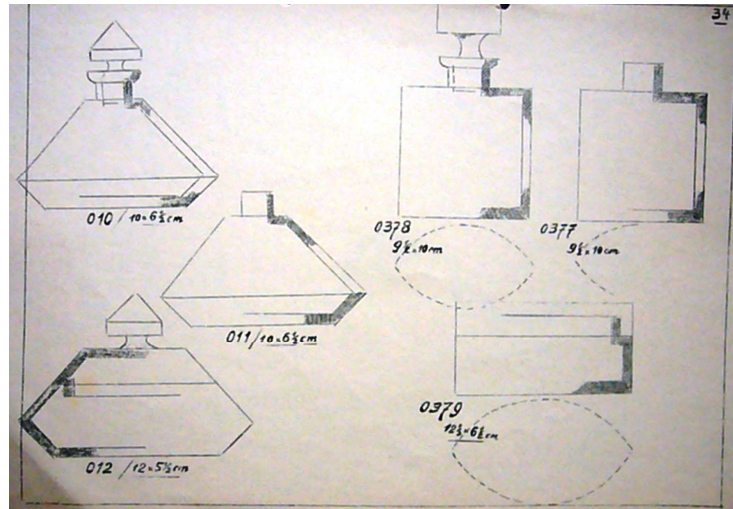
Grafický list. č. 32

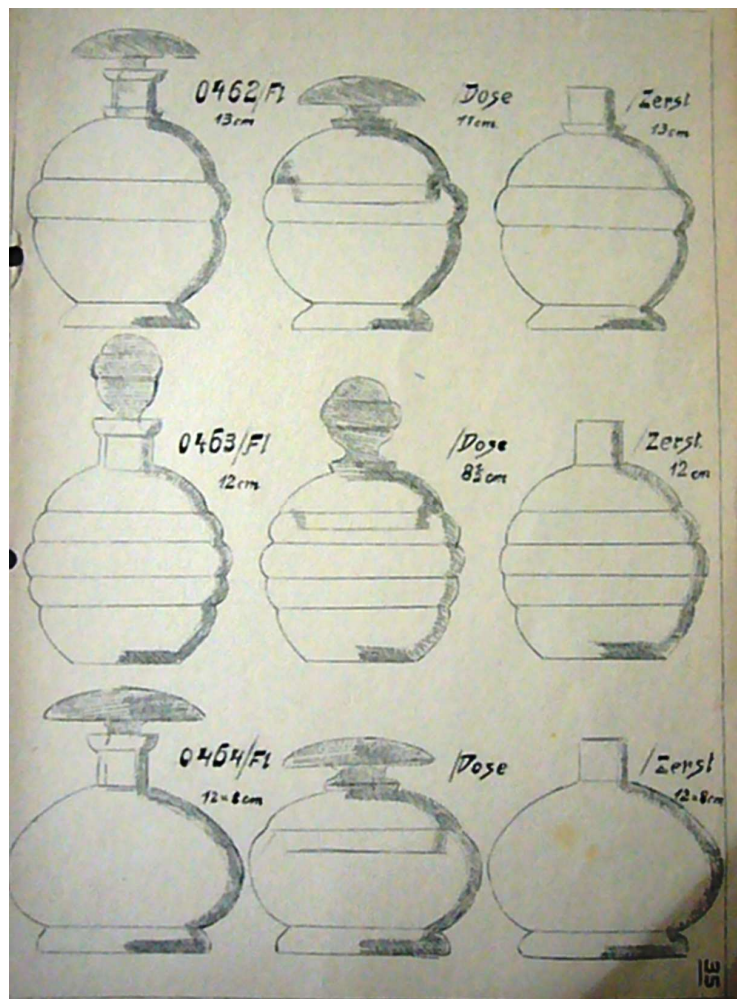
Grafický list. č. 33

Grafický list. č. 34

Grafický list. č. 35

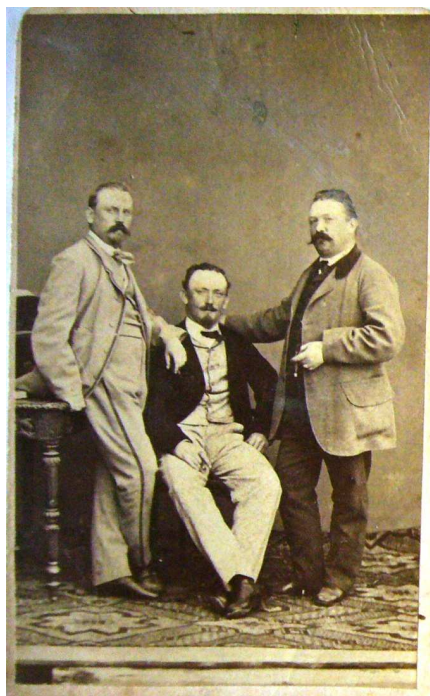

Obrázek č. 1)

Josef Eduard Schmid s manželkou Annou v roce svatby 1863

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 2)

Bratři Schmidové: Eduard – sklárna v Anníně, Rudolf - sklárna ve Stachách-

Kusově, Josef – sklárna v Podlesí, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 3)

Rodina Schmid: dědeček František Novotný, Hermine, Marie, Anna Schmid,
babička Anna Schmid, Resi, Josefina, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 4) a 5)

Zásnubní oznámení Františka Novotného a Anny Schmidové, 1863

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 6)

František Novotný s matkou Barbarou,
datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 7)

František Novotný se psem Holkem na lovu,
datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 8)

František Novotný, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 9)

Rodina Schmid v Anníně: Hermine, Marie, Anna provdaná Novotná, Therese,
Eduard Schmid, Josefine provdaná Pock, Anna Schmid rozená Kralik,
datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 10)

Josef Eduard Schmid na fotografii z roku 1903

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 11)
Ing. Karl Schell,
datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 12)
Barbara Schell, rozená Novotná,
datace neznáma,

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 13)

Olga Novotná provdaná Baier, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 14) a 15)

Svatební den Olgy Novotné a Franze Baiera, 22. listopadu 1924

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 16)

Svatební tabule Olgy Novotné a Franze Baiera dne 22. listopadu 1924,
prostřeno ve velké jídelně v domě Františka Novotného v Anníně

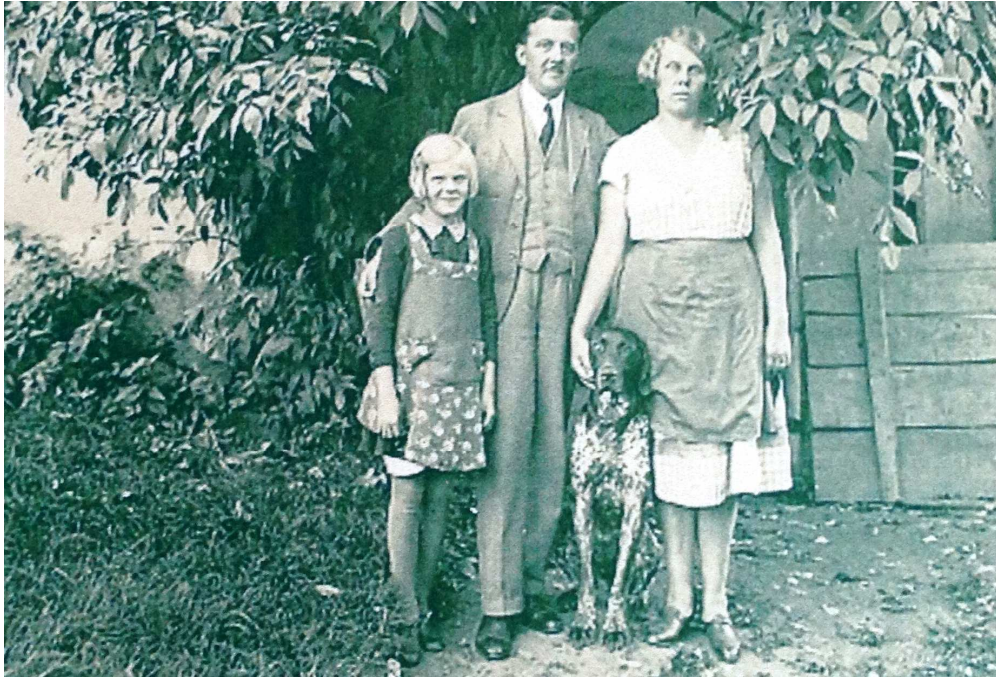
Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 17)

Děti Františka Novotného a Anny rozené Schmid: Eduard,
Marie provdaná Ůbl, Olga provdaná Baier, datace neznáma

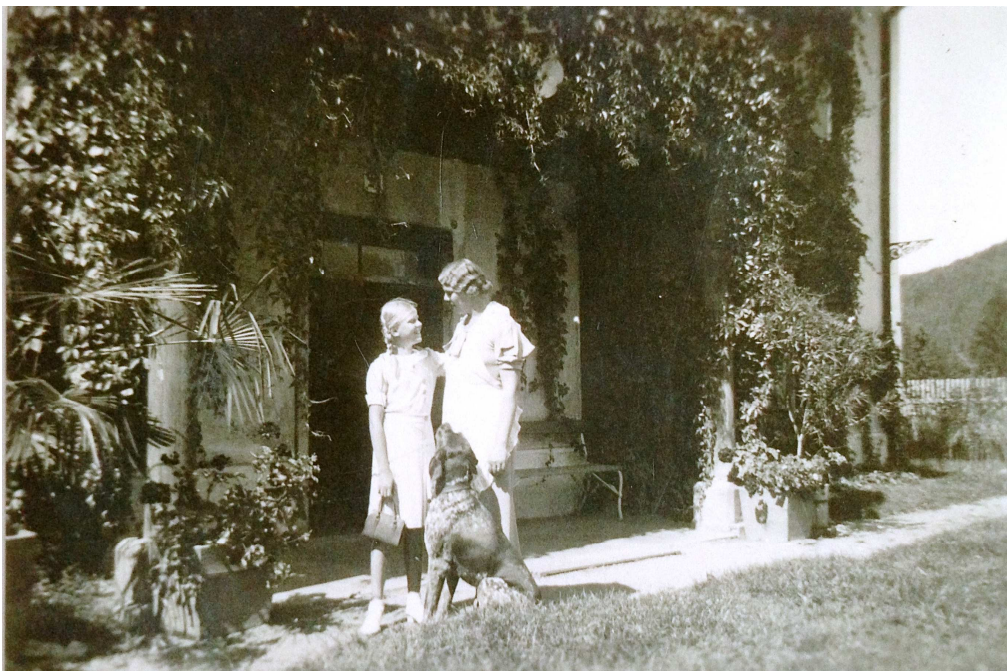
Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 18)

Franz Baier s manželkou Olgou, dcerou Erikou a loveckým psem Lordem,
datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 19)

Erika Hofmann s maminkou Olgou Baier a otcovým psem Lordem
před jejich domem v Anníně, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 20)

Puchi - poslední pes rodiny Baier, 1962

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 21)

Jídelna z doby Josefa Eduarda Schmida, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 22)

Velká jídelna za života Františka a Anny Novotných, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 23)

Původní skleníček, dnes pension Jana v Anníně, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 24)

Vánoce v Anníně v době Františka Novotného, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 25) a 26)

Socha Erato v zahradě domu v Anníně, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 27)

Pohlednice – Annín, sklárna Jos. Ed. Schmida, v detailech most, obecní kaplička,
datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 28)

Annín s kaplí sv. Mouřence v pozadí, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 29)

Veduta – pohled na Annín s továrnou, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 30)

Pohlednice – Annín, sklárna Jos. Ed. Schmida, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 31)

Osazenstvo sklárny Jos. Ed. Schmida,
nedatováno, pravděpodobně z doby před 1. světovou válkou

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 32)

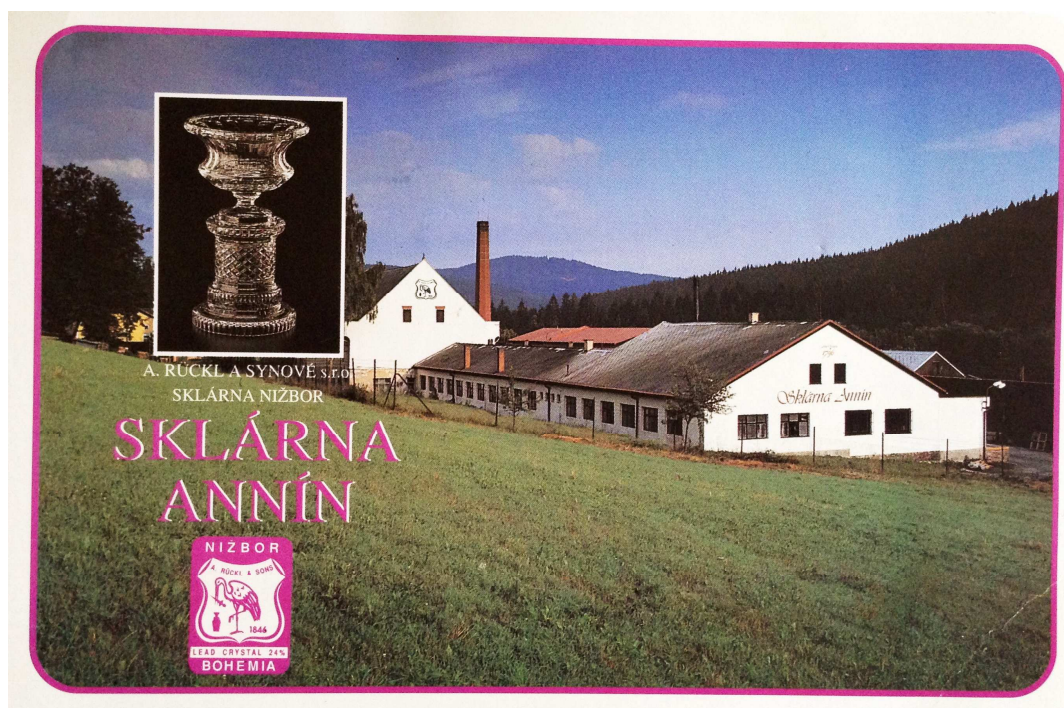
Firemní hlavičkový papír z doby Jos. Ed. Schmida a Františka Novotného

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 33)

Sklárna v Anníně s kancelářskou přístavbou, datace neznáma
Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 34)

Sklárna v Anníně v 90. letech 20. století
Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 35), 36) a 37)

Sklárna v Anníně v roce 2013

Vlastní fotografie

Obrázek č. 38)

Současné patentované logo umístěné na budově sklárny v Anníně, 2013

Vlastní fotografie

Obrázek č. 39) a 40)

Vzorkovna skla v Anníně z doby Františka Novotného, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 41)

Annínské sklo – pozitiv, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 42) a 43)

Most arcivévody Reinera v Anníně, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 44)

Restaurace v Anníně, současný stav, 2013

Vlastní fotografie

Obrázek č. 45)

Hostinec v Anníně, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 46)

Sklep na led v Anníně, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 47)

Stáj pro dobytek, starý mlýn, horní brusírna v Anníně,
datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 48) a 49)

Obecní kaplička v Anníně, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 50)

Obecní kaplička v Anníně, současný stav, 2013

Vlastní fotografie

Obrázek č. 51)

Rodinná hrobní kaple rodiny Schmid v Anníně, současný stav, 2013

Vlastní fotografie

Obrázek č. 52)

Detail desky nad vchodem do rodinné hrobní kaple rodiny Schmid v Anníně,
současný stav, 2013

Vlastní fotografie

Obrázek č. 53

Rodinná hrobní kaple rodiny Schmid v Anníně - interiér, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 54)

Pohled na rodinnou hrobní kapli rodiny Schmid v Anníně, datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 55) a 56)

Poslední dochovaný křišťálový přívěsek ze sklárny v Anníně,
původně výzdoba rodinné hrobní kaple v Anníně, dnes v domě paní Eriky
Hofmann v německém Wangenu, v pozadí s obrazem Annína

Vlastní fotografie

Obrázek č. 57) a 58)

Poháry darované paní Erikou Hofmann Muzeu Šumavy v Sušici
a detail malby

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 59), 60) a 61)

Annínské sklo z doby Františka Novotného:

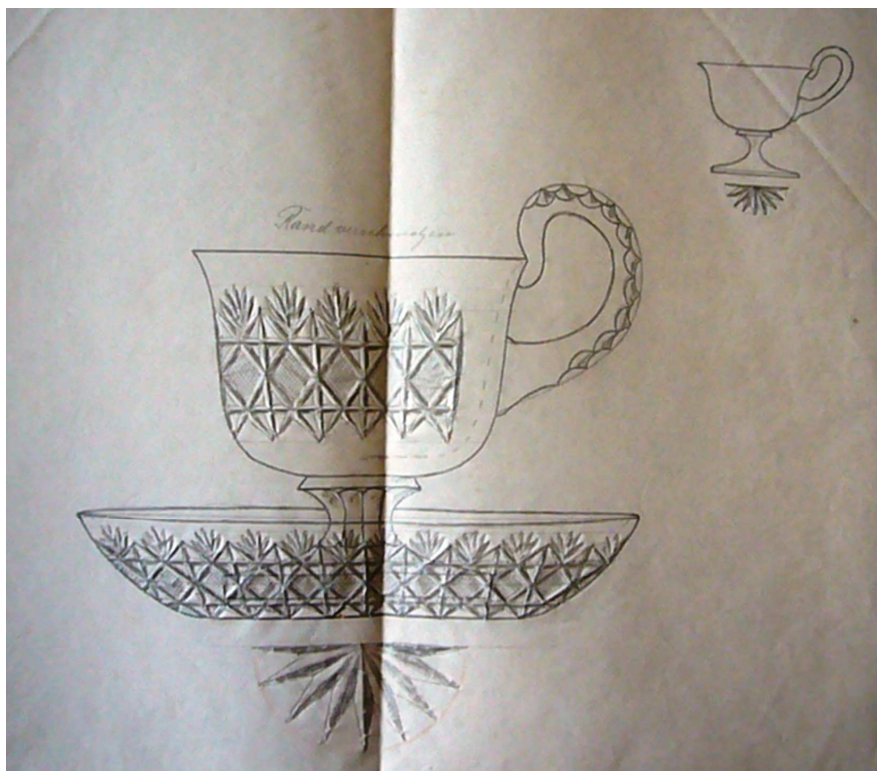
Souprava na bowli, mísa s úchyty, podnos

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 62)

Annínské sklo z doby Františka Novotného_
váza s mísou, dvoudílná souprava
Archiv rodiny Schmid-Hofmann

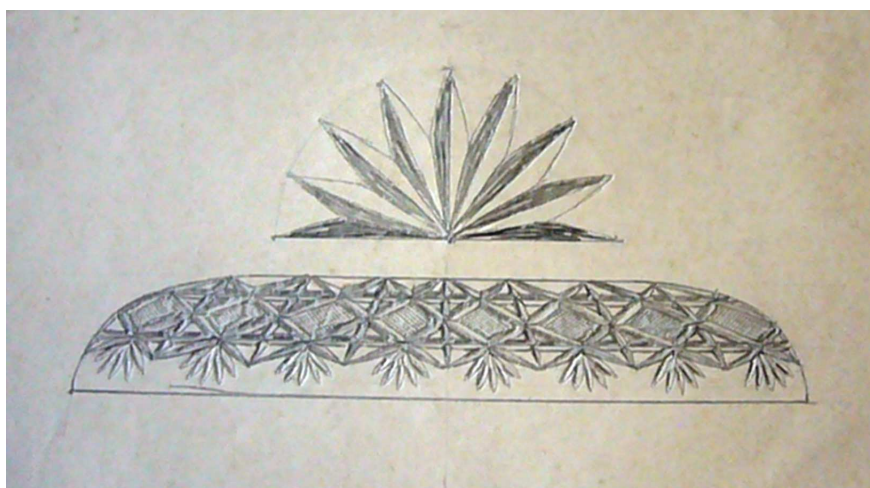
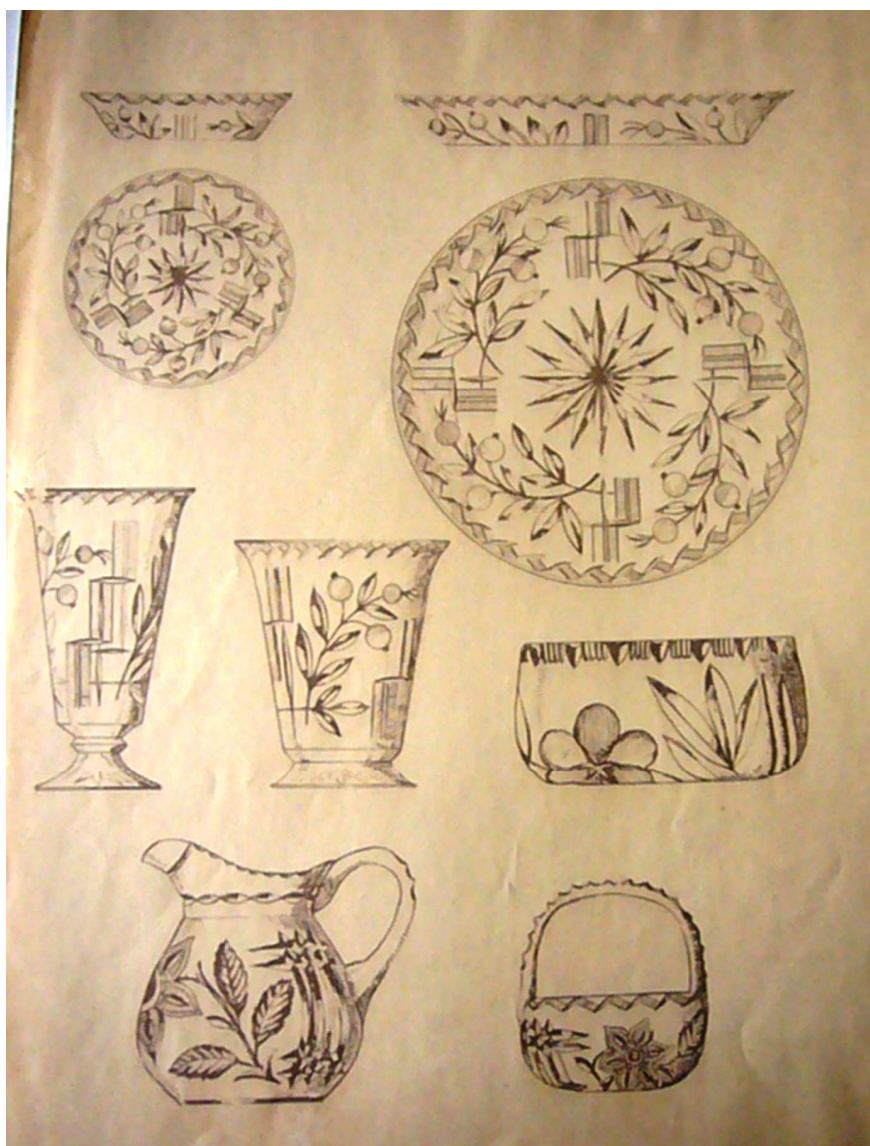
Obrázek č. 63) a 64)

Ruční nákres výrobků z doby Františka Novotného
SOA Třeboň, odd. ČB, fond „Josef Eduard Schmidt“

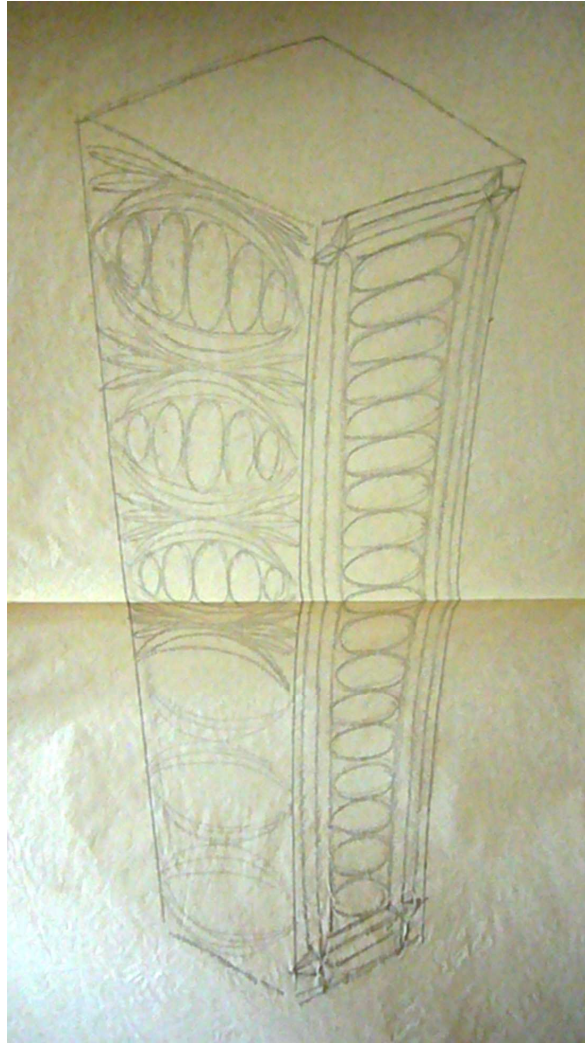
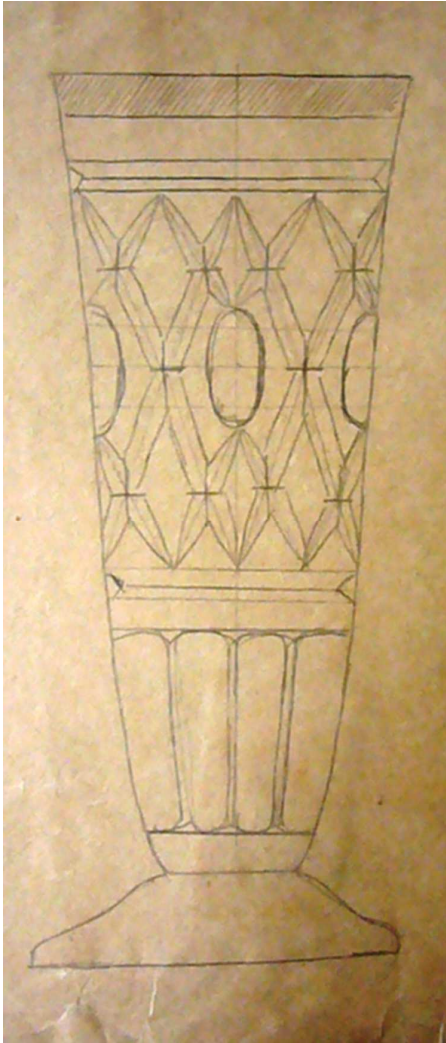
Obrázek č. 65), 66) a 67)

Ruční nákres výrobků z doby Františka Novotného
SOA Třeboň, odd. ČB, fond „Josef Eduard Schmidt“

Obrázek č. 68) a 69)

Ruční nákres výrobků z doby Františka Novotného
SOA Třeboň, odd. ČB, fond „Josef Eduard Schmidt“

Obrázek č. 70) a 71)

Ruční nákres výrobků z doby Františka Novotného
SOA Třeboň, odd. ČB, fond „Josef Eduard Schmidt“

Obrázek č. 72) a 73)

Dózy s portréty Ing. Karla Schella a jeho manželky Barbary, rozené Novotné,
 datace neznáma

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Obrázek č. 74) a 75)

Svatební dar firmy Lobmeyr z Vídně Josefu Eduardu Schmidovi
 a Anně, rozené Kralik, vyrobeno pravděpodobně v roce 1863

Archiv rodiny Schmid-Hofmann

Seznam použitých zkratk, značek, termínů a jiného označení

a – ar, jednotka plošné míry

a. s. – akciová společnost

c.k. – císařsko-královský

č. - číslo

č. p. – číslo popisné

ČB – České Budějovice

ČSR – Československá republika, Česko-Slovenská republika

čsl. – československý

fl. – zlatý, měnová jednotka

ha – hektar, jednotka plošné míry

HP – koňská síla, fyzikální jednotka výkonu

inv. č. - inventární číslo

kart. – karton

K – koruna československá v období druhé republiky

K – protektorátní koruna v období Protektorátu Čechy a Morava

Kč – koruna československá v období první republiky

Kč – koruna česká od měnové odluky 8. února 1993

Kčs – koruna československá od roku 1945 do měnové odluky 8. února 1993

kg – kilogram, jednotka hmotnosti

km – kilometr, jednotka délky

l – litr, jednotka objemu

M – německá marka

m / m² / m³ - metr / metr čtverečný / metr krychlový – jednotka délky / obsahu / objemu

ml. - mladší

n. p. – národní podnik

ONV – okresní národní výbor

q – metrický cent, jednotka hmotnosti

RM – říšská marka

SOA Plzeň – Státní oblastní archiv v Plzni

SOA Třeboň – Státní oblastní archiv v Třeboni

SOA Třeboň, odd. ČB – Státní obl. archiv v Třeboni, oddělení České Budějovice

SOkA Klatovy – Státní okresní archiv Klatovy

s.r.o. – společnost s ručením omezeným

st. - starší

sv. – svatý

tj. – to je

t. č. – toho času

t. r. – toho roku / tohoto roku

USA – Spojené státy americké

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny:

Archiv rodiny Schmid-Hofmann, osobní archiv v soukromém držení:

- Rodinné a firemní doklady
- Fotodokumentace
- Vzpomínky rodinných příslušníků

Archiv sklárny Jiří Rückl v soukromém držení:

- Brožura: Sklárna – Brusírna Annín, Nižbor 1995
- Brožura: Antonín Rückl a synové s.r.o., Sklárna Nižbor, Nižbor, bez datace

Polabské Muzeum:

- Fond č. 51: Sklárna Bohemia Poděbrady, H 33 359 – H 33 567

SOA v Plzni:

- Archivní pomůcka č. 474: Inventář k fondu Velkostatek Palvinov – Vatětice, 1654-1948
- Archivní pomůcka č. 176: 1. díl inventáře k fondu Osidlovací úřad a Fond národní obnovy, oblastní úřadovna v Plzni, 1946-1952
- Archivní pomůcka č. 478: 2. díl inventáře k fondu Osidlovací úřad a Fond národní obnovy – oblastní úřadovna Plzeň, 1946-1951(1952)
- Archivní pomůcka č. 552: 3. díl inventáře k fondu Osidlovací úřad a Fond národní obnovy – oblastní úřadovna Plzeň, 1945-1952
- Archivní pomůcka č. 271: Inventář k fondu Schell a synovec, továrna na zápalky, dřevěný drát, lahvové záklopky a cínové fólie, Stará Dlouhá Ves u Sušice, 1884 - 1947
- Archivní pomůcka č. 73: Inventář k fondu Obchodní a živnostenská komora v Plzni, 1850 - 1950

SOA v Třeboni, oddělení České Budějovice:

- Fond č. 941 - A-I-5: Josef Eduard Schmidt, značka fondu III/126
SCHMIDT Annín, kart. č. 1 až 6, inv. č. 1 až 50

SOkA Klatovy:

- Fond: Okresní úřad Klatovy, sign. III/20, inv. č. 1214, kart. č. 465
- Fond: Archiv města Sušice – nezpracovaný fond bez čísel kartonů a inv. čísel, pracovní název „muzeální spisy“:
 - o Článek Kajetána Turka k výstavě annínského skla - separát pro autorovu potřebu, vydáno pod názvem: Výstavka skla annínské sklárny v Městském museu v Sušici, Sušické listy 15, 1932, č. 33, s. 1-2, sign. IX.4.B.271
 - o Dokument –Koncert – žakovskou akademií v Anníně pořádané, sign. IX.4.B.17
 - o Dokument –Pozvánka na odpolední zábavu v restauraci v Anníně, sign. IX.4.B.23
 - o Obrázek annínské sklárny – propagační materiál k 100. Výročí, sign. IX.4.A.242
- Fond č. 1348: Národní škola Mouřenec, kronika obecné a národní školy Mouřenec 1946-1961, evidenční č. K16 - v digitalizované podobě na:
<http://www.portafontium.cz/searching/chronicle>

Prameny orální – rozhovory s pamětníky:

- Rozhovor s potomky rodiny Schmid-Novotný, dnes žijící v Německu – paní Erikou Hofman, její dcerou Hanou a jejím manželem Walterem Kuplentem - veden ve dnech 7. a 8. prosince 2013
- Rozhovor s paní Stanislavou Benešovou – bývalou zaměstnankyní a nájemkyní sklárny v Anníně; dnes koordinátorkou výroby a prodeje manufaktury, brusírny a galerie v Rajsku – veden dne 5. září 2013

Literatura:

Knihy:

- BLAU, Josef: Die Glasmacher in Böhmer- und Bayerwald in Volkskunde und Kulturgeschichte I., Regensburg 1954
- DRAHOTOVÁ, Olga: České sklo, Praha 1970
- DRAHOTOVÁ, Olga a kolektiv autorů: Historie sklářské výroby v českých zemích, I. díl, Praha 2005
- GABRIEL, J. A.: Královské město Sušice a jeho okolí, aneb Popis všech v okrese Sušickém ležících měst, městeček, vesnic, samot, kostelů, hradů a tvrzí, všech zemských panství a statků, na základě statistiky, děje- a místopisu., Praha 1948
- KIRSCH, Roland a kolektiv autorů: Historie sklářské výroby v českých zemích, II. díl / 1, Praha 2003
- KIRSCH, Roland a kolektiv autorů: Historie sklářské výroby v českých zemích, II. díl / 2, Praha 2003
- KUDRLIČKA, Vilém; ZÁLOHA, Jiří: Umění šumavských sklářů, České Budějovice 1987
- LNĚNIČKOVÁ, Jitka: Šumavské sklářství, Sušice 1996
- LNĚNIČKOVÁ, Jitka: Příběhy šumavských sklářů, Plzeň 2011
- LNĚNIČKOVÁ, Jitka: Sklo v Praze – Glass in Prague – Glas in Prag, Praha 2002
- MAREŠ, František: České sklo, Praha 1893
- NOVOTNÁ, Daniela: Technické památky v Čechách, na Moravě, ve Slezsku, Praha 2004
- PROCHÁZKA, Zdeněk: Sklářství v Českém lese - Glasindustrie im Böhmischen Wald, Průvodce historií západních Čech č. 3, Domažlice, 2003
- VONDRUŠKA, Vlastimil: Sklářství, Praha 2002
- VONDRUŠKA, Vlastimil; LANGHAMER, Antonín: Böhmisches Glas – Tradition und Gegenwart, Nový Bor 1990

Sborníky bez uvedení autorů:

- Seznam míst v království českém: Orts-Repertorium für das Königreich Böhmen, Praha 1893
- Seznam míst v království českém: Orts-Repertorium für das Königreich Böhmen, Praha 1913

Vlastivědný a rodácký sborník: Im Lande der künischen Freibauern. Heimatbuch für den mittleren Böhmerwald, Grafenau 1980

Časopisecké články, sborníky, články a příspěvky ve sbornících:

HORPENIAK, Vladimír: Projekt vybudování stálé expozice šumavského skla v Kašperských Horách, publikováno v: Sklo bez hranic = Glas ohne Grenzen, Sborník příspěvků ze semináře, Sušice, 7. – 8. října 1999, Muzeum Šumavy Sušice 1999, s. 111-112

KETT, František; PĚTRÍK, Boh.: Sborník Sušicka, díl VII., Popis obcí, Místopis Sušicka – okres Hartmanice, vydán nákladem okresního sboru osvětového v Sušici 1938

LNĚNIČKOVÁ, Jitka: Obchodní kontakty firmy „Johann Lötz, Schmid & syn“ ze Zlaté Studny v letech 1825-1831. = Geschäftskontakte der Firma „Johann Lötz & Sohn“ aus Goldbrunn in den Jahren 1825-1831., publikováno v: Sklo bez hranic = Glas ohne Grenzen, Sborník příspěvků ze semináře, Sušice, 10. – 11. září 1998, Muzeum Šumavy Sušice 1998, s. 89-110

LNĚNIČKOVÁ, Jitka: Schriftenreihe des Glasmuseums Frauenau, Band 8, Schnupftabakgläser, Alte Schnupftabakgläser in Böhmen – Historické lahvičky na šňupavý tabák v Čechách, katalog k výstavě 13. prosince 2008 až 8. května 2009, Želená Ruda, Frauenau 2008

LNĚNIČKOVÁ, Jitka: Sklářny v Podlesí (Vogelsangu), publikováno v: Vlastivědné zprávy Muzea Šumavy I, Muzeum Šumavy v Sušici, Sušice 1989, s.41.

LNĚNIČKOVÁ, Jitka: Sklářny na Kašperskohorku. publikováno v: Sklář a keramik 1995/45, s. 111-116

RÜCKL, Jiří: Minulost a současnost sklářství v Anníně = Vergangenheit und Gegenwart der Glasindustrie in Annathal, publikováno v: Sklo bez hranic = Glas ohne Grenzen, Sborník příspěvků ze semináře, Sušice, 10. - 11. září 1998, Muzeum Šumavy 1998, s. 111-131

KETT, Frant.; PĚTRÍK, Boh.: Sborník Sušicka, díl VII. Popis obcí Místopis Sušicka – okres Hartmanice, Sušice 1938

ŠTIESS, Bedřich: Annín, publikováno v: Časopis Společnosti přátel starožitností, ročník LXII., Praha 1954, s. 206-2014

ŠTIESS, Bedřich: Lötzova sklárna v Klášterském mlýně u Rejštejna, publikováno v: Časopis společnosti přátel starožitností, ročník LIX. 1951, Praha 1951, s. 201-220

ZUMAN, František: Přehled papíren v 18. stol., publikováno v: Český časopis historický XXXVII., sešit 3. – 4., Praha 1931, s. 306

Internetové zdroje:

www.glassrevue.com

Jmenný rejstřík

A

Adamus, Štěpán 82

Adolf, ze Schwarzenbergu 19

B

Beatrix 92

Beneš, Edvard 73

Bloch, Samuel 20, 21

Bomal 16

Borský, Sláva 84

D

Dobrovský, Josef 35

Dolanský, Jindra 39

E

Eisner, Emilie 20, 23

Eisner, Jan Křtitel 23

Eisner, Johann Carl 16

F

Fiedler, Hans 25

Fučík, František 82, 83

Fürlinger, Václav 18

H

Hanka, Václav 35

Hingisová, Martina 92

Hofmann, Erika 9, 10, 11, 32, 36, 37, 38, 90, 97, 99, 100

Hofmann, Ignatz 52

Hofmann, Simon 57

Hofmann, Wilhelm 24

Horpeniak, Vladimír 100

J

Jarolím, Václav 78

Jarošová, ze Sušice 75

Javůrek, J. 25

Jirsa 82

Josef II. 31

Jungmann, Josef 31, 35

K

Karel IV. 13

Kliment, Václav 70

Koutský, Vladimír 74, 75, 78, 79, 80, 81, 82

Kralik, Anna 24, 26

Kralik, Anna Wilhelmine 24, 26

Kralik, Wilhelm 19, 24, 26

Krofta, Břetislav 80, 81

Kuplent, Hana 9, 10, 11, 74, 90

Kuplent, Walter 9, 10, 11, 74

Kůtková, Ludmila 30

L

Laušman, Bohumil 79

Lněničková, Jitka 7, 8, 10, 19, 24, 29, 100, 101, 102, 104

Lötz, Jan, Johann 12, 19, 20

Lötz, Zuzana 20

Lumpe, Franz 36

M

Makovec, František 80

Marek, Antonín 30, 31, 32, 33, 34, 36

Marek, Antonín st. 31

Matoušek, Josef 30

Meyr, Johann 24
Meyr, Josef 18
Meyr, Paul 12, 18, 19
Müller, Anna 20
Müller, Augustin 17, 20, 22
Müller, Emanuel 19, 20
Müller, Robert 23
Müller, Zdenko 37

N

Náprstek, Vojtěch 34
Navrátilová, Martina 92
Neruda, Jan 34
Novák, František 67
Nováková, Mína 68
Novotná, Anna, rozená Schmid 24, 26, 36, 38, 40, 46, 47, 68, 70, 98
Novotná Anna 40
Novotná, Barbara 30, 31, 36, 40, 46, 98
Novotný, Bohumil 31
Novotný, František 9, 11, 25, 26, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 45, 46, 47, 59, 60, 66, 67, 68, 69, 70, 73, 74, 86, 97, 98
Novotný, Jan 30
Novotný, Josef 30, 31, 32, 34

P

Pacholíček 82
Pelzel, Anton 17
Petrašek /Petráseček/, Václav 67
Pock, Béla 23, 25
Pock, Josefina 24, 98

Q

Quast, Gustav Adolf 25
Queiser, Teodor 62

R

Rainer, Ferdinand 66
Reitmayer, Otto 25
Renátová, Josefa 31
Rücker, Gerad 96
Rückl, Antonín 9, 92, 93
Rückl, Ignác 92
Rückl, Jiří 9, 10, 92, 93

S, Š

Schell Alžběta 46, 72
Schell Karl 38, 45, 46, 47, 48, 49, 58, 66, 68, 70, 71, 72, 73, 78, 90, 98
Schell Šebastián 46, 72
Schell Theodor 46, 72, 98
Schmid, Anna 25, 26, 40, 98
Schmid, Hermine 26, 68, 98
Schmid, Josef ml. 20, 98
Schmid, Josef st. 20, 22, 24, 26, 27, 28, 29, 30, 40, 41
Schmid /Schmidt/, Josef Eduard 8, 12, 15, 21, 22, 23, 24, 43, 44, 47, 48, 49, 55, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 65, 66, 68, 74, 88, 96, 98, 100, 101
Schmid, Josefina 26, 98
Schmid, Maria 26, 98
Schmid, Martin 20
Schmid, Martin Emanuel 23
Schmid, Rudolf 23, 98
Schmid, Therese 24, 26, 98
Schmid, Theresia 23, 26, 98
Schönhansel, Adolf 23
Sláma, Rudolf 39
Stingl 23
Strobach, Hermann 62
Suchý, Fridrich 52
Svatoš, Karel 39
Sýkora, Artuš 48

Šafařík, Pavel Josef

Štiess, Bedřich 8, 17, 18, 59

Štulc, Václav 34

Šulcová, Marie 30, 36

Švrčula, Petr 93

T

Tománek, Břetislav 82, 83

V

Vít 81

W

Wimmer, Jakub 17, 18

Winter, M. L. 25

Witek, Josef 61, 62